

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปรับพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน ของเด็กออทิสติกที่มีภาวะปัญญาอ่อนร่วมในห้องเรียนร่วม ในช่วงปีการศึกษา 2552 โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว ผู้วิจัยได้นำเสนอสาระสำคัญตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับ เด็กออทิสติก
 - 1.1 ความหมาย
 - 1.2 สาเหตุของการเกิดภาวะออทิสซึม
 - 1.3 พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่ามีภาวะออทิสซึม
 - 1.4 การรักษาและการช่วยเหลือ
 - 1.5 แนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กออทิสติก
2. การปรับพฤติกรรมหรือพฤติกรรมบำบัด
 - 2.1 ความหมายการปรับพฤติกรรมหรือพฤติกรรมบำบัด
 - 2.2 ลักษณะของการปรับพฤติกรรม
 - 2.3 ขั้นตอนในการปรับพฤติกรรม
3. พฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์
 - 3.1 ความหมายของ พฤติกรรมที่เป็นปัญหา
 - 3.2 สาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
 - 3.3 ลักษณะของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
4. การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ (Applied Behavior Analysis : ABA)
 - 4.1 ความหมายของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์
 - 4.2 หลักการพื้นฐานของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์
 - 4.3 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์
 - 4.3.1 ทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ
 - 4.3.2 ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม
 - 4.4 ขั้นตอนของการปรับพฤติกรรมแบบการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์
 - 4.5 เทคนิคที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์
 - 4.5.1 การให้การเสริมแรงทางบวกแบบดิอาร์ไอ (DRI)

- 4.5. 1.1 ความหมายของการเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอ
- 4.5. 1.2 หลักการในการเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอ
- 4.5. 1.3 ข้อควรพิจารณาในการเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอ
- 4.5. 2 การลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ
 - 4.5. 2.1 ความหมายของการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ
 - 4.5. 2.2 วิธีการแก้ไขพฤติกรรมแบบการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ
 - 4.5.2.3 ข้อควรพิจารณาในการใช้การลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ
 - 4.5.2.4 หลักการในการใช้การลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ
- 4.5. 2.5 วิธีดำเนินการการลงโทษ
- 4.5. 3 การชี้แนะการกระทำ
 - 4.5. 3.1 ความหมายของการชี้แนะการกระทำ
 - 4.5. 3.2 ประเภทของการชี้แนะการกระทำ
 - 4.5. 3.3 หลักในการใช้การชี้แนะการกระทำอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4.6 ประโยชน์ของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์
- 5. แผนการจัดการศึกษา
 - 5.1 แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล
 - 5.2 แผนการสอนเฉพาะบุคคล
- 6. ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา
 - 6.1 ประวัติกรณีศึกษา
 - 6.2 ความสามารถพื้นฐาน
- 7. โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว
- 8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ
 - 8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับเด็กออทิสติก

ความหมาย

รัชนิกร ทองสุขดี (2549) กล่าวว่า เด็กออทิสติก เป็น เด็กที่มีความบกพร่องผสมผสาน 3 ด้าน ได้แก่ ความผิดปกติทางสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ความผิดปกติทางภาษาและการสื่อสาร และความผิดปกติทางอารมณ์และพฤติกรรม ซึ่งจะเห็นได้ว่าด้านของความผิดปกติทางสังคมและการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นนั้น เป็นปัญหาที่ต้องการได้รับการแก้ไข เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมและหยุดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาพร้อมทั้งสร้างพฤติกรรมใหม่ที่ต้องการ ทั้งนี้การช่วยเหลือเด็กทางด้านการปรับพฤติกรรม ช่วยให้เด็กสามารถแสดงพฤติกรรมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสมแล้วยังเป็นการช่วยลดระดับความตึงเครียดของผู้ปกครองอีกด้วย

ผดุง อารยะวิญญู (2542) กล่าวว่า เด็กที่มีภาวะออทิสซึมจะเริ่มแสดงอาการก่อนอายุ 3 ปี โดยมีลักษณะเด่น 5 ประการ คือ

1. มีพัฒนาการล่าช้า หรือมีพัฒนาการไปในทางที่ถดถอย
 2. แสดงปฏิกิริยาตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือสิ่งแวดล้อมในลักษณะแปลกๆอาจหลีกเลี่ยงการมองเห็น มีปฏิกิริยาตอบโต้ต่อเสียงที่ได้ยิน การแตะสัมผัส หรือความเจ็บปวด ในลักษณะที่มากเกินไป หรือน้อยเกินไป หรือไม่แสดงปฏิกิริยาโต้ตอบใดๆ ต่อสิ่งเร้า
 3. แสดงอาการสนใจต่อตนเองหรือกระตุ้นตนเองโดยไม่ให้ความสนใจต่อสิ่งที่อยู่รอบตัว
 4. มีปัญหาทางการพูดและภาษา
 5. ไม่สามารถแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบต่อผู้คนสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่างๆ
- พวงแก้ว กิจธรรม (2540 : 8) ได้ให้ความหมายของ ออทิสติกไว้ว่า หมายถึง คนที่มีลักษณะความผิดปกติจากคนทั่วไป มักอยู่กับตนเอง ไม่ติดต่อสื่อสารกับใคร เนื่องจากมีปัญหาด้านการรับรู้ พัฒนาการพฤติกรรม และการสื่อสาร

อเมริกัน ไซเคียตริก แอสโซซิเอชัน American Psychiatric Association, 2000, อ้างในรัชนิกร ทองสุขดี, 2549) ได้ให้คำนิยามของเด็กออทิสติกว่า ออทิสซึม คือ ความบกพร่องทางพัฒนาการด้านการสื่อสารด้วยภาษาทั้งถ้อยคำ และไม่ใช้ภาษาถ้อยคำ ด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่น และมักสังเกตเห็นอาการเหล่านี้ได้ชัดเจนตั้งแต่อ่อนอายุ 3 ขวบ ความบกพร่องดังกล่าวมีผลกระทบต่อการพัฒนาการด้านต่างๆ หลายด้าน เด็กกลุ่มนี้ชอบทำอะไรซ้ำๆ ชอบการเคลื่อนไหวแบบใดแบบเดียว หรือมีการแสดงออกถึงการหมกมุ่นกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างมาก มีความพออกพอใจกับสิ่งแวดล้อมที่ซ้ำซากจำเจ

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า เด็กออทิสติก เป็นเด็กที่มีลักษณะเด่นของความบกพร่อง 3 ด้าน คือ ทักษะทางสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร และทักษะทางพฤติกรรมและอารมณ์ ทั้งนี้อาการของเด็กออทิสติกต้องเริ่มแสดงหรือค้นพบก่อนอายุ 3 ปี

สาเหตุของการเกิดภาวะออทิซึม

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545 : 209-211) ได้เสนอแนวคิดใหญ่ๆ 2 แนวคิดที่อธิบายถึงสาเหตุของการเกิดภาวะออทิซึม คือ

1. สาเหตุจากสภาวะจิตใจ

แนวคิดนี้เชื่อว่า ภาวะออทิซึมในเด็กเกิดจากความสัมพันธ์ทางลบในครอบครัว เด็กใช้กลไกป้องกันตัวเองหลบไปอยู่ในโลกของตัวเอง เพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกกดดัน และการปฏิเสธของพ่อแม่ ผู้ปกครอง (ทั้งในระดับรู้สำนึกและ/หรือได้สำนึก) แนวคิดนี้ไม่ได้รับการยอมรับมากนักในปัจจุบัน แต่ก็ยังคงได้รับความสนใจอยู่บ้าง โดยเฉพาะในแง่ความกลัว ความกังวลของเด็กทารกเกิดใหม่ รวมทั้งความเพ้อฝันในระดับจิตใต้สำนึกของเด็กทารกในครรภ์

2. สาเหตุทางชีววิทยา

แนวคิดนี้ให้ความสนใจสาเหตุของภาวะออทิซึมในแง่ชีววิทยา โดยเฉพาะปัจจัยด้าน “ยีน” ในปี 1960 ได้ค้นพบว่ากลุ่มอาการฟาจิลเอกซ์ซินโดรม (Fragile X Syndrome) เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดภาวะ ออทิซึม และมักจะเกิดกับเด็กชายมากกว่าเด็กหญิง อย่างไรก็ตามการค้นคว้าในปัจจุบันอธิบายว่า กลุ่มอาการฟาจิลเอกซ์ซินโดรม มิใช่สาเหตุหลักของการเกิดภาวะออทิซึม ปัจจุบันนี้มีการยอมรับกันมากกว่า สาเหตุสำคัญเกิดจากความบกพร่องของเซนทรัลเนอร์วัสซิสเต็ม (Central Nervous System) ซึ่งเกิดจากเซลล์สมองที่ผิดปกติ และความไม่สมดุลของสารเคมีในระบบประสาท (Brain Cell Differences And Neurological Chemical Imbalances) และยังพบว่ามีความผิดปกติบางตำแหน่งในสมองของเด็กกลุ่มนี้ เมื่อเทียบกับสมองของเด็กปกติ เช่น มีการพบความผิดปกติในส่วนที่เรียกว่าเวอร์มิส (Vermis) ซึ่งอยู่ในสมองน้อย (Cerebellum) ทำให้เด็กกลุ่มนี้มีปัญหาทางด้านสติปัญญาและการเรียนรู้ แคมมิซาและฮอบบส์ (Cammisa & Hobbs, 1993) กล่าวว่า การเกิดภาวะออทิซึมในแง่ของนักประสาทชีววิทยาเชื่อว่า เกิดจากความบกพร่องในช่วงพัฒนาการในวัยก่อนคลอดและในช่วงวัยทารกโรคบางชนิด เช่น หัดเยอรมัน การทำคลอดที่ไม่ถูกต้อง ก็มีความเป็นไปได้ ที่ทำให้เกิดภาวะนี้ด้วย นอกจากนั้นแล้วผลภาวะต่างๆ เช่น สารตะกั่วก็มีส่วนด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าจะมีเงื่อนไขหลายอย่างอธิบายความเป็นไปได้ที่ทำให้เกิดภาวะดังกล่าว แต่นักวิจัยด้านนี้ได้ให้คำแนะนำว่า โดยทั่วไปแล้วมักจะเกิดจากสาเหตุมากกว่าหนึ่งอย่าง

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า สาเหตุของการเกิดภาวะออทิซึมยังไม่ปรากฏอย่างแน่ชัด แต่การตามหาสาเหตุนั้นยังมีการศึกษาค้นคว้าอย่างไม่หยุดยั้ง เนื่องจาก หากค้นหาสาเหตุของการเกิดภาวะนี้ได้ ย่อมหาแนวทางแก้ไข ป้องกัน การให้การดูแลรักษา และการจัดโปรแกรมการเรียนการสอน การอบรมเลี้ยงดูเด็กกลุ่มนี้ได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้เขามีอาการน้อยที่สุด และสามารถใช้ชีวิตอย่างปกติในสังคมโดยไม่เป็นภาระแก่ครอบครัวและสังคมมากนัก

พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่ามีภาวะออทิซึม

เดอะ อเมริกัน โซเชียลทริก แอสโซซิเอชัน ไดอาโนสติก แอนด์ สแตติสติกอล แมนนวล ออฟ เมนทอล ดิสซอร์เดอร์ที่4 เอ็ดดิชั่นเทกซ์ รีวิชั่น (The American Psychiatric Association's Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorder 4th Edition-Text Revision, 2000, อ้างในรัชนิกร ทองสุขดี, 2550) กล่าวว่า นักวิชาการในประเทศสหรัฐอเมริกาได้จัดหมวดหมู่เด็กออทิสติกที่มีลักษณะแตกต่างกันเข้าไว้เป็นหมวดใหญ่หมวดเดียวกัน เรียกว่า ออทิสติกสเปกตรัมดิสออเดอร์ (Autistic Spectrum Disorder=ASD) กล่าวคือ เป็นกลุ่มใหญ่ที่ลักษณะความบกพร่องแตกต่างกัน ทั้งในด้านที่บกพร่อง และความรุนแรงราวกับสเปกตรัม (แถบสี) ในวิชาวิทยาศาสตร์สมาคมจิตแพทย์อเมริกันได้กำหนดกลุ่มที่มีความบกพร่องทางพัฒนาการหลายด้านซึ่งเรียกว่าพีดีดี (Pervasive Developmental Disorder) สามารถแบ่งเป็นกลุ่มย่อยได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

1. ออทิสติกดิสซอร์เดอร์ (Autistic Disorder : AD) มีความบกพร่องด้านปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การสื่อสารและพฤติกรรมซ้ำๆ มีความบกพร่องหรือมีพัฒนาการล่าช้าในด้านใดด้านหนึ่งก่อนอายุ 3 ปี โดยเฉพาะการพูดและการใช้จินตนาการ แต่ไม่ถูกจัดให้อยู่ในกลุ่มเรทิซันโดรม หรือพีดีดี
2. แอสเพอร์เกอร์ซินโดรม Asperger's Syndrome : AS) เป็นกลุ่มที่มีความบกพร่องในการสร้างปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร มีความสนใจในสิ่งของหรือกิจกรรมบางอย่างมากมาย และไม่สนใจสิ่งอื่นแสดงพฤติกรรมซ้ำๆ แปลกๆ ส่งเสียงจั่งเอะอะ พูดด้วยเสียงต่างๆ ระดับเดียว ใช้ความคิดแบบจินตนาการไม่เป็นโต้ตอบกับสถานการณ์บางอย่างเกินกว่าเหตุ และมีลักษณะของการเคลื่อนไหวแปลกๆ
3. ซาซด์ิสอินทิเกรทีฟดิสซอร์เดอร์ (Childhood Disintegrative Disorder : CDD) เป็นกลุ่มที่มีความบกพร่องเกิดขึ้นภายหลังมีลักษณะคือ มีพัฒนาการตามปกติอย่างน้อยในช่วงแรกเกิดถึง 2 ขวบทั้งในด้านการสื่อสารโดยใช้และไม่ใช้ภาษาถ้อยคำ ด้านความสัมพันธ์กับเพื่อน ด้านการเล่นกับเพื่อน และด้านพฤติกรรมปรับตัว หลังจากนั้นทักษะต่างๆ อย่างน้อย 2 ด้านจะสูญหายไปก่อนอายุ 10 ปี ทำให้เกิดปัญหาด้านความบกพร่องทางสังคม การสื่อสาร และมีพฤติกรรมซ้ำๆ ในวงจำกัดเปลี่ยนแปลงยาก สนใจสิ่งเดิมๆ ในลักษณะที่ซ้ำๆ การเคลื่อนไหวซ้ำๆ แปลกๆ
4. เรทท์ดิสซอร์เดอร์ (Rett's Disorder) มีลักษณะดังนี้ มีพัฒนาการในช่วงก่อนคลอดและระหว่างคลอดปกติมีพัฒนาการของการเคลื่อนไหวในช่วงเดือนหลังคลอดตามปกติ มีขนาดศีรษะอยู่ในเกณฑ์ปกติหลังจากนั้นลักษณะต่างๆ จะเปลี่ยนไป คือศีรษะเติบโตช้าลงระหว่างช่วงอายุ 4-48 เดือนความสามารถในการใช้มือลดลงหรือหายไประหว่างช่วงอายุ 5-30 เดือน แต่มีการเคลื่อนไหวของมือในลักษณะซ้ำๆ เดิมๆ ขึ้นมาแทน สูญเสียปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีท่าทางการเคลื่อนไหวที่งุ่มง่าม และมีความบกพร่องหรือความล่าช้าในพัฒนาการทางภาษา ทั้งการรับรู้และการแสดงออกทางภาษา

5. เพอร์วาซีฟดีเวลลอปเมนต์ดิสซอร์เดอร์ นอทอเธอร์ไวส์สเปซิไฟด์ (Pervasive Development Disorder–Not Otherwise Specified : PDD-NOS) หมายถึง ออทิสติกกลุ่มที่มีความบกพร่องทางการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น สูญเสียการพัฒนาทักษะในการสื่อสารทั้งด้านการใช้ถ้อยคำและไม่ใช้ถ้อยคำแต่ไม่ใช่กลุ่มจิตเภทหรือกลุ่มที่มีความบกพร่องทางบุคลิกภาพ เป็นออทิสติกที่ไม่เข้าพวกเพราะมีลักษณะเฉพาะ เด็กประเภทออทิสติกA(typical autistic) อยู่ในกลุ่มนี้

เพ็ญแข ลืมศิลา (254 6) ได้กล่าวถึงข้อบ่งชี้ในการวินิจฉัยภาวะ “ออทิสซึม” ไว้ดังนี้

1. การสูญเสียทางด้านสังคม และไม่สามารถมีปฏิริยาต่อสัมพันธ์ภาพของบุคคลได้ ซึ่งจะแสดงออกในลักษณะของพฤติกรรมดังนี้

1.1 แสดงพฤติกรรมไม่สนใจใคร มีการกระทำต่อบุคคลหรือสิ่งมีชีวิตอื่นคล้ายสิ่งของ ไม่รู้ถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิต ไม่สามารถมีปฏิริยาต่อสัมพันธ์ภาพของบุคคล เด็กจะทำหน้าตาเฉยเมย และไม่รู้จักโอบกอดผู้อื่น

1.2 แสดงพฤติกรรมไม่รู้ร้อนรู้หนาวและไม่รู้จักช่วยตัวเองจากอันตรายต่างๆ เช่น เมื่อเด็กถูกตี กัด หรือจิกขม เด็กจะไม่สามารถป้องกัน หลีกเลียงหรือโต้ตอบได้ บางคนเฉยเมย บางคนจะร้องและส่งเสียงไม่เป็นภาษาเท่านั้น

1.3 ไม่สามารถลอกเลียนแบบการกระทำของคนอื่นได้ เช่น การโบกมือ บ้าย บาย หรือ เด็กอาจลอกเลียนแบบได้โดยการกระทำที่ผิดแปลกไปกว่าปกติ คือ เด็กทำท่าโบกมือโดยหันฝ่ามือออกนอกตัวและโบกไปมา แต่เด็กออทิสติกส่วนใหญ่จะทำท่าหันฝ่ามือเข้าหาตัวโดยที่นิ้วมืออาจจะชี้ขึ้นบนหรือลงล่าง

1.4 เด็กออทิสติกจะเล่นกับใครไม่เป็น แม้จะเป็นการเล่นอย่างง่ายๆ เช่น การโยน และรับลูกบอลกับเพื่อน การเตะลูกบอล เป็นต้น

1.5 ไม่สนใจว่าจะมีเพื่อนหรือไม่ ไม่สามารถผูกมิตรกับใคร ขาดความสนใจในการมีปฏิสัมพันธ์ด้านสังคมกับเด็กอื่น

2. การสูญเสียทางด้านสื่อความหมายทั้งด้านการพูดและการไม่ใช้คำพูด รวมทั้งไม่สามารถมีจินตนาการในการเล่นได้

2.1 ไม่สามารถแสดงพฤติกรรมสื่อความหมายได้เลย เช่น ไม่มีเสียงอ้อ-ออ ไม่มีการแสดงออกทางใบหน้า เช่นอาการโกรธหรือแสดงอาการพอใจด้วยการยิ้มหรือหัวเราะ ถ้าเด็กออทิสติกต้องการอะไร มักจะดึงมือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงไปทำให้

2.2 การสื่อความหมายที่ไม่ใช้คำพูดนั้นมีความผิดปกติอย่างชัดเจน เช่น เด็กไม่มีการสบตากับบุคคลทั่วไป เด็กจะใช้การมองผ่านไปมาจนดูเหมือนตาแฉ่งไปมา หรือเด็กบางคนอาจจะจ้องตาตอบแต่ลักษณะเป็นแบบทะลุทะลวง

2.3 เด็กออทิสติกจะขาดจินตนาการในการเล่น เด็กปกติวัย 3 ขวบขึ้นไป สามารถเล่นเลียนแบบผู้ใหญ่ได้ เช่น การทำกับข้าว การขายของ การเล่นเป็นครอบครัวมีพ่อแม่ลูก เป็นต้น แต่เด็กออทิสติกจะเล่นโดยการสมมติไม่เป็น

2.4 มีความผิดปกติอย่างชัดเจนในการเปล่งเสียงพูด เกี่ยวกับความดังของเสียง ระดับเสียง เสียงเน้น ความเร็วช้า จังหวะ และเสียงสูงต่ำจะเห็นได้ชัดเจน เด็กออทิสติกบางคนมีเสียงในระดับเดียว บางคนจะทำเสียงสูงต่ำคล้ายเสียงดนตรี หรือพูดเสียงระดับสูงมากอย่างเดียว หรือพูดเสียงระดับต่ำมากอย่างเดียว

2.5 มีความผิดปกติอย่างชัดเจนในรูปแบบเนื้อหาของการพูด มีการพูดซ้ำซาก การพูดที่วกวนไปมาอย่างเดิม พูดเลียนแบบทันที พูดเลียนแบบโดยการจดจำจากสื่อต่างๆ หรือ บางรายจะพูดไม่ตรงประเด็น

2.6 ไม่มีความสามารถที่จะสนทนากับใครได้นาน มักจะพูดแต่เรื่องที่ตนเองสนใจ เช่น ท่องหนังสือเรียนมาให้ฟังทั้งเล่มโดยไม่สนใจเลยว่าใครจะฟังหรือไม่ ความสามารถเช่นนี้ทำให้คนพบเห็นเข้าใจผิดไปว่าเป็นเด็กอัจฉริยะแต่ความจริงแล้วไม่ใช่

3. การกระทำและความสนใจซ้ำซากอย่างเด่นชัด

3.1 มีการเคลื่อนไหวของร่างกายซ้ำๆ เช่น การเคาะมือเบาๆ โบกมือไปมา หมุนตัวเอง กระโดดขึ้นกระโดดลง ถือสิ่งของเล็กๆ ไว้ในมือ เช่น เศษกระดาษ ใบไม้ หลอดดูดน้ำ หรือดินสอ บางรายจะไขว่คว้าจับกับพื้น หรือนอนคว่ำแล้วเลื้อยไปตามขาเก้าอี้เหมือนงู เป็นต้น

3.2 คิดหมกมุ่นหรือสนใจส่วนหนึ่งส่วนใดของสิ่งของ เช่น ถือรถยนต์ไว้ในมือแต่จะเล่นหมุนล้อรถอย่างเดียว หรือชอบดมสิ่งของ ชอบลูบไล้สิ่งของ ชอบถือสิ่งใดสิ่งหนึ่งไว้ในมือ เป็นต้น

3.3 แสดงความคับข้องใจอย่างมาก ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว หรือเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกิจวัตรประจำวัน เช่น กินอาหารที่ซ้ำซากและเปลี่ยนแปลงยาก ชอบจัดของให้อยู่อย่างเดิม ถ้าของสิ่งใดไม่อยู่ที่เดิมก็จะแสดงความอึดอัด หรือร้องไห้ไม่ยอมหยุดจนกว่าจะหยิบของสิ่งนั้นมาไว้ที่เดิม

3.4 ต้องทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เคยทำเป็นประจำ โดยมีรายละเอียดเหมือนเดิม เช่น ถ้าเด็กเคยเดินทางไปโรงเรียน โรงพยาบาลทางไหน เด็กจะต้องให้พาเดินทางไปซ้ำทางเดิมเสมอ และไม่ยอมเปลี่ยนทางเดินใหม่

3.5 มีความสนใจในขอบเขตที่จำกัดและหมกมุ่นสนใจแต่ในสิ่งเล็กๆ น้อยๆ เช่น สนใจการลากเส้นตามขอบมากกว่ารายละเอียดของรูป หรือวาดรูปคน แต่ไม่สนใจวาดรายละเอียดของใบหน้าแต่จะเน้นสร้อยคอ หรือเสื้อผ้ามากกว่า

4. เริ่มพบอาการได้ในช่วงอายุระหว่างวัยทารก (ก่อน 30-36 เดือน) และวัยเด็ก

กุมารแพทย์เป็นผู้ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดตั้งแต่แรกเกิดและสามารถพบได้ว่าเด็กผิดปกติทางด้านการพัฒนาการหรือไม่ เมื่อพบความผิดปกติก็สามารถให้ความช่วยเหลือได้อย่างเหมาะสม เป็นการลดความบกพร่องของอาการให้น้อยลงได้ ในวัยเด็กเล็ก ออทิสติกจะมีลักษณะเงียบ เงย จม ดูเหมือนตุ๊กตาที่มีชีวิต แต่ไม่มีจิตใจและอารมณ์ ไม่เรียกร้องอะไรทั้งสิ้นแม้กระทั่งเวลาหิว หรือถ่าย ปัสสาวะ อุจจาระออกมาเปียกเลอะเทอะก็ไม่ร้องไห้ แต่จะมีพัฒนาการทางด้านกล้ามเนื้อมัดใหญ่ได้ดี สามารถนั่ง คลาน เดินได้ตามวัยเหมือนเด็กปกติ ยกเว้นรายที่มีปัญญ่อ่อนร่วมด้วย เมื่อเด็กอายุ 2-3 เดือน จะขาดความสนใจในบุคคล ไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบใดๆ ทั้งสิ้นแต่อาจจะทำเสียงขึ้นเองตามลำพัง และส่งเสียงอยู่คนเดียวได้นานๆ ในช่วงอายุขวบปีแรก เด็กจะนั่งเฝ้าบนตักแม่โดยไม่มีปฏิกิริยาโต้ตอบใดๆ ทั้งสิ้น ในขณะที่แม่ชวนเล่นหรือหยอกล้อ ไม่หันมองเมื่อเรียกชื่อ พ่อแม่สอนทำอะไรง่ายๆ จะทำตามไม่ได้ บางคนชอบแสงสว่างจ้า บางคนจ้องมองพระอาทิตย์หรือพระจันทร์เต็มดวงได้นานๆ หรือบางคนกลัวในสิ่งที่ไม่เป็นอันตรายเลย เช่น โคมไฟหรือสี เมื่อเด็กอายุ 2-3 ขวบ จะแสดงพฤติกรรมที่ผิดปกติเด่นชัดขึ้น เช่น เดินเขย่งปลายเท้า หมุนตัวไปมา วิ่งเขย่งแบบม้า ย่อง ปีนป่ายแต่กลัวการลงบันได ไม่ยอมสังคมกับใคร ทักทายคนอย่างผิดปกติ เช่น ไปจับรองเท้าคนอื่นมา ถีบคนอื่น ดึงผมผู้อื่น เป็นต้น เด็กจะปฏิบัติต่อสิ่งมีชีวิตเสมือนเป็นเพียงวัตถุ ไม่รู้ว่าสิ่งไหนเป็นอันตราย เด็กจะพูดได้ล่าช้าหรือไม่พูดเลย หรือพูดแบบสร้างภาษาของตนเอง ถ้าพูดได้มักจะเลียนแบบหรือถามคำถามซ้ำๆ โดยไม่ฟังคำตอบ ได้ตอบไม่เป็น ไม่สบตาใคร หรือมองค้างจนเหมือนทะเลาะไป หน้าตาเฉยเมย ไม่แสดงออกทางอารมณ์ ยิ้ม หัวเราะไม่เป็น และไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านการกิน นอน หรือขับถ่าย

ฮาลาฮานและคาฟแมน (Hallahan & Kauffman, 1994) เป็นผู้เชี่ยวชาญทางออทิสติกได้ให้ข้อสังเกตว่า แม้จะเป็นการยอมรับกันในวงการแพทย์ว่า พฤติกรรมที่เป็นข้อบกพร่องถึงภาวะออทิสซึม จะเห็นได้ชัดเจน ตั้งแต่ก่อนอายุ 3 ขวบ แต่ไม่ได้หมายความว่า ลักษณะพฤติกรรมเหล่านั้นที่พบภายหลังอายุ 3 ขวบ จะเกิดขึ้นไม่ได้ หรือจะไม่นับเป็นอาการออทิสติก อีกทั้งผู้ทำงานกับเด็กออทิสติก ต้องคำนึงถึงหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลเสมอ และในการจัดโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพของเขานอกจากต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้ว จะต้องเปรียบเทียบพฤติกรรมของเขากับ พฤติกรรมของเด็กปกติในวัยเดียวกันด้วย

จากข้อมูลดังกล่าว สามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมที่บ่งชี้ว่าเด็กมีภาวะออทิสซึมนั้น จะมีความบกพร่องที่แสดงออกทางพฤติกรรมอย่างชัดเจน ในด้านทักษะทางสังคมและปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ทักษะทางภาษาและการสื่อสาร และทักษะทางพฤติกรรมและอารมณ์ ทั้งนี้อาการดังกล่าวจะพบได้ในช่วงอายุ 30-36 เดือน แต่ไม่ได้ระบุชัดเจนว่า ถ้าพบอาการเหล่านี้หลังจากอายุที่กำหนดไว้จะไม่ได้เป็นภาวะออทิสซึม ส่วนการช่วยเหลือเด็กควรเริ่มตั้งแต่พบอาการคือตั้งแต่ระยะแรกเริ่ม

โดยคำนึงถึงหลักของความแตกต่างระหว่างบุคคล และการเปรียบเทียบพฤติกรรมของเด็กออทิสติกกับเด็กปกติด้วย

การรักษาและการช่วยเหลือ

ชาญวิทย์ พรนภดล (2548) ได้เสนอวิธีบำบัดรักษาเด็กออทิสติกไว้คร่าวๆ 6 ด้าน ดังนี้

1. การปรับพฤติกรรมและฝึกทักษะทางสังคม (Behavior modification and social skill training)
2. การฝึกพูด (Speech Therapy)
3. การกระตุ้นพัฒนาการ (Developmental Stimulation) และการฝึกอาชีพ (Vocational training)
4. การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสม (Appropriate Educational Interventions)
5. การช่วยเหลือครอบครัว (Family Interventions)
6. การรักษาด้วยยา (Pharmacological Treatment)

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2545 : 240-242) กล่าวถึงวิธีการรักษาและช่วยเหลือเด็กกลุ่มนี้ไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การช่วยเหลือต้องมีการทำเป็นทีม

ทีมงานที่ต้องให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก ประกอบด้วย แพทย์ พยาบาล นักสังคม

สงเคราะห์ นักการศึกษา นักจิตวิทยา นักจิตบำบัด นักอรรถบำบัด เนื่องจากเด็กต้องได้รับการดูแลจากบุคคล ที่หลากหลายความถนัดเพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมหลายด้าน แต่ที่ขาดไม่ได้คือ บุคคลในครอบครัวของเด็กต้องรู้จักเข้าใจ และให้การช่วยเหลือแก่เด็ก ไม่ยิ่งหย่อนกว่าบุคคลที่ได้รับการฝึกหัดมาเพื่อช่วยเหลือเขาโดยตรง

2. การทำจิตบำบัดและการรักษาทางยา

ในบางกรณีการทำจิตบำบัดแก่เด็กและครอบครัวของเด็กเป็นเรื่องจำเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่สาเหตุของภาวะเกิดจากสาเหตุทางจิตวิทยา และความสัมพันธ์ทางลบในครอบครัว แต่การทำจิตบำบัดเหมาะกับใคร และควรใช้แบบใดยังไม่มีความชัดเจน ทั้งนี้ได้เสนอแนะแนวทางในการทำจิตบำบัด 3 วิธี ได้แก่

2.1 พฤติกรรมบำบัด มีเป้าหมายที่จะให้เด็กลดพฤติกรรมซ้ำๆ และช่วยขจัดปัญหาด้านพฤติกรรมที่ผิดปกติอื่นๆ โดยใช้หลักพฤติกรรมบำบัด ซึ่งเป็นวิธีที่ได้รับความนิยมในการบำบัดภาวะออทิสซึมอย่างมาก

2.2 จิตบำบัดแบบประคับประคองต่อครอบครัว (Supportive Psychotherapy) ควรให้ครอบครัวได้ทราบถึงธรรมชาติของโรค และแนะนำการฝึกหัดเด็กลดความเครียด ความวิตกกังวล ความรู้สึกผิดของครอบครัว และกระตุ้นให้รับผิดชอบร่วมมือกันในการช่วยเหลือเด็ก

2.3 การรักษาทางหลักในการรักษาทางยา (Drug Treatment) ว่ามีเป้าหมายเพื่อควบคุมพฤติกรรม และอารมณ์ที่ไม่พึงประสงค์เท่านั้น ปัจจุบันยังไม่มีตัวยาใดรักษาภาวะออทิซึมได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล นอกจากนี้เพ็ญแข ลิมศิลา (2546) ได้กล่าวว่า แพทย์ไม่สามารถบอกได้ว่าเด็กออทิสติกที่ได้รับการรักษาแล้วจะหายเหมือนโรคทางกาย เพราะยังไม่ทราบถึงสาเหตุจำเพาะของโรคนี้ชัดเจน อย่างไรก็ตามเด็กที่ได้รับการรักษาอย่างเหมาะสมและต่อเนื่องสามารถพัฒนาดีขึ้น จนสามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติและอยู่ในสังคมได้ โดยคนทั่วไปจะมองไม่เห็นความผิดปกติ แต่ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดรู้ว่าเขายังมีปัญหาในการปรับตัวในสังคม ความนึกคิด ความเข้าใจ และการแสดงออกทางอารมณ์ติดตัวไปตลอดชีวิต

3. พ่อแม่มีส่วนสำคัญยิ่งในการรักษา

การที่อาการของภาวะออทิซึมของเด็กจะบรรเทาได้นั้น นอกจากแพทย์ ครูจะมีส่วนสำคัญแล้ว พ่อแม่หรือครอบครัวมีความสำคัญยิ่ง เพราะเด็กจะอยู่กับพ่อแม่ และครอบครัวมากที่สุด การมีลูกเป็นเด็กออทิสติกเป็นเรื่องเครียดของครอบครัวและของพ่อแม่ แต่พ่อแม่ต้องเรียนรู้ที่จะยอมรับและช่วยเหลือแก้ไข หากปราศจากความร่วมมือของพ่อแม่แล้วก็จะยากที่จะทำการรักษาและช่วยเหลือเด็กให้ดีขึ้นได้ นอกจากนี้ชาญวิทย์ พรนภดล (2548) ได้ให้ความเห็นว่าเด็กออทิสติกที่อาการไม่ดีขึ้นนั้น เป็นเพราะพ่อแม่ไม่ให้ความร่วมมือในการฝึกเด็กอย่างจริงจัง เพราะเกิดความท้อถอยเมื่อเห็นลูกอาการไม่ดีขึ้น มีกรณีศึกษาหลายกรณีที่พบว่าพ่อแม่ที่ยอมรับอาการของลูก และช่วยฝึกลูกอย่างจริงจัง สามารถบำบัดจนอาการหายเกือบเป็นปกติ อย่างไรก็ตามความยากลำบากในการปรับตัวของพ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวในการช่วยเหลือดูแลลูกที่มีภาวะออทิซึม ก็คือ ไม่มีความชัดเจนในเรื่องสาเหตุ วิธีการดูแล และวิธีการให้การศึกษาแก่เด็กกลุ่มนี้ (Hallahan & Kauffman, 1994)

จากแนวทางในการรักษาและการช่วยเหลือสำหรับเด็กออทิสติกข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า การรักษาและช่วยเหลือเด็กออทิสติกนั้นแบ่งเป็นแนวทางใหญ่ๆ 2 แนวทาง คือ การรักษาด้วยยา ซึ่งต้องได้รับการดูแลจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ และอีกแนวทางคือ การบำบัด และปรับพฤติกรรมที่ตัวเด็กเอง ทั้งนี้ต้องได้รับการช่วยเหลือ ความร่วมมือจากพ่อแม่และครอบครัวของเด็กอย่างแท้จริงจึงจะสามารถพัฒนาเด็กให้ดีขึ้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร่วมมือให้ความช่วยเหลือเด็กนั้น ต้องทำด้วยกันเป็นทีม เพื่อให้เกิดการพัฒนาเด็กได้อย่างสมบูรณ์

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กออทิสติก

รูปแบบการเรียนรู้ร่วม

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา (2543 : 22-25) ได้กล่าวถึงรูปแบบการเรียนรู้ร่วมไว้ดังนี้

1. เรียนร่วมในชั้นปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าเรียนกับเด็กปกติเต็มเวลา และเรียนเหมือนกับเด็กปกติทุกประการ เด็กที่จะเข้าเรียนในลักษณะนี้ได้ควรเป็นเด็กที่มีความบกพร่องน้อยและมีความพร้อมในการเรียนตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม
2. เรียนร่วมในชั้นปกติและครูพิเศษให้คำแนะนำปรึกษา การเรียนวิธีนี้คล้ายคลึงกับวิธีแรก กล่าวคือนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติเต็มเวลา แต่มีครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือครูประจำชั้นและครูประจำวิชา ครูการศึกษาพิเศษนี้อาจเรียกว่าครูที่ปรึกษา ครูประเภทนี้ไม่ทำการสอนโดยตรง แต่ให้คำแนะนำแก่ครูที่สอนเด็ก เช่น แนะนำชี้แจงให้ครูที่สอนชั้นเรียนร่วมเข้าใจความต้องการและความสามารถของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีสอน ตลอดจนการปฏิบัติต่อเด็ก จัดสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของเด็ก และช่วยประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้อันของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ เป็นต้น
3. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเวียนสอน เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ และรับบริการด้านการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งจะเดินทางไปตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก เนื่องจากจำนวนเด็กในแต่ละโรงเรียนไม่มากนัก (อาจประมาณ 2-3 คน ต่อโรงเรียน) ครูจึงเดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังอีกโรงเรียนหนึ่งเมื่อครบสัปดาห์ก็วนกลับมาสอนเด็กกลุ่มเดิมในโรงเรียนเดิมอีกจึงเรียกครูประเภทนี้ว่า ครูเดินสอน หรือ ครูเวียนสอน
4. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการ เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการวันละ 1-2 ชั่วโมง หรือมากกว่านี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการพิเศษของเด็ก เด็กทุกคนที่เข้ามาเรียนในห้องนี้จะต้องมีตารางเรียนที่กำหนดไว้แน่นอน ครูเสริมวิชาการอาจมีคนเดียวหรือหลายคนก็ได้ ขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กและประเภทของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ การสอนเด็กอาจจะทำเป็นรายบุคคลหรือสอนเป็นกลุ่มเล็กๆ ก็ได้ และสอนในเนื้อหาที่เด็กไม่ได้รับการสอนในชั้นปกติ หรือเนื้อหาที่เด็กมีปัญหา นอกจากสอนเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษแล้วครูเสริมวิชาการยังมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำ ปรึกษาแก่ครูปกติ ในการปฏิบัติต่อเด็กประเภทนี้ด้วย

5. **ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติและเรียนร่วมบางเวลา** เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไว้ในชั้นเดียวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีครูประจำชั้นสอนแทบทุกวิชา ยกเว้นบางวิชาที่เด็กจะต้องไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ เช่น พลศึกษา ศิลปะ หรือกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่นๆ

6. **ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ** เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกันและเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เด็กเหล่านี้เรียนในชั้นเรียนพิเศษตลอดเวลา มีครูประจำชั้นสอนทุกวิชา การเรียนร่วมในลักษณะนี้เหมาะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องค่อนข้างมาก

จากรูปแบบการจัดการเรียนร่วมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า มีการจัดไว้ 6 รูปแบบ คือเรียนร่วมในชั้นปกติ เรียนร่วมในชั้นปกติและมีครูพิเศษให้คำแนะนำ เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเวียนสอน เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการ ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ และเรียนร่วมบางเวลา และชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ

ทั้งนี้การจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนบ้านใหม่หนองบัวเป็นแบบการเรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการ แต่สำหรับกรณีศึกษาผู้ปกครองมีความประสงค์ให้เข้ารับการสอนเสริมแบบเต็มเวลาจากครูการศึกษาพิเศษในห้องเรียนปกติ

การจัดการศึกษาให้แก่บุคคลออทิสติก

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2545 : 235-238) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การให้การศึกษาแก่เด็กออทิสติก ต้องการความเป็นพิเศษแตกต่างจากเด็กปกติธรรมดา โดยให้เหมาะกับวัยและความสามารถทางอารมณ์ สังคม และสติปัญญาของเขา มีรายละเอียดปลีกย่อยในแง่การศึกษามากมาย ทั้งนี้ได้แนะนำข้อควรปฏิบัติแก่ฝ่ายที่มีความสัมพันธ์กับเด็ก 3 ฝ่าย คือ ครอบครัว ครูที่สอนในชั้นเรียน และผู้บริหารโรงเรียน หรือผู้จัดการเรียนการสอน โดยสามารถแยกออกเป็น 3 ระดับการสอน ดังนี้

1. การจัดการศึกษาระดับเตรียมความพร้อม

ครอบครัว

- หาคความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะทางภาษาของเด็กออทิสติก
- ร่วมมือกับครู แพทย์ในการให้การบำบัดรักษา
- เข้าอบรมวิธีการเลี้ยงดูบุตรออทิสติก
- สนใจดูแลแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่ละอย่าง
- มีทัศนคติที่ดีต่อตัวเด็กและการรักษา
- ร่วมมือในการดูแลเด็กกับสมาชิกอื่นๆ ในบ้าน
- ดูแลสุขภาพตัวเอง รู้จักพักผ่อน และรู้จักหาความบันเทิงใจ

- อย่าทำตัวให้เหน็ดเหนื่อยในการดูแลเด็กมากเกินไปจนทำให้อารมณ์เสีย และ
มาลงกับเด็ก

- หาโรงเรียนที่เหมาะสมให้เด็ก และให้เด็กมีโอกาสได้เข้าเรียนบ้าง
- ครูที่สอนในชั้นเรียน
 - พยายามตระหนักรู้ระดับความสามารถของเด็ก
 - พยายามหากิจกรรมต่างๆ ให้เด็กทำ
 - สำนึกอยู่เสมอว่าเด็กกลุ่มนี้ขาดความสำนึกถึงสถานการณ์เชิงสังคมต่างๆ เช่น ไม่

เข้าใจว่าเพื่อนกำลังโกรธ หรือกำลังแสดงความอาทร ฯลฯ

- ใช้ภาษาร่วมกันกับใช้พฤติกรรมทางกายเช่นเมื่อสอนคำว่าเข็ดปากก็ให้เด็กเข็ดปาก
- อย่าสอนหลายๆ อย่างในเวลาเดียวกัน
- สอนสิ่งที่เป็รูปธรรมมากกว่านามธรรม
- อย่าใช้ภาษาฟุ่มเฟือย เข้าใจยาก ใช้ภาษาที่สั้น กระชับ สื่อความหมาย

ผู้บริหาร โรงเรียน/และผู้จัดการเรียนการสอน

- พยายามจัดโปรแกรมการเรียนการสอนที่สามารถให้เด็กเลียนแบบตัวอย่างที่ดีได้
- ให้เด็กที่มีความก้าวหน้าทางการเรียนได้มีความสัมพันธ์กับเด็กกลุ่มนี้
- ให้แพทย์และครูได้มีโอกาสทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด
- จัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างพ่อแม่ – ครู ในการช่วยเหลือเด็ก
- จัดกิจกรรมอบรมและประชุมเพื่อให้ความรู้แก่พ่อแม่ / ครู
- ให้ข้อมูลข่าวสารแก่ครู/พ่อแม่ในเรื่องการจัดการการบริหารและการติดต่อสัมพันธ์

2. การจัดการศึกษาระดับประถมศึกษา

ครอบครัว

- พยายามจัดหาโปรแกรมที่เหมาะสมสำหรับเด็ก
- ถ้ามีโปรแกรมอบรมพ่อแม่ที่มีลูกออทิสติกที่ไหนจงเข้าไปมีส่วนร่วม
- ปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์และครูในการดูแลเด็กที่บ้าน
- ให้สมาชิกในครอบครัวมีส่วนร่วม
- ให้ความสนใจพี่หรือน้องเด็กออทิสติกเพื่อว่าเขาจะได้ไม่รู้สึกถูกละเลย
- พยายามอย่าให้พี่หรือน้องทำให้เด็กออทิสติกมีปมด้อย หรือรู้สึกถูกกดดัน

ครูที่สอนในชั้นเรียน

- ช่วยแก้ปัญหาที่ดูเหมือนง่ายสำหรับเด็กทั่วไป เช่น การใช้ยางลบ
- มีความยืดหยุ่นในบทเรียน

- หลีกเลี่ยงการสอนบทเรียนนามธรรม
- อย่าใช้ภาษากำกวม
- ใช้คำสั่งที่ชัดเจน ตรงไปตรงมา
- ถ้าเด็กหงุดหงิดให้เด็กเปลี่ยนกิจกรรม หรือให้นั่งสงบๆ นิ่งๆ สักพัก
- เขียนกฎเกณฑ์และตารางการเรียนการสอน การทำงาน ที่มีภาพประกอบ
- ถ้าเด็กเรียนไม่รู้เรื่องต้องแบ่งซอยเนื้อหาให้มากขึ้นและค่อยๆ สอนเป็นขั้นตอน

ใช้วิธีการสอน และเครื่องช่วยสอนหลายๆ อย่าง เช่น วิดีโอ ทีวี วิทยุ ฯลฯ

- อย่าถือพฤติกรรมแปลกๆ ของเด็กเป็นอารมณ์
- อย่าเรียกเด็กด้วยชื่อเล่น หรือชื่อที่เพื่อนเรียกเพื่อล้อเลียน
- อย่าพูดวกไปวนมา
- จัดโปรแกรมหลายๆ อย่างให้แก่เด็ก
- สอนวิธีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

ผู้บริหารโรงเรียน/และผู้จัดการเรียนการสอน

- จัดสร้างสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้
- สร้างโปรแกรมเพื่อนช่วยเพื่อน
- ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก แพทย์
- อย่าหวังพึ่งเด็กให้เป็นผู้แจ้งข่าวสารต่างๆ แก่ผู้ปกครองเพราะจะเกิดปัญหาได้

3. การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

ครอบครัว

- ตระหนักรู้ถึงการพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงเมื่อเด็กอายุเพิ่มขึ้น
- เด็กอาจใช้ยาที่เปลี่ยนไปจากเมื่ออายุน้อย
- สนใจโปรแกรมการศึกษาของลูก
- เตรียมให้ลูกใช้ชีวิตอย่างผู้ใหญ่ทั้งในบ้านและนอกบ้าน

ครูที่สอนในชั้นเรียน

- เพิ่มการสอนบทเรียนที่มีความเป็นนามธรรม
- ตระหนักรู้ถึงขีดจำกัดของเด็กแต่ละคน ในลักษณะของความเป็นเด็กออกติสติก
- สอนให้เขาเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อมรอบตัวมากขึ้น ยกตัวอย่างประกอบด้วย
- สอนเรื่องความสัมพันธ์เชิงสังคม เช่น รู้จักการให้และการรับ ความสัมพันธ์

ระหว่างเพศชายเพศหญิง

- ให้รู้จักแยกแยะความแตกต่างระหว่างคนรู้จัก คนคุ้นเคย คนแปลกหน้า

ผู้บริหาร โรงเรียน/และผู้จัดการเรียนการสอน

- ให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคม เช่น ในการจัดงานโรงเรียน
- ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านวิชาการของเด็กกลุ่มนี้
- ให้เด็กได้รับการรักษา ดูแลช่วยเหลือจากบุคคลกลุ่มต่างๆ เช่น แพทย์ นักสังคม

สงเคราะห์ นักจิตวิทยา ฯลฯ

- ให้ข้อมูลข่าวสารเรื่องเด็กออทิสติกแก่สาธารณชน เพื่อว่าเขาจะรับการปฏิบัติที่ถูกต้อง เช่น ตำรวจ ครูที่ไม่ได้สอนเด็กออทิสติก

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสรุปแนวทางการจัดการเรียนรู้แก่บุคคลออทิสติกได้เป็น 3 ระดับ คือ ระดับเตรียมความพร้อม ระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ซึ่งในการจัดการศึกษานั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายที่สำคัญ ได้แก่ ฝ่ายพ่อแม่ผู้ปกครอง ฝ่ายครูผู้สอนในชั้นเรียน และฝ่ายผู้บริหาร โรงเรียนหรือฝ่ายผู้จัดการเรียนการสอน

ดังนั้นสำหรับกรณีศึกษาจึงจัดอยู่ในระบบการจัดการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา และมีการจัดการเรียนการสอนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ที่จัดทำขึ้นตามกระบวนการจัดการเรียนการสอนประจำปีการศึกษา 2552

การปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) หรือ พฤติกรรมบำบัด (Behavior Therapy)

ความหมายการปรับพฤติกรรม หรือ พฤติกรรมบำบัด

โอลารีและวิลสัน (O'Leary & Wilson, 1987) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการประยุกต์ทฤษฎีการเรียนรู้และข้อค้นพบจากจิตวิทยาการทดลอง เพื่อใช้ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ กาลิช (Kalish, 1981) กล่าวว่า การปรับพฤติกรรมเป็นการนำเอาหลักการแห่งพฤติกรรม (Behavior Principles) ประยุกต์ใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นระบบ ทั้งนี้ หลักการแห่งพฤติกรรม หมายถึง หลักการที่ครอบคลุมทั้งแนวคิดของทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไข และ แนวคิดทางจิตวิทยาต่างๆ ที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์เข้ามาประยุกต์ใช้ได้ ชัยพร วิชาวุธ (2539) ได้ให้ความหมายว่า การปรับพฤติกรรม เป็นการประยุกต์หลักการเรียนรู้ เพื่อมุ่งต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคล

มิคุลัส (Mikulas, 1978) ให้ความหมายของการปรับพฤติกรรมไว้ว่า การปรับพฤติกรรม คือ การประยุกต์หลักการพฤติกรรมที่ได้จากการทดลองเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรม

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 19) ได้ให้ความหมายของการปรับพฤติกรรม (Behavior Modification) หมายถึง การประยุกต์หลักการพฤติกรรม หรือ หลักการเรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมโดยเน้นที่พฤติกรรมที่สามารถ สังเกตเห็นได้หรือวัดได้เป็นสำคัญและมีความเชื่อพื้นฐาน

ว่า พฤติกรรมปกติและไม่ปกติพัฒนามาจากหลักการเรียนรู้ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมก็เปลี่ยนแปลงได้โดยอาศัย หลักการเรียนรู้ เช่นเดียวกัน

จากความหมายข้างต้น สามารถสรุปความหมายการปรับพฤติกรรมได้ว่าเป็นการนำเอาหลักการแห่งพฤติกรรม (Behavior Principles) ประยุกต์ใช้เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอย่างเป็นระบบโดยเน้นที่พฤติกรรมที่สามารถ สังเกตเห็นได้ หรือวัดได้ เป็นสำคัญ

จากข้อความดังกล่าวผู้วิจัยได้เลือกใช้ความหมายการปรับพฤติกรรมของ คาลิส และ ประเทือง ภูมิภักทราคม เนื่องจากมีความหมายที่ครอบคลุมชัดเจน อ่านแล้วเกิดความเข้าใจ และสามารถใช้เป็นแนวทางพื้นฐานของการศึกษาการปรับพฤติกรรมต่อไป

ลักษณะของการปรับพฤติกรรม

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541 : 9-10) ได้อธิบายเกี่ยวกับลักษณะสำคัญของการปรับพฤติกรรมไว้อย่างละเอียด ดังนี้

1. มุ่งที่พฤติกรรมโดยตรง โดยที่พฤติกรรมนั้นต้องสังเกตเห็นได้ และวัดได้ตรงกัน ซึ่งพฤติกรรมในที่นี้หมายถึง สิ่งที่เป็นพฤติกรรมที่บุคคลกระทำ แสดงออก ตอบสนอง หรือโต้ตอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งที่สามารถสังเกตเห็น ได้ยิน นับได้ อีกทั้งวัดได้ตรงกันด้วยเครื่องมือที่เป็นวัตถุวิสัย ไม่ว่าจะเป็นการตอบสนองนั้นเป็นภายในหรือภายนอกก็ตาม เช่น การร้องไห้ การเดิน การคิด การเดินของชีพจร การอ่านหนังสือ เป็นต้น
2. ไม่ใช่คำที่เป็นการติตรา เช่น คำว่าก้าวร้าว ฉลาด ใจ เกเร ใจเกียจ เก่ง เป็นต้น เพราะคำเหล่านี้มีความหมายกว้าง ที่รวมพฤติกรรมหลายๆ ลักษณะเข้าด้วยกัน ไม่มีความชัดเจน ขาดต่อการสังเกตให้ตรงกัน และขาดต่อการจัดโปรแกรมการปรับพฤติกรรมให้บรรลุเป้าหมายได้ อีกทั้งการติตรา อาจทำให้เด็กหรือผู้ปกครองเกิดความอับอาย แล้วจะส่งผลให้เด็กเลือกแสดงพฤติกรรมตามที่ถูกละเลยได้
3. พฤติกรรมไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมที่ปกติ หรือ อปกติ ก็ตาม ย่อมเกิดจากการเรียนรู้ในอดีตทั้งสิ้น ดังนั้นพฤติกรรมเหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยกระบวนการเรียนรู้
4. การปรับพฤติกรรมจะเน้นสภาพ และเวลาในปัจจุบันเท่านั้น แม้ว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นในอดีตก็ตาม แต่เงื่อนไขสิ่งเร้าและผลกรรมในสภาพปัจจุบันเป็นตัวกำหนดว่า พฤติกรรมที่เรียนรู้ในอดีตจะมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยครั้งหรือลดลง เมื่อวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งเร้าและผลกรรมใดที่ทำให้พฤติกรรมนั้นเกิดบ่อยหรือลดลงในสภาพปัจจุบัน ก็ สามารถปรับสิ่งเร้าและผลกรรมให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เพื่อทำให้พฤติกรรมดังกล่าวเปลี่ยนแปลงไปตามเป้าหมายที่ต้องการ
5. การปรับพฤติกรรมนั้นจะเน้นวิธีการทางบวกมากกว่าวิธีการลงโทษ เนื่องจากเป้าหมายของการปรับพฤติกรรมเน้นการเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการ

ทางบวกเพราะเป็นวิธีการที่มี ประสิทธิภาพ ทั้งยังได้ ก่อให้เกิดปัญหาทางอารมณ์น้อยกว่าวิธีการลงโทษ แต่ไม่ได้หมายความว่า การลงโทษไม่ควรใช้ การลงโทษเหมาะสำหรับการลด หรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เพื่อจะได้เสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ได้

6. วิธีการปรับพฤติกรรมนั้น สามารถใช้ได้เหมาะสมตามลักษณะของปัญหาแต่ละบุคคล เพราะคนแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การลงโทษอาจใช้ได้ผลกับคนๆ หนึ่ง แต่อาจใช้ไม่ได้ผลกับอีกหลายๆ คน ดังนั้นในการดำเนินการปรับพฤติกรรมจึงต้องคำนึงถึง “ความแตกต่างระหว่างบุคคล” ด้วย

7. วิธีการปรับพฤติกรรม เป็นวิธีการที่ได้รับการพิสูจน์มาแล้วว่า มีประสิทธิภาพและได้ผลโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์

จากข้อความข้างต้นผู้วิจัยได้นำลักษณะของ การปรับพฤติกรรมไม่ใช้ในการปรับพฤติกรรม การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียนของเด็กออทิสติก โดยนำไปเป็นข้อควรพิจารณาและข้อควรตระหนักในการปรับพฤติกรรมสำหรับการวิจัยครั้งนี้ เพื่อป้องกันความผิดพลาดต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการวิจัยได้

ขั้นตอนในการปรับพฤติกรรม

ผดุง อารยะวิญญู (2532 : 50-51) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการปรับพฤติกรรมว่าจะต้องกระทำเป็นขั้นตอนตามลำดับจึงจะทำให้การปรับพฤติกรรมบังเกิดผล ขั้นตอนในการปรับพฤติกรรมควรดำเนินไปเป็นลำดับ ดังนี้

1. เลือก พฤติกรรมที่ต้องการปรับ เป็นสิ่งแรกที่ต้องกระทำโดยเลือกพฤติกรรมที่ต้องการปรับอย่างเร่งด่วนก่อน พร้อมทั้งกำหนดพฤติกรรมใหม่ที่นำมาทดแทนพฤติกรรมเก่า คือ ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ไปเป็นพฤติกรรมอันพึงประสงค์ การกำหนดพฤติกรรมนั้นต้องระบุให้ชัดเจนเฉพาะเจาะจง และสังเกตได้

2. กำหนดวิธีการในการสังเกตพฤติกรรม หลังจากกำหนดพฤติกรรมของเด็กชัดเจนแล้ว ต้องระบุวิธีสังเกตพฤติกรรมนั้นๆ ว่าจะสังเกตด้วยวิธีไหน อย่างไร เมื่อใดเพื่อหาข้อมูลยืนยันว่าเด็กได้แสดงพฤติกรรมนั้นแล้ว

3. เตรียมบันทึกความก้าวหน้าของเด็ก พฤติกรรมบางอย่างของเด็กอาจจะค่อยๆ เปลี่ยนไปทีละน้อย ควรต้องคอยบันทึกความก้าวหน้าของพฤติกรรมที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป เพื่อเป็นข้อมูลต่อการเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมที่เหมาะสมกับเด็ก

4. เลือกวิธีการที่จะนำมาใช้ในการปรับพฤติกรรม โดยต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของพฤติกรรมนั้นๆ จึงจะทำให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบังเกิดผล วิธีปรับพฤติกรรมมีหลายวิธี เช่น การให้แรงเสริม การงดให้แรงเสริม การลงโทษ ฯลฯ

5. คาดผลและปัญหาที่จะเกิดขึ้นหลังจากเริ่มลงมือปรับพฤติกรรม ต้องวางแผนล่วงหน้าว่า เมื่อเริ่มใช้วิธีการปรับพฤติกรรมนั้น เด็กจะมีปฏิกิริยาไปในลักษณะใด ถ้าเด็กยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจะปฏิบัติอย่างไร เมื่อใดจะเปลี่ยนเทคนิคในการปรับพฤติกรรม เป็นต้น

6. กำหนดระยะเวลาให้แน่นอน นั่นคือต้องกำหนดเวลาว่า ควรเริ่มต้นการปรับพฤติกรรมเมื่อใด ใช้เวลาในการปรับนานเท่าใด และจะสิ้นสุดเมื่อใด เพื่อให้การประเมินผลมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. กำหนดรายละเอียดในการปรับพฤติกรรม นั่นคือ กำหนดว่าครูต้องปฏิบัติอย่างไรบ้างในการปรับพฤติกรรมของเด็ก

8. ลงมือปฏิบัติงาน

9. บันทึกผลการปฏิบัติงาน ต้องบันทึกผลตลอดระยะเวลาของการปรับพฤติกรรมว่าเด็กมีพฤติกรรมในลักษณะใด ถ้าวิธีที่ใช้ในการปรับพฤติกรรมไม่ได้ผลก็ควรใช้วิธีอื่นแทน หรือจะใช้หลายวิธีพร้อมกันก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครูหรือผู้ปรับพฤติกรรม

10. ติดตามผล ขั้นตอนในการปรับพฤติกรรมที่กล่าวถึงข้างต้นนี้ ไม่รวมไปถึงการศึกษารายละเอียด เกี่ยวกับตัวเด็ก เช่น การศึกษาประวัติ การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็ก ฯลฯ เพราะวิธีการดังกล่าว จะอยู่ในขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และการศึกษาสาเหตุเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก ขั้นตอนที่กำลังกล่าวถึงจะนำไปใช้เมื่อเราทราบสาเหตุของพฤติกรรมแล้ว

พวงแก้ว กิจธรรม (2540) ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการบำบัดรักษาทางพฤติกรรมของเด็กออทิสติก ผู้ที่ดูแลใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับเด็กออทิสติกควรปฏิบัติต่อเด็ก ดังนี้

- มุ่งมั่นปรับพฤติกรรม
- บันทึกพฤติกรรมที่ไม่ปกติ
- ปรับแก้ที่ละพฤติกรรม
- กำหนดพฤติกรรมซึ่งเป็นเป้าหมายที่จะต้องปรับให้หมดไปแบบระยะสั้นและระยะยาว
- ใช้กิจกรรมที่เด็กสนใจนั้นนำไปสู่การทำกิจกรรมอื่น

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า การปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็ก ต้องทำอย่างเป็นขั้นตอน มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก และสาเหตุของการแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ให้ต้องมาก่อน แล้วจึงเลือกวิธีการปรับพฤติกรรมที่เหมาะสมกับตัวเด็กมาใช้ ทั้งนี้ในการลงมือปฏิบัติต้องมีการบันทึกอย่างละเอียด และวิเคราะห์พร้อมกับประเมินผลของการใช้วิธีการนั้นว่าได้ผลหรือไม่ ถ้าไม่ได้ผลก็ต้องเปลี่ยนวิธีการ หรือจะเลือกใช้วิธีการหลายๆอย่างในการร่วมปรับพฤติกรรมพร้อมกันเลยก็ได้

ทั้งนี้ในการวิจัยผู้วิจัยได้นำขั้นตอนการปรับพฤติกรรมมาเป็นแบบแผนของการดำเนินการปรับพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายของกรณีศึกษา โดยนำมาเป็นขั้นตอนดำเนินการจากการเลือกพฤติกรรมที่ต้องการปรับคือ พฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงออก คือ การเลิ่้งการส่งงาน การทำลาขขึ้นงาน และการทำงานไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้อง แล้วกำหนดการสังเกตพฤติกรรมโดยใช้วิธีการเฝ้าช้ บันทึกความก้าวหน้า เลือกรวิธีการปรับพฤติกรรมที่เหมาะสมกับกรณีศึกษา กำหนดระยะเวลาในการปรับพฤติกรรม กำหนดรายละเอียดต่างๆ ในการดำเนินการปรับพฤติกรรม และลงมือปฏิบัติพร้อมกันบันทึกผลการปรับพฤติกรรม ผู้วิจัยสามารถสร้างโปรแกรมการปรับพฤติกรรมจำนวน 1 โปรแกรม เพื่อนำไปลดพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน ที่แสดงออกทางพฤติกรรม คือ การเลิ่้งการส่งงาน การทำลาขขึ้นงาน และการทำงานไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้อง และสร้างพฤติกรรมใหม่ คือ พฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียนที่ถูกต้องและเหมาะสม

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Abnormal Behavior)

ความหมายของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

ประเทือง ภูมิภัทราคม (2540 : 23) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในมุมมองของนักจิตวิทยาว่า หมายถึง พฤติกรรมที่ผิดปกติไปจากคนทั่วๆ ไปในสังคม ทั้งนี้ ผดุง อารยะวิญญู (2532 : 10-11) กล่าวเพิ่มเติมถึงการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นปัญหาว่า ลักษณะพฤติกรรมจะแสดงให้เห็นในรูปแบบที่หวาดกลัว มีอารมณ์ไม่มั่นคง ก้าวร้าว และรุกรานคนอื่น

กิลเบิร์ต (Gilbert, 1975) ให้คำจำกัดความของคำว่า ปัญหาทางพฤติกรรมในแง่ของการศึกษาไว้ดังนี้ เป็นพฤติกรรมอันไม่พึงปฏิบัติในโรงเรียน รวมไปถึงการฝ่าฝืนกฎและระเบียบต่างๆ ของโรงเรียนมีความประพฤติในลักษณะที่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ส่วนการแสดงพฤติกรรมที่สังเกตเห็นได้ เช่น ความล้มเหลวทางการเรียน ค้อยสติปัญญา ก้าวร้าว ต่อต้านสังคม เจื่องหงอย ถดถอย มีปัญหาทางเพศ และพุดผิดปกติ ซึ่งความหมายนี้ครอบคลุมเพียงแต่พฤติกรรมที่เกิดขึ้นในโรงเรียนเท่านั้น ไม่ครอบคลุมไปถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นนอกโรงเรียน

ผดุง อารยะวิญญู (2542:2) กล่าวถึงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาว่า เป็นพฤติกรรมทุกพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์ปกติ อันจะสร้างปัญหาให้แก่ตัวเด็กและผู้อื่นทั้งนี้อาจแสดงออกในลักษณะที่ก้าวร้าว เกร ก่อวุ่นหรือเป็นไปในทางที่ถดถอย หนีความจริง เจื่องหงอย เพื่อฝัน หรือเซื่องซึม

สรุปความหมายข้างต้นไปในทิศทางเดียวกันว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ คือ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาโดยมีความเบี่ยงเบนไปจากเกณฑ์ปกติ หรือผิดปกติไปจากคนทั่วๆ โดยแสดงพฤติกรรมในทางลบ หรือไม่พึงประสงค์ ในการวิจัยครั้งนี้

พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ คือ พฤติกรรมการไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ที่แสดงออกทางพฤติกรรม คือ พฤติกรรม การเลี้ยงการสั่งงาน การทำลายชิ้นงาน และการทำงาน ไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้องของกรณีศึกษา ซึ่งแสดงความถี่มากที่สุด ในช่วงเวลา 12.40-13.40 น. ของวัน

สาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 30-33) ได้อธิบายรายละเอียดเกี่ยวกับสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาทางด้านพฤติกรรม ซึ่งแบ่งออกได้ 3 สาเหตุ ไว้ดังนี้

1. พันธุกรรม เป็นที่ยอมรับกันว่า สิ่งถ่ายทอดจากบรรพบุรุษไปสู่ลูกหลาน โดยผ่านกระบวนการของพันธุกรรมมิใช่มีแต่ลักษณะทางกายเท่านั้นหากยังรวมถึงลักษณะทางพฤติกรรมด้วย ได้มีการศึกษาการถ่ายทอดลักษณะทางพันธุกรรมที่เรียกว่า พันธุศาสตร์แห่งพฤติกรรม (Behavior Genetics) ขึ้นมาเพื่อศึกษาและค้นคว้าในเรื่องนี้อย่างเป็นระบบ วิธีการที่ใช้มีหลายวิธี เช่น ศึกษาโดยใช้วิธีการผสมพันธุ์ การวิเคราะห์เครือญาติ การวิเคราะห์ความคล้าย ซึ่งผลจากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าลักษณะทางพฤติกรรมบางอย่างสามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้
2. ความผิดปกติทางชีวเคมี ซึ่งเกิดขึ้นในร่างกายของมนุษย์ และมีผลต่อลักษณะพฤติกรรมของมนุษย์ด้วย เช่น อาการฟีเคยู (PKU) หรือผู้ที่ร่างกายไม่สามารถสังเคราะห์เอนไซม์สำหรับการเผาผลาญฟีนิลalani ให้เป็นไทโรซินได้ถ้าร่างกายสะสมฟีนิลalani มากก็จะกลายเป็นกรดทำลายสมองที่กำลังเจริญเติบโต ทำให้เด็กกลายเป็นเด็กปัญญาอ่อน ดังนั้นความผิดปกติทางชีวเคมีจึงน่าจะมีส่วนทำให้เกิดพฤติกรรมที่ผิดปกติขึ้น
3. สิ่งแวดล้อม พฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมนั้น เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม มนุษย์จะต้องปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมให้ได้ ถ้าปรับตัวไม่ได้ก็จะเกิดปัญหาขึ้นได้ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์ปฏิสัมพันธ์อยู่ตลอดเวลา สามารถแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้
 - 3.1 สิ่งแวดล้อมทางบ้าน เป็นสิ่งแวดล้อมประเภทแรกของเด็ก และเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อลักษณะพฤติกรรมของเด็กมากที่สุด ทั้งนี้บ้านหรือครอบครัวมีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็ก โดยเฉพาะลักษณะและวิธีการอบรมของบุคคลในครอบครัว และพฤติกรรมของพ่อแม่จะส่งผลและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเด็กเป็นอย่างมาก
 - 3.2 สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน นับว่าสำคัญมากอีกแห่งหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อเด็ก เนื่องจากโรงเรียนมีหน้าที่ในการถ่ายทอดวิชาความรู้ และปลูกฝังคุณลักษณะที่ดีงามให้แก่เด็ก แต่ถ้าหากการปฏิบัติของครูต่อเด็กเป็นไปด้วยความไม่ถูกต้อง ไม่เหมาะสม ก็อาจเป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กได้
 - 3.3 สิ่งแวดล้อมในสังคม มีทั้งสิ่งแวดล้อมที่เป็นบุคคลและสิ่งแวดล้อมที่ไม่มีบุคคล ได้แก่ สภาพดินฟ้าอากาศและสภาพของชุมชน ในบรรดาสังแวดล้อมเหล่านี้บุคคลจัดว่ามีอิทธิพล

ต่อการหล่อหลอมพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้นสิ่งแวดล้อมในสังคมโดยเฉพาะบุคคลในสังคมหรือในชุมชนที่เด็กมีโอกาสเกี่ยวข้องด้วย ย่อมมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กได้

3.4 สื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือพิมพ์หรือสื่ออื่นๆ

ในลักษณะเดียวกันมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กเป็นอย่างมาก ยิ่งในปัจจุบันความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีมาก การแพร่ข่าวสารข้อมูล หรือเรื่องราวต่างๆ โดยอาศัยสื่อดังกล่าวข้างต้น สามารถกระทำได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ซึ่งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมเด็กเพราะเป็นตัวกลางในการเสนอตัวแบบให้แก่เด็ก ถ้าสื่อเหล่านี้เสนอข่าวสาร ข้อเท็จจริง หรือภาพของเรื่องราวที่ขาดความรอบคอบหรือไม่เหมาะสมให้แก่เด็ก เด็กจะเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมไป ย่อมเป็นสาเหตุให้เด็กมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาตามมา

จากข้อความข้างต้น ผู้วิจัยได้สังเกตพฤติกรรมโดยการทำเอบีซี ถึงสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียนของกรณีศึกษาปรากฏว่าสาเหตุของการเกิดพฤติกรรมนั้นมาจากสิ่งแวดล้อม เนื่องจากกรณีศึกษาต้องการเล่นหรือพูดคุยกับเพื่อนในห้องเรียน จึงส่งผลให้กรณีศึกษาเลือกแสดงพฤติกรรมนั้นมาใช้เป็นพฤติกรรมถาวร เพื่อใช้ในการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

ลักษณะของพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 28-30) ได้อธิบายถึงลักษณะของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุคคล สามารถแบ่งกลุ่มตามลักษณะของพฤติกรรมออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ 6 กลุ่มด้วยกันดังนี้

1. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับบุคลิกลักษณะ ปัญหาในลักษณะนี้จะเกี่ยวข้องกับความรูสึกวิตกกังวล ความกลัวหรือความท้อแท้สิ้นหวัง บุคคลพวกนี้จะไม่มีความสุข ไม่ค่อยแสดงออกพฤติกรรมที่เห็นได้ชัด คือ ถอยหนี หลีกเลียง เฉื่อยชา ขี้อาย อ่อนไหวง่าย รูสึกมีปมด้อย ท้อแท้ ขี้กลัว ฝันกลางวัน และวิตกกังวลมากจนเกินไป
2. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับปัญหาการแสดงออกจะเกี่ยวข้องกับการแสดงออกในทางก้าวร้าวต่อต้านสังคมอันเป็นเหตุทำให้เกิดความขัดแย้งกับเพื่อน ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีอำนาจอื่นๆ แม้กระทั่งผู้ปกครองของเขาก็ตาม พฤติกรรมนี้เห็นได้จากการชกต่อย ไม่เชื่อฟัง ระบายผู้อื่น ทำลายของเรียกร้องความสนใจ อิจฉาริษยา ใช้ภาษาหยาบคาย เด็กพวกนี้ไม่รู้ว่าตนเองกระทำความผิดอีกด้วย
3. พฤติกรรมที่เกิดจากความแปรปรวนทางอารมณ์ลักษณะการแสดงออกหลายลักษณะซึ่งเป็นผลมาจากความผิดปกติทางอารมณ์ เช่น มีความคิดสับสน เห็นภาพหลอน แสดงพฤติกรรมแปลกๆ ที่คนปกติทั่วไปไม่ทำกัน บางคนเดินพูดคนเดียว บางคนคิดว่าตนเองมีอำนาจ บางคนไม่สามารถรับรู้ความจริงได้ เป็นต้น

4. พฤติกรรมที่แสดงถึงการขาดวุฒิภาวะ คือ การแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับวัย หรือขั้นพัฒนาการของมนุษย์แต่ละวัย ถ้าดูผิวเผินไม่พิจารณาวัยและขั้นพัฒนาการ อาจเห็นว่าเป็น พฤติกรรมปกติ แต่เมื่อพิจารณาแล้ว อาจพบว่าเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

5. พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความผิดพลาดในการรับรู้ทางสังคม ซึ่งเกิดจากความผิดพลาด ในการรับรู้สิ่งเร้าในสังคม พฤติกรรมที่เป็นปัญหา อาจเห็นได้จากการที่ไม่สามารถรับรู้และเข้าใจ คำพูด หรือสนทนาของผู้อื่น ไม่รู้ว่าเมื่อไรควรพูด เมื่อไรควรหยุดพูด ไม่เข้าใจภาษาท่าทาง และ แสดงออกในสังคมที่ไม่เหมาะสม

6. พฤติกรรมที่เกิดเนื่องจากการอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม เช่น เด็กที่อยู่ใน ครอบครัวที่พ่อแม่ทะเลาะกัน ไม่ปรองดองกัน คำทักท้วงให้เด็กเห็นและได้ยิน เด็กก็จะเลียนแบบ พฤติกรรมเหล่านั้นจากพ่อแม่ เด็กจึงไม่รู้ว่าพฤติกรรมที่พ่อแม่แสดงให้เห็นเป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ เพราะเขาอยู่ในสภาพแวดล้อมเช่นนั้นมาตลอดมาตั้งแต่เล็กจนโต

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่าพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยแสดงออก ทางพฤติกรรม คือ พฤติกรรมเลิ้งการทำงาน การทำลายชิ้นงาน หรือ การทำงาน ไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้องของกรณีศึกษา เป็นพฤติกรรม ที่เกี่ยว โยถึงปัญหาการแสดงออก ทางสมาธิ และความ รับผิดชอบ กล่าวคือ แสดงพฤติกรรมปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายที่ไม่เหมาะสม โดยการ เลิ้ง การทำงาน การทำลายชิ้นงาน และ การทำงานไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้อง เพื่อใช้เวลาที่ควรปฏิบัติงานที่ ได้รับมอบหมายเพื่อการเล่น หรือพูดคุยกับเพื่อนในชั้นเรียน

การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ (Applied Behavior Analysis : ABA)

ผดุง อารยะวิญญู (2546 : 73) กล่าวว่า ชื่อภาษาอังกฤษของการวิเคราะห์พฤติกรรม ประยุกต์ คือ แอปพลายบีแฮฟวิเออร์อานาไลซิส(Applied Behavior Analysis) ใช้ชื่อย่อว่า เอบีเอ (ABA) เป็นการนำวิธีการปรับพฤติกรรมมาใช้ในการสอนเด็กออทิสติก วิธีนี้พัฒนาขึ้นโดย อีแวน โลวาสส์ (Ivan Lovass) พร้อมทั้งอธิบายว่าเป็นเทคนิคที่นำมาใช้สอนทักษะต่างๆ ให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก วิธีนี้จะ แยกทักษะใหญ่ออกเป็นทักษะย่อยๆ หลายทักษะ ว่าจะเริ่มสอนทักษะย่อยๆ เหล่านั้นอย่างเข้มข้นทีละ ทักษะตามลำดับ เมื่อเด็กเกิดทักษะแรกแล้วจึงฝึกทักษะต่อไปในขั้นสุดท้ายจึงนำทักษะย่อยๆ เหล่านั้น รวมกันเข้าเป็นทักษะใหญ่ จึงทำให้เด็กเกิดทักษะสำคัญได้

ความหมายของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์

ผดุง อารยะวิญญู (2546 : 73) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการนำวิธีการปรับพฤติกรรม มาใช้ในการสอนเด็ก และเหมาะสมอย่างยิ่งในการสอนหรือปรับพฤติกรรมของเด็กออทิสติก

โอลารีและเทอร์เรนส์ (O'Leary and Terrence (1987) ได้ให้นิยามไว้ว่า คือการปรับ พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) โดยอาศัยหลักการและกระบวนการ ตามทฤษฎีการเรียนรู้

การวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning) ของบีเอฟ สกินเนอร์ (B.F.Skinner) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีว่า พฤติกรรมเป็นผลของสิ่งแวดล้อม คือ พฤติกรรมจะเข้มข้นขึ้นเนื่องจากผลของการได้รับแรงเสริม และพฤติกรรมจะอ่อนลงเนื่องจากผลของการลงโทษ เน้นวิธีการศึกษาโดยศึกษาตัวอย่าง (Subject) เป็นรายบุคคล มีการวัดซ้ำอย่างมีความเป็นปรนัยภายใต้การควบคุมเงื่อนไขต่างๆ ได้อย่างดี

กล่าวโดยสรุปการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ หมายถึง การนำวิธีการปรับพฤติกรรมมาประยุกต์ใช้ในการสอนหรือแก้ไขปัญหา การปรับลดทางพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือนำมาเพิ่ม หรือสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ของบุคคล โดยใช้หลักการพื้นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขการกระทำของสกินเนอร์ และนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ยึดถือเป็นหลักการในการปรับพฤติกรรมของกรณีศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาพฤติกรรมของกรณีศึกษา แล้วสร้างโปรแกรมการฝึกโดยมีพื้นฐานการปรับพฤติกรรมแบบการวางเงื่อนไข ซึ่งนำมาใช้ประกอบกับเทคนิคการปรับพฤติกรรมอีก 3 แบบ คือ การเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอ การลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ และการชี้แนะการกระทำ

หลักการพื้นฐานของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 6-7) และสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541 : 6-9) ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการของความเป็นมาของการปรับพฤติกรรมสมัยใหม่ว่า มีการพัฒนาเทคนิค วิธีการเพื่อใช้ในการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ปกติต่างๆ มากมาย ทั้งนี้การปรับพฤติกรรมแบบการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์มีหลักการพื้นฐานมาจาก ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant conditioning) ที่นำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหามนุษย์ และผู้ที่มีบทบาทสำคัญคือ เบอร์ริส เอฟสกินเนอร์ (Burrhus F.Skinner) โดยที่เขาได้อธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับจิตบำบัดเสียใหม่ให้อยู่ในรูปของพฤติกรรม โดยการเน้นว่า พฤติกรรมเป็นสิ่งสำคัญที่ผลักดันให้มีการพัฒนาเทคนิคการปรับพฤติกรรม ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาที่เน้นเทคนิควิธีการแก้ปัญหา (Treatment-Oriented Approach) นอกจากนี้ในปี ค.ศ.1953 ได้มีการใช้คำว่า “พฤติกรรมบำบัด” (Behavior Therapy) เป็นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา โดยปรากฏอยู่ในรายงานผลการวิจัยของลินด์สเลย์ สกินเนอร์และโซโลมอน ซึ่งใช้คำนี้เพื่อเรียกวิธีการบำบัดผู้ป่วยทางจิตด้วยหลักการเสริมแรง (Lindsley, Skinner & Solomon, 1953 อ้างในสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541 : 6) จากนั้นได้มีการนำเอาแนวคิดของทฤษฎีไปแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กไม่ว่าจะเป็นเด็กพิการ หรือเด็กก่อนวัยเรียน (Bijou & Baer, 1961 อ้างในสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541 : 6) และในปี 1965 อุลแมนและคลาสเนอร์ได้ตีพิมพ์หนังสือที่รวบรวมการนำเอาหลักการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำไปใช้กับผู้ที่มีความผิดปกติทางจิตในหลายลักษณะ (สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541 : 6)

ผดุง อารยะวิญญู (2546 : 73-74) กล่าวว่าในปี 1980's จนถึงปัจจุบัน อีเวน โลวาสส์ (Ivan Lovass) ได้พัฒนาเทคนิควิธีการปรับพฤติกรรม เพื่อนำมาใช้ในการสอนเด็กออทิสติก โดยอาศัยทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำของสกินเนอร์ วิธีนี้อาจมีชื่อเรียกคล้อยกันหลายชื่อ พร้อมทั้งอธิบายว่าเป็นเทคนิคที่นำมาใช้สอนทักษะต่างๆ ให้เกิดขึ้นในตัวเด็กโดยแยกทักษะใหญ่ออกเป็นทักษะย่อยๆ หลายทักษะ (Task Analysis)

กล่าวโดยสรุป การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์มีหลักการพื้นฐานมาจากทฤษฎีการเรียนรู้ การวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant conditioning) ของสกินเนอร์ ต่อมาอีเวนน์ โลวาสส์ได้พัฒนาเทคนิคนี้เรื่อยมาตั้งแต่ปี 1980's จนถึงปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ในการสอนและการปรับพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กที่มีภาวะออทิสซึม

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ นอกจากใช้แนวคิด และหลักการพื้นฐานตามทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขการกระทำ ตามวิธีการปรับพฤติกรรมแบบวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ แล้ว ผู้วิจัยยังเลือกใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคมของอัลเบิร์ต บันดูรา (Albert Bandura) ที่มีแนวคิดต่อกระบวนการเรียนรู้ทางพฤติกรรมว่าการเรียนรู้ เกิดจากกระบวนการสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมจากตัวแบบทั้งที่เป็นของจริงและตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (ประเทือง ภูมิภัทราคม, 2540 : 12)

ทฤษฎีการวางเงื่อนไขการกระทำ (Operant Conditioning)

สราญค์ ไคว้ตระกูล (2544 : 189-196) ได้กล่าวว่า ผู้คิดค้นทฤษฎีนี้ คือ เบอร์ริส เอฟ สกินเนอร์ (Burrhus F.Skinner) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน สกินเนอร์ ใช้ทฤษฎีนี้อธิบายกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ทั้งของมนุษย์และสัตว์ ในเวลาต่อมา มีการนำแนวคิดและหลักการไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์หลายอย่าง จนกระทั่งท่านได้รับเลือกให้เป็นนักจิตวิทยาที่ได้รับการยกย่องมากที่สุดในศตวรรษนี้ สกินเนอร์ทำการทดลองการวางเงื่อนไขแบบโอเปอเรนท์ (Operant Conditioning) โดยใช้หนูและนกเป็นสัตว์ทดลอง สกินเนอร์มีความเชื่อมั่นว่า “แรงเสริม” เป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนพฤติกรรม หรือการเรียนรู้ของเด็ก ตามทัศนะของนักจิตวิทยากลุ่มพฤติกรรมนิยม ให้ความสนใจเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เห็นได้ชัด สามารถวัดได้ สังเกตได้ และทดสอบได้ แนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มนี้ถือว่า “สิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์” จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม และ “การเรียนรู้” จะเกิดขึ้นเมื่อมีการเชื่อมโยงระหว่าง “สิ่งเร้า” กับ “การตอบสนอง” การแสดงพฤติกรรมจะมีความถี่มากขึ้นถ้าหากได้รับการเสริมแรง ประเทือง ภูมิภัทราคม (2540 : 51) ได้กล่าวถึง แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีนี้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์ตกอยู่ภายใต้การควบคุมของเงื่อนไขการเสริมแรง และเงื่อนไขการลงโทษ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541 : 32) ได้กล่าวถึงแนวคิดของทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำนั้น มีความเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลพวงเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม พฤติกรรมที่เกิดขึ้น (Emitted) ของบุคคลจะแปรเปลี่ยนไปเนื่องมาจากผลกรรม (Consequences) ที่เกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมนั้น สกินเนอร์ให้ความสนใจกับผลกรรม 2 ประเภท ได้แก่ ผลกรรมที่เป็นตัวเสริมแรง (Reinforces) ที่ทำให้พฤติกรรมที่บุคคลกระทำอยู่นั้นมีอัตราการกระทำเพิ่มมากขึ้น และผลกรรมที่เป็นตัวลงโทษ (Punisher) ที่ทำให้พฤติกรรมที่บุคคลกระทำนั้นยุติลง ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 53-54) ได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำว่ามีมากมาย มีทั้งผลกรรมที่เป็นที่ต้องการของเจ้าตัวผู้กระทำ และผลกรรมที่ไม่เป็นที่ต้องการของเจ้าตัวผู้กระทำ ผลกรรมที่เป็นที่ต้องการเรียกว่า ผลกรรมทางบวก และการให้ผลกรรมทางบวกเรียกว่า การเสริมแรง และมีการแบ่งประเภทการเสริมแรงไปอีก 2 ประเภท คือ การเสริมแรงทางบวก และการเสริมแรงทางลบ ส่วนผลกรรมที่ไม่เป็นที่ต้องการ เรียกว่า ผลกรรมทางลบ การให้ผลกรรมทางลบ เรียกว่า การลงโทษ ทั้งนี้การลงโทษแบ่งออกเป็น 2 ประเภทเช่นกัน คือ การลงโทษทางบวก และการลงโทษทางลบ

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 68) กล่าวถึง การเสริมแรง และการลงโทษไว้ดังนี้ การเสริมแรงแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การเสริมแรงทางบวก หมายถึง การเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากการให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังพฤติกรรมนั้น อีกประเภทหนึ่ง คือ การเสริมแรงทางลบ หมายถึง การเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมอันเนื่องมาจากการแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วสามารถถอดถอนสิ่งเร้าที่ไม่พึงปรารถนาออกได้ ส่วนการลงโทษนั้นก็สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทเช่นเดียวกัน คือ การลงโทษทางบวก หมายถึง การให้สิ่งใดๆ ก็ตาม ภายหลังพฤติกรรมของอินทรีย์แล้วมีผลทำให้พฤติกรรมนั้นยุติหรือลดลง ส่วนการลงโทษทางลบ หมายถึง การถอดถอนสิ่งใดๆ ก็ตามภายหลังพฤติกรรมของอินทรีย์แล้วมีผลทำให้พฤติกรรมนั้นยุติ หรือลดลง

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 58) ได้นำเสนอการจัดเงื่อนไขผลกรรม ซึ่งประกอบ ด้วยการเสริมแรงทางบวก การเสริมแรงทางลบ การลงโทษทางบวก และการลงโทษทางลบ สามารถสรุปให้ชัดเจนเข้าใจง่าย ดังนี้

	สิ่งที่พึงพอใจ	สิ่งที่ไม่พึงพอใจ
การให้	การเสริมแรงบวก	การลงโทษทางลบ
การถอดถอน	การลงโทษทางบวก	การเสริมแรงลบ

ชัยพร วิชชาวุธ (2539) ได้เสนอการวางเงื่อนไขผลกรรมว่ามีขั้นตอนที่สำคัญไว้ 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 กำหนดพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสภาพการณ์หนึ่ง ๆ และกำหนด ผลกรรมที่จะใช้ควบคุมพฤติกรรมนั้นๆ

ขั้นที่ 2 เสนอสัญญาณที่เป็นสิ่งเร้าเพื่อการจำแนกว่าเมื่อไรต้องแสดงพฤติกรรม แล้ว สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนที่เกิดขึ้นซึ่งอาจมีพฤติกรรมที่หลากหลาย

ขั้นที่ 3 พฤติกรรมที่ซับซ้อน และไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ในขั้นที่ 2 แต่ใช้ เทคนิคการแต่งพฤติกรรม (Shaping) และใช้มากในการฝึกพฤติกรรมทางภาษาและทักษะต่างๆ ทั้งในมนุษย์และสัตว์

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ตามทฤษฎีของสกินเนอร์นั้นเชื่อว่าพฤติกรรมมนุษย์เกิด จากการเรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับสิ่งเร้าในสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม และผลกรรมที่เกิดขึ้นหลังจากแสดงพฤติกรรมนั้น โดยเน้นที่ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและ ผลกรรมเป็นสำคัญ ผลกรรมที่เกิดจากการกระทำมีทั้งผลกรรมที่ผู้กระทำต้องการ เรียกว่า ผลกรรม ทางบวก และผลกรรมที่ผู้กระทำไม่ต้องการ เรียกว่า ผลกรรมทางลบ การให้ผลกรรมทางบวก เรียกว่า การเสริมแรง แบ่งได้ 2 ประเภท คือ การเสริมแรงทางบวกและการเสริมแรงทางลบ ส่วน การให้ผลกรรมทางลบเรียกว่า การลงโทษ แบ่งได้ 2 ประเภท คือ การลงโทษทางบวก และการ ลงโทษทางลบ สำหรับการวางเงื่อนไขผลกรรมมีทั้งหมด 3 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้น ประเด็นสำคัญ คือขั้นตอนที่ 3 ซึ่งกล่าวถึงพฤติกรรมที่ซับซ้อนไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างสมบูรณ์ในขั้นตอนที่ 2 ให้ใช้กระบวนการแต่งพฤติกรรมเข้ามาช่วย เพื่อเสริมให้พฤติกรรมเกิดได้อย่างสมบูรณ์

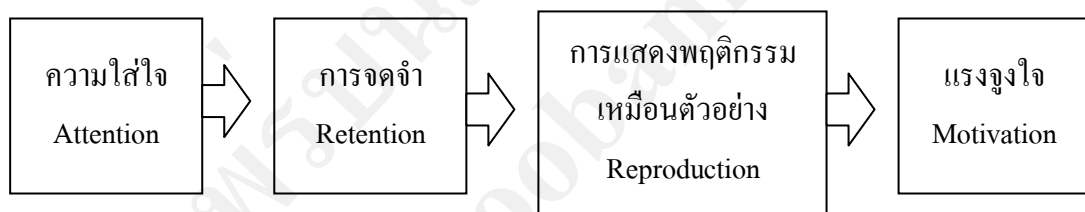
จากหลักการดังกล่าว ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ เป็นวิธีการหลัก ในการวิจัย ดังนั้นจึงเลือกหลักทฤษฎีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำมาใช้เป็นพื้นฐานในการปรับ พฤติกรรม และเลือกเทคนิควิธีการตามหลักทฤษฎี ได้แก่ การเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอ เทคนิคการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ และเทคนิคการชี้แนะการกระทำ มาใช้เป็น เทคนิคร่วมในการปรับพฤติกรรม เนื่องจากเทคนิคที่เลือกมาเป็นเทคนิคที่ไม่มีกระบวนการอันซับซ้อน มีวิธีการใช้ที่เหมาะสม และสอดคล้องกับลักษณะความบกพร่อง สภาพการณ์ และสิ่งแวดล้อมของ กรณีศึกษา ภายใต้อาการที่ควรคำนึงถึงในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม (Social Cognitive Learning Theory)

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2541 : 235-244) กล่าวว่า ทฤษฎีนี้ พัฒนาโดยนักจิตวิทยา ชาวแคนาดา ชื่อ อัลเบิร์ต บันดูรา (Albert Bandura) ได้พัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) และได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น โซเชียล ค็อกนิทีฟ ทฤษฎี (Social Cognitive Theory) แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางปัญญาสังคม มีทัศนะในเรื่องการเรียนรู้ว่าการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ไม่จำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมออกมาทันที แต่การเรียนรู้เป็นการได้มาซึ่งความรู้ใหม่ (Acquired New Knowledge) ดังนั้นการเรียนรู้ในแนวทฤษฎีนี้คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายใน โดยไม่จำเป็นต้องแสดงออกมาให้เห็น แต่ถ้ามีการแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมภายนอก ก็เป็น

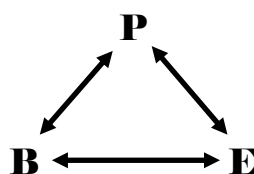
การยืนยันว่าเกิดการเรียนรู้ ซึ่งบันดูร่าเน้นการเรียนรู้ที่เกิดจากการสังเกตตัวแบบ หรือการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation Learning) เมื่อบุคคลสังเกตตัวแบบแสดงพฤติกรรมต่างๆ ก็จะจดจำพฤติกรรมต่างๆ ของตัวแบบเอาไว้ แต่ไม่ได้แสดงพฤติกรรมตามตัวแบบในทันทีทันใด ต่อมาเมื่อมีโอกาสจึงได้แสดงพฤติกรรมนั้นออกมา เช่น เด็กสังเกตพฤติกรรมความก้าวร้าวของพ่อแม่หรือกลุ่มคนใกล้ชิดที่มีต่อกัน เด็กก็จะจดจำเอาไว้ซึ่งขั้นตอนนี้บันดูร่าถือว่าได้เกิดการเรียนรู้ ต่อมาเมื่อมีโอกาสเหมาะสมเด็กก็จะแสดงพฤติกรรมความก้าวร้าวออกมาทันที

บันดูร่า (Bandura, 1977) ได้อธิบายกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observation Learning) คือ การเรียนรู้จากการสังเกตตัวแบบซึ่งมีทั้งตัวแบบที่เป็นคนจริงและตัวแบบสัญลักษณ์ การสังเกตตัวแบบทำให้บุคคลเรียนรู้ทั้งพฤติกรรมการแสดงออกทางความคิด อารมณ์ และอื่นๆ พร้อมๆ กันตัวแบบที่บุคคลเห็นจะช่วยให้บุคคลเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ เสริมพฤติกรรมให้ดีขึ้น และยับยั้งการแสดงพฤติกรรมบางอย่าง ทั้งนี้กระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตทั้งหมด 4 อย่าง คือ กระบวนการใส่ใจ (Attention) กระบวนการจดจำ (Retention) กระบวนการแสดงพฤติกรรม เหมือนกับตัวแบบ (Visual Imagery) และ กระบวนการจูงใจ (Motivation) ทั้งนี้กระบวนการในการเรียนรู้โดยการสังเกต สามารถนำเสนอในรูปแบบผัง ดังนี้

แผนผังกระบวนการในการเรียนรู้โดยการสังเกต

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540: 59-60) กล่าวว่า บันดูร่าเชื่อว่า บุคคลมีความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ ดังนั้นการเกิดพฤติกรรมของมนุษย์ สามารถอธิบายในรูปของการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่องระหว่าง พฤติกรรม องค์ประกอบส่วนบุคคล และ องค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม บันดูร่า ได้อธิบายถึงลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่าง องค์ประกอบ 3 ด้าน (Triad Reciprocal Determinant)

การมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่างพฤติกรรม (B)
องค์ประกอบตัวบุคคล (P) และองค์ประกอบทางสิ่งแวดล้อม (E)

$P \longleftrightarrow B$ เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล ได้แก่ ความคิด ความคาดหวัง ความเชื่อ ความรู้สึก การรับรู้ตนเอง เป้าหมาย ความตั้งใจกับพฤติกรรม ปัจจัยดังกล่าวกำหนดว่าจะแสดงพฤติกรรมไปในทิศทางใด แล้วพฤติกรรมเป็นตัวกำหนดปัจจัยภายในตัวบุคคล คือ การตอบสนอง ความรู้สึก

$E \longleftrightarrow P$ เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อม และตัวบุคคล สภาพแวดล้อม อาจเป็นสื่อ ข้อความหรือตัวแบบจะกระตุ้นความคิด ความคาดหวัง ความรู้สึก การรับรู้ตนเองและลักษณะอื่นๆ ของบุคคลโดยผ่านตัวแบบการอบรมสั่งสอนหรือการชักจูงทางสังคม ในขณะที่เดียวกัน บุคคลจะมีปฏิสัมพันธ์ตอบสนองภายในต่อสภาพแวดล้อมด้วย

$B \longleftrightarrow E$ เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม คือ พฤติกรรม จะเปลี่ยนเงื่อนไขสภาพแวดล้อม จากนั้นสภาพแวดล้อมจะไปเปลี่ยนพฤติกรรมด้วย

บันดูรา เชื่อว่า พฤติกรรมความก้าวร้าว รุนแรง เกิดจากกระบวนการที่เรียกว่า “ต้นแบบของพฤติกรรม” ซึ่งเป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ใช่สิ่งที่สืบทอดมาจากลักษณะทางพันธุกรรมที่มีแนวโน้มทางป่าเถื่อนดุร้าย หรือนิยมความรุนแรง แต่มาจากแบบอย่างที่ส่งผลกระทบต่อเนื่องจากแรงเสริมของต้นกำเนิดหลัก 3 ประการ คือสมาชิกในครอบครัว สื่อ และสภาพแวดล้อม

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีการเรียนรู้ปัญญาสังคมของบันดูรา มีแนวคิดพื้นฐานที่อธิบายกระบวนการเกิดพฤติกรรมได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้การเรียนรู้พฤติกรรมของมนุษย์เกิดได้ 2 วิธี คือ การเรียนรู้จากผลกรรม และการเรียนรู้จากการเลียนแบบ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบอาศัยกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกตเป็นสำคัญ

ส่วนการประยุกต์ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกเทคนิคการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ มาเป็นเทคนิคในการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์แทนพฤติกรรมเก่าที่เป็นปัญหา เนื่องจากการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ เป็นวิธีการสอนที่เข้าใจได้ง่าย และรับรู้ผลการกระทำได้อย่างรวดเร็ว นับว่าเป็นวิธีการสอนที่สอดคล้องและเหมาะสมกับลักษณะและความบกพร่องตามหลักการที่ควรคำนึงในเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล

ขั้นตอนของ การปรับพฤติกรรมแบบการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541: 175-190) ได้กล่าวถึงขั้นตอนในการดำเนินการจัดการวางเงื่อนไขการกระทำตามแบบการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ว่ามีอยู่ 6 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย (Defining the Target Behavior) เป็นขั้นตอนแรกในการดำเนินการจัดการเงื่อนไขพฤติกรรมเป้าหมายนั้นอาจจะเป็นพฤติกรรมที่บุคคลกระทำอยู่ในสภาพการณ์นั้นแล้ว แต่ต้องการที่จะให้เกิดเพิ่มมากขึ้น หรือเป็นพฤติกรรมที่ยังไม่มีอยู่ แต่ต้องการจะทำให้เกิดขึ้น การกำหนดพฤติกรรมต้องกำหนดให้เฉพาะเจาะจง สังเกตได้ และวัดได้

ไม่อยู่ในรูปแบบของการติดรา (Label) หรือบอกถึงลักษณะของบุคลิกภาพมากกว่าเป้าหมาย การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายสามารถที่จะกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายออกได้ใน 3 ลักษณะด้วยกันคือ

- กำหนดพฤติกรรมที่มีอยู่แล้ว แต่ไม่ค่อยแสดงออกเพิ่มขึ้น
- กำหนดพฤติกรรมที่ไม่เคยแสดงออกมาก่อน แต่ต้องการจะให้แสดงพฤติกรรม

ดังกล่าวนี้

- กำหนดพฤติกรรมที่มีอยู่แล้วหรือไม่เคยแสดงออกมาก่อนให้เพิ่มขึ้น หรือมีการแสดงออกเพื่อที่จะให้ระงับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของบุคคล

ฮาร์วีน และ โดป (Hawkin & Dobes, 1975 อ้างในสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541 : 175) เสนอว่า การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายควรยึดเกณฑ์ 3 ข้อ คือ ต้องเป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) ชัดเจน (Clarity) และสมบูรณ์ (Completeness) ซึ่งเป็นวัตถุวิสัยนั้นหมายถึง สามารถสังเกตเห็นได้โดยไม่กล่าวถึงสภาวะจิตใจในบุคคล เช่น อ่านหนังสือ ทำการบ้าน หรือมองครู เป็นต้น ส่วนความชัดเจนนั้น หมายถึง ถ้าบอกเป้าหมายแก่ใครเขาก็จะรู้ทันทีว่า จะต้องสังเกตพฤติกรรมอะไรและสามารถดำเนินการสังเกตได้เลย ในด้านความสมบูรณ์นั้นจะต้องกำหนดขอบเขตและเงื่อนไขของพฤติกรรมอย่างชัดเจน สามารถแยกแยะออกได้ว่าพฤติกรรมใดบ้างอยู่ในขอบเขตของพฤติกรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมใดบ้างที่ไม่อยู่ในขอบเขตของพฤติกรรมเป้าหมาย วอล์คเกอร์และชี (Walker & Shea, 1988) กล่าวว่าไว้ในกรณีที่พฤติกรรมเป้าหมายมีมากกว่า 1 พฤติกรรมขึ้นไป จำเป็นต้องเลือกพฤติกรรมเป้าหมายที่จะนำมาปรับเปลี่ยนก่อน เพราะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหลายๆ พฤติกรรมพร้อมกันมักจะไม่มีประสิทธิภาพ ส่วนการเลือกพฤติกรรมใดในการเลือกปรับก่อนควรใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. ชนิดของพฤติกรรม ควรเป็นพฤติกรรมที่อาจก่ออันตรายต่อตนเอง และผู้อื่น อีกทั้งควรเป็นพฤติกรรมที่ช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวในสังคมได้อย่างปกติสุข
2. ความถี่ของการแสดงพฤติกรรม พฤติกรรมบางอย่างมีปัญหาน้อยมาก แต่เกิดขึ้นบ่อยครั้งเกินไป ก็ควรได้รับพิจารณามากกว่าพฤติกรรมที่นานๆ เกิดขึ้นครั้งหนึ่ง
3. ความยาวนานของการเกิดพฤติกรรม พฤติกรรมที่เกิดขึ้นแต่ครั้งแล้วใช้เวลาสั้น ควรได้รับพิจารณาก่อนพฤติกรรมที่เกิดขึ้นแล้วใช้ช่วงระยะเวลาสั้นๆ
4. ความรุนแรงของพฤติกรรม พฤติกรรมที่แสดงออกซึ่งความรุนแรงก็สมควรนำมาพิจารณาก่อนเช่นกัน

จากเกณฑ์ทั้ง 4 ข้อ นักปรับพฤติกรรมต้องเลือกเป้าหมายที่พัฒนาแล้วสามารถระงับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้ โดยการกำหนดเป้าหมายนั้นควรเป็นพฤติกรรมทางบวก นอกจากนี้

พฤติกรรมที่เลือกนั้นควรเป็นพฤติกรรมที่พัฒนาแล้วจะทำให้พฤติกรรมอื่นๆดีขึ้นด้วยเกณฑ์สุดท้ายในการเลือกพฤติกรรมเป้าหมาย ควรจะเลือกพฤติกรรมที่เมื่อดำเนินการแล้วจะมีโอกาสประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูง เพราะจะช่วยให้ผู้ถูกปรับพฤติกรรมและผู้ปรับมีกำลังใจในการดำเนินงาน อันเป็นการเสริมแรงทั้งคู่

2. การรวบรวมและบันทึกข้อมูลพื้นฐาน (Collecting And Recording Baseline Data) ภายหลังที่กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายได้แล้ว สิ่งที่ต้องดำเนินการต่อมา คือ การเก็บรวบรวมและบันทึกข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งมีความสำคัญ ดังต่อไปนี้ ทำให้แน่ใจว่าพฤติกรรมเป้าหมายนั้นเป็นปัญหาจริง ทำให้สามารถนำไปเปรียบเทียบกับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินการปรับพฤติกรรม เพื่อประเมินโปรแกรมการปรับพฤติกรรม และเป็นข้อมูลป้อนกลับ เพื่อช่วยให้การปรับพฤติกรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น วิธี การนำเสนอข้อมูลควรนำเสนอในรูปแบบกราฟ เพื่อที่จะทำให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น (ยุพิน คำปิ่น, 2549)

3. การวิเคราะห์พฤติกรรม (Behavior Analysis) ก่อนการดำเนินการจัดการเงื่อนไข ผลกรรมจำเป็นจะต้องมีการวิเคราะห์พฤติกรรม ซึ่งหลักในการวิเคราะห์ในการจัดการเงื่อนไข ผลกรรมนั้นใช้หลักของการวิเคราะห์ พฤติกรรม ตามแนวความคิดของทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบการกระทำ โดยที่วิธีการวิเคราะห์นั้นสามารถทำได้ง่ายมาก

โอเลารีและวิลสัน (O'Leary & Wilson, 1987) กล่าวว่าไว้ว่า แนวทางการวิเคราะห์พฤติกรรมแบบเอบีซี ต้องตอบคำถาม 3 ข้อ ดังต่อไปนี้

1. คำถามเกี่ยวกับ เอ (Antecedents) หรือเงื่อนไขนำ นั่นคือเหตุการณ์ที่มักเกิดขึ้นก่อน การเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมเป้าหมายของบุคคล ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต้องเป็นเหตุการณ์ในสภาพปัจจุบันที่เกิดพฤติกรรมปัญหานั้น
2. คำถามเกี่ยวกับ บี (Behavior) หรือพฤติกรรม นั่นคือพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมเป้าหมายของบุคคล
3. คำถามเกี่ยวกับ ซี (Consequences) หรือผลกรรม คือเหตุการณ์ที่มักเกิดขึ้นหลังจากการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หรือพฤติกรรมเป้าหมายของบุคคล

การวิเคราะห์พฤติกรรมแบบเอบีซี นั้นทำได้ง่ายและสามารถทดสอบได้ ตลอดจนทำให้เห็นแนวทางในการแก้ไขพฤติกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งมักใช้ตารางในการวิเคราะห์ ดังนี้

A เงื่อนไขนำ	B พฤติกรรม	C ผลกรรม	ความน่าจะเป็น ของผลกรรม
แม่กำลังทำครัวอยู่	ลูกดึงกระโปรงของแม่ และร้องขอขนม	แม่แฉะที่ศีรษะลูก แล้วหยิบขนมให้ลูก	เป็นการเสริมแรง พฤติกรรม

หลักการวิเคราะห์พฤติกรรมแบบเอบีซี นั้นต้องเริ่มที่คำถามบี หรือ พฤติกรรมก่อน ทำได้ง่ายและสามารถทดสอบได้ ตลอดจนทำให้เห็นแนวทางในการแก้ไขพฤติกรรมอย่างชัดเจน

4. การกำหนดสิ่งที่มีศักยภาพเป็นตัวเสริมแรง (Identifying Potential Reinforces) ในการกำหนดสิ่งที่มีศักยภาพเป็นตัวเสริมแรงนั้นต้องระลึกเสมอว่าคนเราทุกคนแตกต่างกัน ดังนั้นความต้องการก็ย่อมแตกต่างกัน วิธีการกำหนดสิ่งที่มีศักยภาพเป็นตัวเสริมแรงสามารถทำได้โดยวิธีการดังต่อไปนี้

4.1 ใช้แบบสอบถาม วิธีการนี้มีแนวปฏิบัติที่ทำได้ง่ายมาก โดยให้ผู้ถูกปรับพฤติกรรมกรอกข้อความในแบบสอบถามตามความเป็นจริง หรือออกแบบสอบถามให้ผู้ถูกปรับพฤติกรรมเติมลงในช่องว่าง

4.2 ใช้รายการตัวเสริมแรง ประกอบด้วย วัตถุสิ่งของ หรือตัวเสริมแรงทางสังคม เช่น คำชมเชย การแสดงออกทางสีหน้า การเข้าใกล้ การสัมผัสทางร่างกาย เบียร์รถกร และตัวเสริมแรงที่เป็นกิจกรรม

4.3 สัมภาษณ์ผู้ที่จะถูกปรับพฤติกรรม การสัมภาษณ์ควรมีเค้าโครงที่แน่นอน

4.4 สัมภาษณ์ผู้ปกครองหรือครูของผู้ที่จะถูกปรับพฤติกรรม

4.5 สังเกตโดยตรง

5. วางแผนและดำเนินการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขผลกรรม (Planning and Implementing the Intervention) การวางแผนจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขของพฤติกรรมเป้าหมายที่กำหนดไว้ต่อไปนี้

5.1 การเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่มีอยู่แล้ว แต่ไม่ค่อยแสดงออก โดยการจัดสภาพการณ์ของตัวเสริมแรงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5.2 กรณีที่ไม่เคยกระทำพฤติกรรมมาก่อนแต่ต้องการให้เกิดการแสดงออกใช้วิธีการแต่งพฤติกรรม (Shaping)

5.3 ถ้าเป็นพฤติกรรมที่มีอยู่แล้ว หรือ ยังไม่เคยกระทำมาก่อนแต่ต้องการให้เกิดขึ้น เพื่อที่จะใช้ระงับการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ทำได้ 3 วิธี คือ การให้แรงเสริมทางบวกกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การงดเสริมทางบวกต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และใช้การลงโทษระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ก่อน จากนั้นให้แรงเสริมตัวใหม่ต่อพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์

สรุปการวางแผนเงื่อนไขผลกระทบคือ การที่ผู้ปรับพฤติกรรมดำเนินการเปลี่ยนแปลง หรือโยกย้ายตัวเสริมแรงต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา แล้วนำตัวเสริมเรงนั้นหรือตัวเสริมแรงใหม่ มาใช้กับพฤติกรรมใหม่ที่ต้องการพัฒนาหรือให้เกิดขึ้น ส่วนวิธีการที่จะช่วยให้เกิดพฤติกรรมใหม่นั้น ควรใช้วิธีการชี้แนะ (Prompting) เข้าไปร่วมด้วย เพื่อให้ผู้ถูกปรับจะรู้ว่าควรแสดงพฤติกรรมอะไร แล้วจึงจะได้รับแรงเสริมทางบวก

6. ประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินการปรับพฤติกรรม (Evaluating The Effects Of Intervention) เป็นการรวบรวมข้อมูลภายหลังจากการดำเนินการปรับพฤติกรรมแล้ว ซึ่งการประเมินผลประสิทธิภาพของการดำเนินการปรับพฤติกรรม สามารถดำเนินการได้โดยการนำเอาข้อมูลที่รวบรวมได้ในระยะเส้นฐานมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่รวบรวมได้ในระยะการดำเนินการ จากข้อความข้างต้นสามารถสรุปได้ว่าวิธีการปรับพฤติกรรมโดยการวางแผนเงื่อนไขผลกระทบ นั้น มีอยู่ 6 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย 2) การรวบรวมและบันทึกข้อมูลเส้นฐาน 3) การวิเคราะห์พฤติกรรม 4) การกำหนดสิ่งที่มีศักยภาพเป็นตัวเสริมแรง 5) วางแผนและดำเนินการเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขผลกระทบ และ 6) ประเมินประสิทธิภาพของการดำเนินการปรับพฤติกรรม ทั้งนี้วิธีการที่นำมาช่วยในการปรับพฤติกรรมได้แก่ ตัวเสริมแรงทางบวก การแต่งพฤติกรรม และการชี้แนะ

บราวน์ (Brown, 2003) กล่าวว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ (ABA) ประกอบด้วยวิธีการ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การประเมินพฤติกรรม (Behavior Assessment)

เป็นการประเมินพฤติกรรมเด็กก่อน ว่าพฤติกรรมใดบ้าง ที่เป็นปัญหา ที่ต้องแก้ไข และเลือกที่จะแก้ไขพฤติกรรมใดบ้าง โดยมีขั้นตอนย่อยๆ คือ

1.1 กำหนดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข และกำหนดเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม

1.2 กำหนดเส้นฐาน (Baseline) เป็นฐานข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กว่า เกิดขึ้นบ่อยเพียงใด มีความรุนแรงหรือไม่ ซึ่งข้อมูลดังกล่าวอาจบันทึกในรูปแบบกราฟ เพื่อให้ง่ายแก่การเข้าใจ หลังจากบันทึกพฤติกรรมของเด็กได้แน่ชัดแล้วจึงเริ่มลงมือให้ความช่วยเหลือต่อไป

2. การให้ความช่วยเหลือ (Intervention)

เป็นกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ลง หรือการเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่โดยการใช้เทคนิคต่างๆ เพื่อให้เด็กเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เช่น

2.1 แรงเสริมทางบวก (Positive Reinforcement) คือ การเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องจากการให้สิ่งหนึ่ง สิ่งใดภายหลังการเกิดพฤติกรรมนั้น

2.2 การชี้แนะ (Prompting) คือ การช่วยเหลือเด็กให้ริเริ่มพฤติกรรมใหม่ หรือ พฤติกรรมที่พึงประสงค์โดยครูเพียงช่วยเริ่มต้นให้เท่านั้น พฤติกรรมที่เด็กจะต้องทำเอง ครูเป็นผู้บอกแนวทางเบื้องต้นให้ พอเด็กเข้าใจและเกิดแนวทางแล้วเด็กจะแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ได้ การชี้แนะมีหลายอย่าง เช่น การชี้แนะด้วยการพูด (Verbal Prompt) เป็นการชี้แนะคำตอบให้แก่เด็กด้วยวาจาโดยครูเริ่มต้นแล้วให้เด็กตอบ การชี้แนะทางร่างกาย (Physical) การเป็นแบบอย่าง (Modeling) และการชี้แนะด้วยตำแหน่ง (Positional Cue) การชี้แนะที่ดีจะต้องตามด้วยการให้แรงเสริม เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมได้ดีขึ้น ครูควรลดการชี้แนะลงทีละน้อย จนไม่เหลือการชี้แนะอีกเลย

3. การคงไว้ซึ่งพฤติกรรม (Maintenance)

เมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้แล้ว จำเป็นต้องให้เด็กแสดงพฤติกรรมนั้นต่อเรื่อยๆ มิให้เด็กกลับไปแสดงพฤติกรรมเดิมอีก ดังนั้นต้องมีการบันทึกพฤติกรรมของเด็กไปอีกระยะหนึ่งว่าพฤติกรรมนั้นคงที่หรือไม่ หากไม่คงที่ต้องทดลองใช้วิธีการแก้ไขพฤติกรรมซ้ำอีกครั้งหนึ่ง

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ขั้นตอนของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์มีอยู่ด้วยกัน 3 ขั้นตอนที่สำคัญคือ 1) การประเมินพฤติกรรม โดยการกำหนดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และการกำหนดเส้นฐาน 2) การให้ความช่วยเหลือซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเด็ก โดยการใช้เทคนิคต่าง ๆ เช่น แรงเสริมทางบวกและการชี้แนะ เป็นต้น ส่วนข้อที่ 3) การคงไว้ซึ่งพฤติกรรม เป็นขั้นตอนที่ต้องการให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่อไป โดยไม่มีการเสริมแรง แต่ถ้าเด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์กลับมาก็ต้องใช้การปรับพฤติกรรมอีกครั้ง

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำวิธีการของการวางเงื่อนไขผลกรรม มาประยุกต์ใช้กับการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ โดยนำหลักการขั้นแรก คือ การสังเกตพฤติกรรมโดยนอเนกมาใช้ แล้วสร้างโปรแกรมการปรับพฤติกรรมเพื่อนำมาใช้ในระยะที่สอง คือ การให้ความช่วยเหลือซึ่งใช้เทคนิควิธีการที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็ก มาปรับใช้ จำนวน 3 เทคนิค ได้แก่ การเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอ และการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ ที่นำมาใช้ในการลดความถี่ของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พร้อมทั้งเสริมสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์แทน ส่วนการชี้แนะนั้นเป็นเทคนิคที่นำประกอบในการสอนเพื่อเด็กจะได้รู้แนวทางการปฏิบัติ และเกิดความเข้าใจที่ตรงกันกับผู้ทำการปรับพฤติกรรม จากนั้นเข้าสู่ระยะที่สาม คือการคงไว้ซึ่งพฤติกรรม ซึ่งอยู่ในระยะถดถอยเสริมหรือโปรแกรมการปรับพฤติกรรม หรือ ระยะหลังการทดลอง

เทคนิคที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ (ABA)

สำหรับเทคนิคที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์สำหรับการวิจัยครั้งนี้มีอยู่ 3 เทคนิค ซึ่งประกอบด้วย เทคนิคการเสริมแรงทางบวกแบบดิวาร์ไอ เทคนิคการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ และเทคนิคการชี้แนะ ทั้งนี้การใช้เทคนิคต่างๆ มีวัตถุประสงค์ในการใช้ดังต่อไปนี้ การเสริมแรงทางบวกแบบดิวาร์ไอ เป็นเทคนิคที่นำมาสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ซึ่งใช้ร่วมกับการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุที่นำมาใช้ในการลดความถี่ของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ส่วนการชี้แนะนั้นเป็นเทคนิคที่นำประกอบในการสอนเพื่อให้ได้รู้แนวทางการปฏิบัติ และเกิดความเข้าใจที่ตรงกันกับผู้ทำการปรับพฤติกรรมซึ่งมีลำดับขั้นตอนในการใช้

การให้การเสริมแรงทางบวกแบบดิวาร์ไอ (DRI)

ประเทือง ภูมิภักทรคม (2540 : 131) ได้แบ่งการเสริมแรงออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงเสริมทางบวก (Positive Reinforcement) คือ การเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากการให้สิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังพฤติกรรมนั้น ใช้เพื่อเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และสามารถนำมาใช้เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้อีกด้วย โดยการนำสิ่งที่บุคคลต้องการหรือพึงพอใจมาใช้ในการวางเงื่อนไข เพื่อลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ทางอ้อม วิธีการลดเหล่านี้คือ ดิฟฟิเคิลและเรปป์ เรียกว่าวิธีการลดพฤติกรรมทางบวก (Positive reductive procedures) หรือวิธีลดพฤติกรรมตามหลักการเสริมแรง ได้แก่วิธีการดังต่อไปนี้ (ประเทือง ภูมิภักทรคม, 2540 : 212)

1.1 การเสริมแรงแบบดิวาร์ไอ (Differential Reinforcement of Other Behavior or DRO)

1.2 การเสริมแรงแบบดิวาร์เอ (Differential Reinforcement of Alternative Behavior or DRA)

1.3 การเสริมแรงแบบดิวาร์ไอ (Differential Reinforcement of Incompatible Behavior or DRI)

1.4 การเสริมแรงแบบดิวาร์แอล (Differential Reinforcement of Low Response Rates Behavior or DRL)

2. แรงเสริมทางลบ (Negative Reinforcement) คือ การเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากการแสดงพฤติกรรมนั้นแล้วสามารถถอดถอน หรือหลีกเลี่ยงหนีพ้นจากสิ่งเร้าที่ไม่พึงปรารถนา (Aversive Stimulus) ได้

ริมและแมสเตอร์ พร้อมทั้ง แคชดิน (Rimm and Masters, 1979; Kazdin, 1984 อ้างใน ประเทือง ภูมิภักทรคม, 2540 : 131-132) ได้กล่าวถึงประเภทตัวเสริมแรงทางบวกว่า สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่

1. อาหารและสิ่งเสฟได้ (Food And Consumables)
 2. ตัว เสริมแรงทางสังคม (Social Reinforcer)
 3. ตัว เสริมแรงที่เป็นวัตถุหรือสิ่งของ (Material Reinforcer)
 4. หลักของฟรีแมค (Premack's Principle) หรือพฤติกรรมที่บุคคลชอบทำบ่อยครั้ง (High – Probability Behaviors)
 5. การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Informative Feedback)
 6. เบี้ยอรรรดกรหรือเบี้ยเศรษฐกิจ (Token Economy) อาจกระทำได้ในรูปแบบของการสะสมแต้มคะแนน หรือสิ่งของหนึ่ง เพื่อนำไปแลกอีกสิ่งหนึ่งเมื่อสะสมสิ่งนั้นได้ตามที่กำหนด
- สรุปได้ว่าประเภทตัวเสริมแรงทางบวกมีอยู่ 6 ประเภท ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้ประเภทที่ 2 ตัวเสริมแรงทางสังคมในการวิจัย เนื่องจากการเล่นกับเพื่อนในห้องเรียนเป็นกิจกรรมที่กรณีศึกษาต้องการให้เป็นสิ่งเสริมแรงในการปรับพฤติกรรมครั้งนี้

จากข้อความข้างต้น สรุปประเภทของการเสริมแรงได้เป็น 2 ประเภท คือการเสริมแรงทางบวก และการเสริมแรงทางลบทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้การเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอมาเป็นเทคนิคในการปรับพฤติกรรมโดยวิธีการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ในการวิจัยครั้งนี้ เพราะแรงเสริมทางบวกแบบดีอาร์ไอ เป็นเทคนิคที่ใช้ตัวเสริมแรงเป็นแรงจูงใจในการแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมอีกทั้งยังมีประสิทธิภาพในการเพิ่มความถี่ของพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และแรงเสริมทางบวกที่เลือกใช้จากการสำรวจความต้องการของกรณีศึกษา คือ การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ในชั้นเรียนกับเพื่อน

ความหมายของการเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอ

ประเทือง ภูมิภัทราคม (2540 : 220) กล่าวไว้ว่า คือ การนำการเสริมแรงทางบวกมาลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์โดยการให้การเสริมแรงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541 : 244) กล่าวไว้ว่า คือ การลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาโดยการเพิ่มพฤติกรรมที่ขัดกัน (Incompatible) นั่นคือ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาคงไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในขณะที่พฤติกรรมที่ขัดแย้งกันนั้นเกิดขึ้น

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกใช้ความหมายของ ประเทือง ภูมิภัทราคม ซึ่งกล่าวว่า การเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอคือการนำการเสริมแรงทางบวกมาลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์โดยการให้การเสริมแรงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามกับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

หลักการใช้การ**เสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอ**

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541 : 244-245) ได้กล่าวถึงหลักการใช้การเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอให้มีประสิทธิภาพนั้นสามารถดำเนินการได้ดังต่อไปนี้

1. การเลือกพฤติกรรมที่ขัดกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ควรจะเป็นพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์แก่บุคคลนั้น
 2. ควรจะมีการบันทึกข้อมูลพื้นฐานทั้งพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และพฤติกรรมที่ขัดกันกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา หรือพฤติกรรมทดแทน ทั้งนี้เพื่อที่จะได้ประเมินว่าโปรแกรมที่กำหนดไว้ได้ผลหรือไม่
 3. ให้ใช้วิธีการเสริมแรงเช่นเดียวกับหลักการเสริมแรงทางบวกโดยทั่วไป นั่นคือ ในระยะแรกควรเสริมแรงแบบทุกครั้ง และเมื่อพฤติกรรมเกิดขึ้นสม่ำเสมอแล้วค่อยเปลี่ยนมาเป็นการเสริมแรงแบบครั้งคราว
 4. เมื่อใดก็ตามที่พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นจะต้องให้การหยุดยั้ง การให้การหยุดยั้งจะต้องทำให้สม่ำเสมอ
 5. ในกรณีที่ดำเนินการเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอในชั้นเรียน ครูอาจจะใช้หลักของตัวแบบในการเสริมสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสม นั่นคือ ครูควรจะให้การเสริมแรงเมื่อนักเรียนคนอื่นๆ ในชั้นเรียนแสดงพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหรือพฤติกรรมทดแทน
- ประเทือง ภูมิภักทรคม (2540 : 221) ได้กล่าวว่า การใช้เทคนิคการเสริมแรงแบบดีอาร์ไอให้เกิดประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงหลักต่อไปนี้
1. ต้องกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการลดหรือยุติ และพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามที่ต้องการเสริมแรงให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน
 2. พฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการให้ลดลงหรือยุตินั้น จะต้องเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และก่อให้เกิดผลดีแก่ผู้รับการปรับพฤติกรรมมากที่สุด
 3. ในการให้การเสริมแรงพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการให้ลดหรือยุติในระยะเริ่มแรกควรให้การเสริมแรงทุกครั้งที่พฤติกรรมเกิดขึ้น และควรให้การเสริมแรงต่อเนื่องกันเป็นเวลานานพอสมควร ทั้งนี้เพื่อให้พฤติกรรมนั้นเกิดขึ้นอย่างคงที่ก่อนแล้วจึงค่อยๆ ถอดถอนโปรแกรมการปรับพฤติกรรม
 4. ไม่ควรใช้เทคนิคการเสริมแรงแบบดีอาร์ไอกับพฤติกรรมที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้กระทำพฤติกรรมหรือผู้อื่นดังเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น

สำหรับการวิจัย ผู้วิจัยได้นำหลักการใช้แรงเสริมทางบวกแบบดิวาร์โอมาเป็นข้อควรตระหนักในการปรับพฤติกรรม เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้น และเสริมให้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมใช้ได้ผลอย่างสูงสุดต่อกรณีศึกษา

ข้อควรพิจารณาในการใช้เทคนิคการเสริมแรงแบบดิวาร์โอ

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 221) ได้กล่าวถึงการใช้เทคนิคการเสริมแรงแบบดิวาร์โอ มีข้อควรพิจารณาดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาพบว่าเทคนิคการเสริมแรงแบบดิวาร์โอ ใช้ได้ผลดีในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลายพฤติกรรม เช่น พฤติกรรมชกอยู่ไม่สุขเกินปกติ การก่อกวนชั้นเรียน การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของครูและพ่อแม่ของเด็ก ฯลฯ
2. การเสริมแรงแบบดิวาร์โอ ก็เหมือนกับการเสริมแรงแบบอื่นๆ ที่ใช้ลดพฤติกรรม คือ หากพฤติกรรมที่ต้องการจะลดหรือยุตินั้นเป็นพฤติกรรมที่ต้องการให้ลดหรือยุติอย่างฉับพลัน เนื่องจากพฤติกรรมนั้นเป็นพฤติกรรมที่รุนแรง และอาจเป็นอันตรายต่อผู้อื่นหรือตัวผู้กระทำพฤติกรรมก็ไม่ควรใช้การเสริมแรงแบบดิวาร์โอ
3. พฤติกรรมที่เลือกมาให้การเสริมแรงนั้น จะต้องเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์และก่อให้เกิดผลดีต่อผู้รับการปรับพฤติกรรมมากที่สุด

สำหรับการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อควรพิจารณาในการใช้เทคนิคเสริมแบบดิวาร์โอมาเป็นข้อควรตระหนักในการปรับพฤติกรรม เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นและเสริมให้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมใช้ได้ผลดีต่อกรณีศึกษาในการวิจัยให้มากที่สุด

การลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ (Overcorrection)

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 184) กล่าวว่าในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในสังคม จะพบว่า มีการนำเอาสภาพการณ์หรือสิ่งเร้าที่บุคคลไม่พึงพอใจมาใช้กันอย่างแพร่หลาย เช่น การตัดสินลงโทษจำคุก การปรับ การให้สอบตก การดำเนิน การไม่ให้การยอมรับ เป็นต้น สภาพการณ์และสิ่งเร้าที่บุคคลไม่พึงพอใจที่ใช้ในกระบวนการปรับพฤติกรรมนั้น มีความแตกต่างจากสภาพการณ์หรือสิ่งเร้าที่บุคคลไม่พึงพอใจที่ใช้กันอยู่ในชีวิตประจำวัน ทั้งแง่ของประเภทและวิธีการใช้ อย่างไรก็ตามหากไม่มีความจำเป็นจึงพยายามหลีกเลี่ยงการใช้การลงโทษให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้เพราะการลงโทษอาจเกิดผลข้างเคียงตามมาหลายประการ

ความหมายของการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 192) ได้กล่าวว่า การแก้ไขเกินกว่าเหตุ หมายถึง การให้บุคคลกระทำพฤติกรรมเพื่อแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่บุคคลได้กระทำไปแล้ว และการกระทำเพื่อแก้ไขนั้นจะต้องกระทำมากกว่าความผิดที่บุคคลกระทำไป เป็นการลงโทษทางบวก

วิธีหนึ่ง ทั้งนี้ คาสดิน (Kazdin, 1984) กล่าวถึงลักษณะการกระทำหรืองานที่ให้แก้ไขในเทคนิคแก้ไขเกินกว่าเหตุว่าสามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่งการแก้ไขสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และ ลักษณะที่สอง คือ กระทำพฤติกรรม ที่ถูกต้อง เหมาะสม ได้แก่ การให้กระทำพฤติกรรมทางบวก ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เหมาะสมหลายๆ ครั้งเพื่อเป็นการลงโทษ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541 : 228-229) ได้กล่าวว่า การแก้ไขเกินกว่าเหตุเป็นกระบวนการลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยอาจจะต้องมี 1 หรือ 2 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ การแก้ไขให้ถูกต้องเกินกว่าที่ทำผิดในสิ่งที่ทำผิด (Restitutional Overcorrection) เป็นการให้ผู้ที่ทำผิดแก้ไขพฤติกรรมที่เขาทำผิดโดยการแก้ไขพฤติกรรมที่เขาทำผิด โดยการแก้ไขหรือปรับปรุงสภาพการณ์ที่เขาทำผิดให้มากกว่าที่เคยเป็นอยู่ก่อนที่จะเขาจะทำผิด องค์ประกอบที่ 2 คือ การแก้ไขให้ถูกต้องเกินกว่าที่ทำผิดในการฝึกปฏิบัติสิ่งที่ถูกต้อง (Positive Practice Overcorrection) เป็นรูปแบบของการลงโทษในลักษณะของการให้การศึกษา ให้โอกาสบุคคลที่กระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้แสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม การแก้ไขให้ถูกต้องเกินกว่าที่ทำผิดบางครั้งก็ไม่อาจ ใช้การแก้ไขให้ถูกต้องเกินกว่าที่ทำผิดได้ บางครั้งไม่สามารถที่จะใช้องค์ประกอบร่วมกันได้ ถ้าหากพบว่าการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมนั้นมิได้เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่เลย ก็สมควรเลือกใช้วิธีการนี้ เนื่องจากสามารถจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมโดยตรง เพราะเป็นวิธีการที่ให้ผู้กระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้รับผิชอบต่อสิ่งที่เขากระทำและเขาต้องเป็นผู้ที่ทำให้มันถูกต้องมากขึ้นนั่นเอง (Marholin, 1980 อ้างในสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต, 2541 : 229)

จากข้อความข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้ความหมายของการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุตามแนวคิดของ สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต เพราะให้ความหมายที่ชัดเจนโดยได้กล่าวว่าการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ เป็นกระบวนการลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และเป็นวิธีการที่ให้ผู้กระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ได้รับผิชอบต่อสิ่งที่เขากระทำ และเขาต้องเป็นผู้ที่ทำให้มันถูกต้องมากขึ้นนั่นเอง

วิธีการแก้ไขพฤติกรรมแบบการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541 : 229-230) ได้กล่าวถึงวิธีการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ นั้น สามารถแยกแยะออกให้ชัดเจนได้ 3 วิธี ได้แก่

1. การแก้ไขให้ถูกต้องอย่างง่าย (Simple Correction) หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปให้ดีขึ้นกว่าเดิม วิธีนี้เหมาะที่จะใช้กับพฤติกรรมที่ไม่ค่อยเกิดขึ้นบ่อยๆ ไม่รุนแรง และไม่รบกวนคนอื่น แต่ไม่ควรใช้กับสิ่งที่เกิดขึ้นแล้วไม่สามารถที่จะแก้ไขให้เหมือนเดิมได้

2. การวางเงื่อนไขการฝึก (Contingent Exercise) หมายถึง การให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรมที่เขากระทำผิด แทนพฤติกรรมที่เขากระทำผิด

3. การปฏิบัติทางลบ (Negative Practice) หมายถึง วิธีการตรงข้ามกับวิธีการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ เนื่องจากบุคคลที่กระทำผิดจะต้องกระทำพฤติกรรมที่ผิดนั้นซ้ำแล้วซ้ำอีก การกระทำเช่นนี้เป็นวิธีการปฏิบัติทางลบ

การลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุนี้ นับว่ามีประโยชน์อย่างมากในการทำให้บุคคลมีพฤติกรรมที่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น และสามารถนำไปใช้ได้กับการปรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหลายๆ อย่าง เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสะอาด พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามคำสั่ง พฤติกรรมการเล่นกับตนเอง หรือการกัดเล็บ เป็นต้น

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่าวิธีการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ

แยกได้เป็น 3 วิธี คือ การแก้ไขให้ถูกต้องอย่างง่าย การวางเงื่อนไขการฝึก และ การปฏิบัติทางลบ ทั้งนี้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุวิธีที่ 1 นั่นคือ การแก้ไขให้ถูกต้องอย่างง่าย โดยผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการลงโทษให้กรณีศึกษาปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียนให้ถูกต้องและเรียบร้อย ซึ่งต้องปฏิบัติต่อหน้าผู้วิจัยจนขึ้นงานแล้วเสร็จในแต่ละครั้งของการปรับพฤติกรรม

ข้อควรพิจารณาในการใช้การลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 192-193) ได้กล่าวว่า การใช้เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุ มีข้อควรพิจารณา ดังนี้

1. ใช้เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุเพียงอย่างเดียว หรือใช้ร่วมกับเทคนิคการปรับพฤติกรรมอื่นๆ พบว่าสามารถใช้ได้ผลในการแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหลายพฤติกรรม เช่น การเกิดอุบัติเหตุในห้องน้ำ การชนไม่ยั้ง การก้าวร้าว อารมณ์ฉุนเฉียว การกัดเล็บมือ และมารยาทในโต๊ะอาหาร เป็นต้น

2. การแก้ไขเกินกว่าเหตุ แม้จะเป็นวิธีการลงโทษอย่างหนึ่งก็ตาม แต่สามารถสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมตามลักษณะของการกระทำหรืองานที่ให้แก้ไข ด้วยเหตุนี้เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุจึงมีข้อแตกต่างจากเทคนิคการลงโทษด้วยวิธีอื่นๆ คือ เทคนิคการลงโทษด้วยวิธีอื่นๆ นั้นมีประสิทธิภาพเพียงระงับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเท่านั้น ไม่ได้สร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมขึ้น แต่เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุนั้นนอกจากจะระงับพฤติกรรมไม่เหมาะสมแล้ว ยังสร้างพฤติกรรมที่เหมาะสมให้เกิดขึ้นมาด้วย

3. ในการใช้เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุ อาจพบข้อยุ่งยากในการเลือกพฤติกรรมที่เหมาะสมให้กระทำเพื่อแก้ไข เช่น พฤติกรรมการหยิบของโดยไม่ได้รับอนุญาตจาก

เจ้าของ ถ้าใช้เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุจะเลือกพฤติกรรมอะไรมาให้กระทำเพื่อแก้ไขพฤติกรรม
ไม่เหมาะสมดังกล่าว

4. เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุ ไม่ก่อให้เกิดความเจ็บปวดทางกายจึงไม่
ก่อให้เกิดผลข้างเคียงอื่นๆ ตามมากนัก เช่น ไม่ก่อให้เกิดความเครียดทางอารมณ์รุนแรงนัก

สำหรับการวิจัย ผู้วิจัยได้นำข้อควรพิจารณาในการใช้การลงโทษทางบวกโดย
การแก้ไขเกินกว่าเหตุมาเป็นข้อควรตระหนักในการปรับพฤติกรรม เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่
อาจเกิดขึ้น และเสริมสร้างให้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมใช้ได้ผลดีต่อกรณีศึกษาในการวิจัยให้
มากที่สุด

หลักการในการใช้การลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 193) ได้กล่าวว่า ในการใช้การลงโทษทางบวก
โดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุให้มีประสิทธิภาพ ควรคำนึงถึงหลักต่อไปนี้

1. ต้องระบุพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่ต้องการระงับหรือยุติให้ชัดเจนว่าได้แก่
พฤติกรรมอะไร ในขณะที่เดียวกันก็ต้องระบุให้ชัดเจนด้วยว่า พฤติกรรมที่เหมาะสมที่ต้องการให้
ผู้รับการปรับพฤติกรรมกระทำหรือแก้ไขนั้นแก่พฤติกรรมอะไร
2. ในการใช้เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุ จะต้องพิจารณาเลือกใช้กับพฤติกรรม
ที่เหมาะสม กล่าวคือ เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุอาจไม่เหมาะสมที่จะใช้กับพฤติกรรมบางพฤติกรรม
ดังนั้นการใช้ควรพิจารณาใช้กับพฤติกรรมที่เหมาะสมด้วย โดยทั่วไปแล้วควรใช้กับพฤติกรรมที่มี
ลักษณะเป็นคู่ตรงข้าม เช่น การทิ้งสิ่งของสกปรกกับการให้ทำความสะอาด การรื้อคันสีของกับ
การเก็บสิ่งของเข้าที่ให้เรียบร้อย การไม่เก็บที่นอนให้เรียบร้อยกับการจัดที่นอนให้เรียบร้อย การไม่
ปฏิบัติตามคำสั่งกับการปฏิบัติตามคำสั่ง เป็นต้น

3. การใช้เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุ ควรหลีกเลี่ยงใช้กับพฤติกรรมที่อาจ
ก่อให้เกิดการเผชิญหน้ากันระหว่างนักปรับพฤติกรรมกับผู้รับการปรับพฤติกรรม กล่าวคือ ถ้าใช้
แล้วเกิดกรณีผู้รับการปรับพฤติกรรมไม่ยอมทำตาม นักปรับพฤติกรรมจะอย่างไร ดังนั้นควรให้ผู้
ที่สามารถสั่งผู้รับการปรับพฤติกรรมเป็นผู้กระทำการปรับเพื่อเกิดผลตามที่วางโปรแกรมการปรับไว้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำหลักการในการใช้การลงโทษทางบวกโดยการ
แก้ไขเกินกว่าเหตุมาเป็นข้อควรตระหนักในการปรับพฤติกรรม เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจ
เกิดขึ้น และเสริมสร้างให้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมใช้ได้ผลดีต่อกรณีศึกษาในการวิจัยให้มาก
ที่สุด และการเลือกใช้การลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุนี้เพื่อปรับพฤติกรรมของ
กรณีศึกษาให้ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียนได้อย่างถูกต้อง เรียบร้อย แล้วเสร็จทันเวลา
แทนพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายพฤติกรรม ซึ่งแสดงออกทางพฤติกรรม คือ การ
เลี่ยงการส่งงาน การทำลายชิ้นงาน และการทำงานไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้อง สาเหตุของการเลือก

วิธีการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ เนื่องจากต้องการให้เกิดความสอดคล้องกับเทคนิคการเสริมแรงทางบวกแบบดีอาร์ไอในการปรับพฤติกรรม อีกทั้งผู้วิจัยอยู่ในฐานะผู้สอนและผู้ทำการปรับพฤติกรรม จึงส่งผลดีต่อการใช้เทคนิคการแก้ไขเกินกว่าเหตุซึ่งกรณีศึกษาต้องปฏิบัติตามคำสั่ง และต้องรับการปรับพฤติกรรมในครั้งนี้อย่าง

วิธีดำเนินการลงโทษ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541 : 215-218) ได้กล่าวว่า ในการดำเนินการลงโทษนั้นมีขั้นตอนในการดำเนินการเช่นเดียวกับการดำเนินการจัดการเงื่อนไขพฤติกรรม ซึ่งต้องประกอบด้วย

1. การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย ควรมีการกำหนดพฤติกรรมเป้าหมาย
พฤติกรรมพร้อมกันคือ 2
 - 1.1 พฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่ต้องการจะให้ลดลงหรือยุติลง
 - 1.2 พฤติกรรมที่ต้องการจะให้เกิดเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เพื่อที่จะนำมาทดแทน
- พฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่ต้องการให้ลดลงโดยที่พฤติกรรมทดแทนนั้นต้องมีการให้การเสริมแรงทางบวกด้วย การกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายนั้นต้องทำให้เป็นวัดดูวิสัย ชัดเจนและสมบูรณ์
2. รวบรวมและบันทึกข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งควรรวบรวมทั้งพฤติกรรมที่ต้องการจะให้ลดลงและพฤติกรรมที่ต้องการจะให้เพิ่มขึ้น
 3. การวิเคราะห์พฤติกรรม ใช้การวิเคราะห์แบบเอบีซี ซึ่งการวิเคราะห์นี้จะทำให้เราสามารถคาดคะเนได้ว่าอะไรคือตัวลงโทษสำหรับบุคคลที่จะถูกปรับพฤติกรรม นอกจากนี้การวิเคราะห์พฤติกรรมยังทำให้รู้ได้ว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้รับการเสริมแรงจากตัวเสริมแรงประเภทใดอีกด้วย
 4. กำหนดสิ่งที่มีศักยภาพเป็นตัวเสริมแรงและตัวลงโทษ สำหรับการหาตัวเสริมแรงและการลงโทษนั้นคือ แบบสอบถามใช้รายการตัวลงโทษ สัมภาษณ์ผู้ที่将被ปรับพฤติกรรม สัมภาษณ์ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ใกล้ชิดกับผู้ที่จะถูกปรับพฤติกรรม และวิธีการสุดท้ายคือการสังเกตโดยตรง
 5. วางแผนและดำเนินการลงโทษ หลังจากทำการวิเคราะห์พฤติกรรมและกำหนดตัวเสริมแรงและตัวลงโทษได้แล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการวางแผนในการดำเนินการซึ่งสามารถทำได้ 2 ลักษณะคือ
 - 5.1 ในกรณีที่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์นั้นได้รับการเสริมแรงอยู่ ให้หยุดการเสริมแรงนั้น และลงโทษที่รุนแรงมากเมื่อมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

5.2 ในกรณีที่ไม่สามารถควบคุมตัวเสริมแรง ที่มีต่อพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ ก็จำเป็นต้องใช้การลงโทษที่รุนแรงมากๆ และมีอำนาจเหนือกว่าการเสริมแรงที่มีอยู่ เพื่อที่จะไประงับประสิทธิภาพของตัวเสริมแรงนั้น พฤติกรรมของบุคคลก็จะเปลี่ยนไป และจะต้องให้การเสริมแรงต่อพฤติกรรมที่เหมาะสมแทนที่ การลงโทษก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. การประเมินประสิทธิภาพของการลงโทษ ดำเนินการโดยการนำเอาข้อมูล ที่รวบรวมได้ในระยะสั้นมา มาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่รวบรวมได้ในระหว่างการใช้การลงโทษ ก็ย่อมแสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการลงโทษนั้น

ในการนำการลงโทษมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกการลงโทษทางบวก โดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ เพราะในการวิจัยมีการให้แรงเสริมทางบวกแบบดีอาร์ไอ ทั้งนี้ประโยชน์ของการลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ นั้น จะต้องกระทำร่วมกับการเสริมแรงทางบวก จึงจะทำให้โปรแกรมการปรับพฤติกรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสามารถระงับ หรือยุติ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และเพิ่มความถี่ของการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้

การชี้แนะการกระทำ (Prompting)

ในการสร้างพฤติกรรมใหม่ที่พึงประสงค์ นอกจากจะใช้เทคนิคการสร้างพฤติกรรม ต่างๆ แล้ว ยังต้องมีตัวชี้แนะให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง และลดเวลาในการ เรียนรู้ได้ ซึ่งเทคนิคที่ใช้เป็นตัวชี้แนะหรือสื่อกลางให้เกิดพฤติกรรมเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง รวดเร็วนั้นคือ การชี้แนะ

ความหมายของการชี้แนะการกระทำ

คาสดิน (Kazdin, 1984) กล่าวว่า เป็นการให้สิ่งเร้าที่เป็นตัวชี้แนะให้บุคคลแสดง พฤติกรรมเป้าหมายได้อย่างถูกต้องมากขึ้น และลดเวลาในการเรียนรู้ ส่วน เกียเฮด คาสดิน และมาโฮ เนย์ (Craighead, Kazdin and Mahoney, 1976 : 128) กล่าวว่า หลังจากบุคคลแสดงพฤติกรรมตามการ ชี้แนะ แล้วควรจะให้การเสริมแรงทันทีเพราะจะทำให้การชี้แนะนั้นกลายเป็นสิ่งเร้าที่นำไปสู่การ ได้รับการเสริมแรง (S^D-Discriminative Stimulus) การชี้แนะจึงสามารถใช้ควบคุมพฤติกรรมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ ฟิชเชอร์และ โคคลอส (Fischer And Cochros, 1975 : 205) กล่าวว่า นอกจากการ ชี้แนะจะสามารถใช้เพื่อเพิ่มพฤติกรรมแล้ว ยังสามารถใช้เพื่อสร้างพฤติกรรมและลดพฤติกรรมได้อีก ด้วย การชี้แนะมักนิยมใช้ร่วมกับเทคนิคอื่นๆ เช่น ใช้การชี้แนะร่วมกับเทคนิคการแต่งพฤติกรรม (Shaping) การเสนอตัวแบบ (Modeling) และการเสริมแรง (Reinforcement) เป็นต้น

ประเทือง ภูมิภักทราคม (2540 : 180) กล่าวว่า การชี้แนะ หมายถึง การให้สิ่งเร้า ที่เป็นตัวชี้แนะให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายได้อย่างถูกต้องมากขึ้น และลดเวลาในการเรียนรู้ลง

หลังจากบุคคลแสดงพฤติกรรมตามการชี้แนะแล้วควรจะให้เสริมแรงทันที เพราะจะทำให้การชี้แนะนั้นกลายเป็นสิ่งเร้าที่นำไปสู่การได้รับการเสริมแรง

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541 : 203) กล่าวว่า เป็นการให้สิ่งเร้า ซึ่งอาจจะได้แก่ คำพูดหรือท่าทางแก่บุคคล เพื่อให้บุคคลได้แสดงพฤติกรรมตามเป้าหมายที่ต้องการ และเมื่อบุคคลนั้นแสดงพฤติกรรมตามที่ชี้แนะก็จะได้รับการเสริมแรงทางบวกทันที ซึ่งการชี้แนะสามารถใช้เสริม สร้างพฤติกรรมต่างๆ ได้มาก ตั้งแต่พฤติกรรมการช่วยตัวเองไป จนกระทั่งพฤติกรรมการช่วยเหลือผู้อื่นแต่การใช้การชี้แนะในการปรับพฤติกรรมด้วยตัวมันเองมักจะไม่มีใครทำกัน นอกจากจะใช้คู่กับวิธีการอื่นๆ

จากข้อความข้างต้น ผู้วิจัยได้เลือกใช้ความหมายของสมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต ที่กล่าวว่า การชี้แนะคือการให้สิ่งเร้าเพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งต้องใช้ควบคู่กับการปรับพฤติกรรมวิธีการอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกใช้เทคนิคการชี้แนะในการชี้นำแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องแก่กรณีศึกษา เมื่อกรณีศึกษามีพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย โดยแสดงออกทางพฤติกรรม คือ การเลิ้งการส่งงาน การทำลายชิ้นงาน และการทำงานไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้องในการวิจัยครั้งนี้

ประเภทของการชี้แนะการกระทำ

ประเทือง ภูมิภักตราคม (2540 : 163-164) กล่าวว่าไว้ว่า การชี้แนะสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

การชี้แนะทางวาจา (Verbal Prompting) ได้แก่การชี้แนะโดยการใช้คำพูดต่างๆ เพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย เช่น แม่บอกลูกสาวว่าให้เข้านอนได้แล้ว

1. การชี้แนะทางลักษณะท่าทาง (Physical Guidance) ได้แก่การชี้แนะโดยใช้ลักษณะท่าทาง การแสดงสีหน้า เช่น ล้นศีรษะ ชี้นิ้ว กวักมือ โบกมือ พยักหน้า ยกคิ้ว กะพริบตา เพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย เช่น ครูต้องการให้นักเรียนคนหนึ่งซึ่งอยู่ใกล้เข้ามาหา ครูจึงใช้วิธีกวักมือให้มาพบ เป็นต้น

2. การชี้แนะโดยใช้วัสดุสิ่งของ (Material Prompting) ได้แก่การชี้แนะโดยใช้วัสดุสิ่งของตลอดจนสัญลักษณ์ต่างๆ เช่น ป้ายประกาศ ลูกศรชี้ทาง เพื่อให้บุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมาย การติดป้ายประกาศห้ามจับสัตว์น้ำไว้ที่ริมสระ ป้ายสัญญาณจราจรต่างๆ ล้วนเป็นตัวอย่างของการชี้แนะโดยใช้วัสดุสิ่งของทั้งสิ้น

จากข้อความข้างต้น สามารถสรุปประเภทของการชี้แนะได้ 3 ประเภท คือ การชี้แนะทางวาจา การชี้แนะทางลักษณะท่าทาง และการชี้แนะโดยใช้วัสดุสิ่งของ

สำหรับการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกใช้การชี้แนะทั้ง 2 รูปแบบ คือ การชี้แนะด้วยวาจาและการชี้แนะด้วยท่าทางในการปรับพฤติกรรมของกรณีศึกษาเพราะกรณีศึกษามีภาวะออทิซึมที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาาร่วมด้วย ดังนั้นการสังเกตและความเข้าใจทางด้านสัญลักษณ์มีความยากต่อการสื่อสาร แต่สำหรับการชี้แนะทางวาจาและท่าทาง สามารถชี้แนะได้โดยตรง มีสื่อสารกับกรณีศึกษาได้อย่างตรงเป้าหมาย ทำให้การชี้แนะสามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ กรณีศึกษาเกิดการรับรู้และเข้าใจตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในในการปรับพฤติกรรมครั้งนี้

หลักในการใช้การชี้แนะการกระทำอย่างมีประสิทธิภาพ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2541 : 203-204) และประเทือง ภูมิภักตราม (2540 : 164) ได้กล่าวถึงหลักที่ควรคำนึงในการใช้การชี้แนะที่ตรงกันไว้ดังต่อไปนี้

1. กำหนดให้ชัดเจนเสียก่อนว่าต้องการให้บุคคลมีพฤติกรรมเช่นใด หมายถึงกำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่จะทำการชี้แนะให้ชัดเจน
2. พิจารณาว่าในสภาพที่จะดำเนินการปรับพฤติกรรมนั้น ควรจะใช้การชี้แนะประเภทใด ทั้งนี้เนื่องจากแต่ละสถานการณ์อาจจะต้องใช้การชี้แนะในลักษณะที่แตกต่างกันออกไป และส่วนมากมักนิยมใช้การชี้แนะประเภทต่างๆ ผสมผสานกันไป
3. ควรใช้การชี้แนะอย่างเป็นขั้นตอนไม่รวบรัดเกินไป ทั้งนี้เพราะการใช้การชี้แนะอย่างรวบรัดเกินไปอาจทำให้บุคคลเกิดความสับสน ไม่ทราบว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมเป้าหมาย หรืออาจไม่สามารถกระทำพฤติกรรมเป้าหมายได้ เพราะลำดับขั้นพฤติกรรมไม่ถูกต้อง (Catania and Brigham, 1978 : 348)
4. เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้แล้ว ควรให้การเสริมแรงทันที เพราะจะทำให้บุคคลแยกแยะหรือรับรู้ได้ว่า การแสดงพฤติกรรมตามที่ชี้แนะนั้นจะนำไปสู่ผลกรรมที่บุคคลพึงพอใจ (Craighead, Kazdin and Mahoney, 1976 : 128)
5. หลังจากบุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายอย่างคงที่สม่ำเสมอแล้ว ควรค่อยๆ ถอนออก (Fading) การชี้แนะออก ทั้งนี้เนื่องจากพฤติกรรมที่พึงประสงค์ควรอยู่ภายใต้เงื่อนไขของตัวแนะ (Cue) ที่อยู่ในสภาพการณ์จริงเท่านั้น อย่างไรก็ตามในบางกรณีก็ไม่จำเป็นต้องถอนการชี้แนะออกทั้งหมด เช่น การชี้แนะที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในชีวิตประจำวันของบุคคล (Craighead, Kazdin and Mahoney, 1976 : 129)

จากข้อความข้างต้น สรุปถึงหลักในการใช้การชี้แนะอย่างมีประสิทธิภาพนั้นมีทั้งหมด 5 หลักการ ได้แก่ 1) กำหนดพฤติกรรมเป้าหมายที่ต้องการให้บุคคลแสดง 2) พิจารณาถึงสภาพการณ์ว่าต้องเลือกใช้การชี้แนะประเภทใด 3) ใช้การชี้แนะอย่างเป็นขั้นตอนไม่รวบรัด

4) เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมที่ต้องการควรให้การเสริมแรงทันที และหลักการสุดท้าย คือ หลักการที่ 5) ถอดถอนการชี้แนะออกเมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมเป้าหมายสม่ำเสมอแล้ว

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเทคนิคการชี้แนะมาใช้ประกอบในโปรแกรมการปรับพฤติกรรมของเด็กที่มีภาวะออทิซึมโดยการนำมาใช้ในชั้นการสอนพฤติกรรมที่ควรกระทำ แทนพฤติกรรมการเลิยงการส่งงาน การทำลายชิ้นงาน และการทำงานไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้อง

ประโยชน์ของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์

ผดุง อารยะวิญญู (2546 : 74) กล่าวว่า การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ มีประโยชน์อย่างยิ่งในการเสริมสร้างพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้น และเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เด็กหลายคนอาจลดพฤติกรรมการกรี๊ดร้องลง หลังได้รับการปรับพฤติกรรม เด็กหลายคนใช้ห้องน้ำเป็นหลังจากได้รับการฝึกโดยใช้เทคนิคนี้ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างพฤติกรรมใหม่ให้เกิดขึ้น หรือลดพฤติกรรมเก่าที่ไม่พึงประสงค์ลง ประโยชน์ของการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ได้รับการยอมรับมาเป็นเวลานาน อิวานน์ โลวาส (Ivan Lovass) ได้พัฒนาเทคนิคนี้โดยอาศัยทฤษฎีการวางเงื่อนไข (Operant Conditioning) ของสกินเนอร์ และเทคนิคนี้ได้พัฒนาตั้งแต่ช่วงปี 1980's จนถึงปัจจุบัน

จากข้อความข้างต้น นับได้ว่าการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์มีประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาใช้เป็นวิธีการปรับพฤติกรรมและสอนเด็ก โดยเฉพาะเด็กที่มีภาวะออทิซึม ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญที่ผู้วิจัยเลือกใช้การวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ในการปรับพฤติกรรมครั้งนี้

แผนการจัดการศึกษา

แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualize Education Program: IEP)

ความหมายของการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

เบญญา ชลธารันนท์ (2545: 47) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นแผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลพิการตลอดจนกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาให้เป็นเฉพาะบุคคล

วัตถุประสงค์ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

เบญญา ชลธารันนท์ (2545: 48) ได้แยกวัตถุประสงค์ของการจัดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลไว้ 2 ประการ ดังนี้

1. เป็นแผนการจัดการศึกษา ที่เขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร สำหรับเด็กคนใดคนหนึ่ง โดยเฉพาะ โดยคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลหรือที่ประชุมเด็กเฉพาะกรณี ในแผนนี้จะมีข้อมูลในการจัดเด็กเข้ารับบริการการศึกษา และบริการที่เกี่ยวข้องอื่นๆ

2. เป็นเครื่องมือในการจัดการกับกระบวนการตรวจสอบ และกระบวนการสอนทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยการประเมิน และวิธีการสอน

นอกจากนี้ เลอร์เนอร์ (Lerner, Dawson & Horvate, 1980 : 6 ; Lerner, J.W., 1993 : 67 ; Podemski, R.S. & others, 1995 : 50-53 อ้างในเบญจา ชลธารันนท์, 2545 : 48) ยังกล่าวว่า การจัดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลกระทำเพื่อประกันว่า

1. การศึกษาที่จัดให้กับเด็กพิการ หรือเด็กที่มีความบกพร่องแต่ละคนนั้น เหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษทางการเรียนรู้ของเด็กคนนั้น
2. เมื่อมีการกำหนดการให้บริการทางการศึกษาพิเศษในแผนนี้แล้ว จะต้องจัดให้มีบริการดังกล่าวจริง

3. มีการดำเนินการควบคุมติดตามผลการให้บริการ

การเปรียบเทียบลักษณะการสอนแบบเก่ากับการสอนที่จัดให้มีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

เบญจา ชลธารันนท์ (2545: 48) ได้เปรียบเทียบการสอนแบบเก่า กับการสอนที่จัดให้มีแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ไว้ดังนี้

1. การสอนแบบเก่า

- 1.1 จุดประสงค์การสอนที่กำหนดให้ใช้สำหรับผู้เรียนทุกคนเหมือนกัน
- 1.2 จุดเริ่มต้นในการใช้หลักสูตรเท่ากัน
- 1.3 อัตราความเร็วและระยะเวลาที่ใช้สอนกำหนดไว้ตายตัว
- 1.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจจำกัด
- 1.5 สอนเป็นกลุ่มใหญ่
- 1.6 ประเมินผู้เรียนโดยใช้แบบอิงกลุ่ม

2. การสอนโดยใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

- 2.1 จุดประสงค์ในการสอนมีหลากหลาย และใช้ในการทดสอบทักษะโดยตรง
- 2.2 จุดเริ่มต้นในการใช้หลักสูตรไม่เท่ากัน
- 2.3 อัตราความเร็ว และระยะเวลาไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับผู้เรียนแต่ละคน
- 2.4 ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างมาก
- 2.5 มีการจัดกลุ่มเพื่อการสอนต่างๆ แตกต่างกันหลากหลาย ขึ้นอยู่กับลักษณะเนื้อหาทางาน หรือลักษณะทักษะ

2.6 ประเมินผู้เรียนโดยใช้แบบอิงเกณฑ์

เหตุผลในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

เบญจา ชลธารันนท์ (2545: 15) ได้อธิบายเหตุผลในการจัดทำแผนการศึกษา เฉพาะบุคคล ไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการ มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2545 ซึ่งกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและสิทธิใน การรับบริการช่วยเหลือตามความต้องการตามความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล
2. เพื่อประกันความเหมาะสมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการหรือที่มีความ บกพร่องตามความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล
3. เพื่อประกันว่าได้มีการจัดบริการทางการศึกษาพิเศษต่างๆ ตามที่ระบุไว้จริง
4. เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการควบคุม และติดตามผลการให้บริการ ขั้นตอนที่กระบวนการตรวจสอบ และการสอนตามแผนการจัดการศึกษา

เฉพาะบุคคล

เบญจา ชลธารันนท์ (2545: 49-52) ได้แบ่งขั้นตอนดังกล่าวออกเป็น 3 ขั้นตอน ใหญ่ ดังนี้

1. ขั้นส่งต่อ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้
 - ขั้นที่ 1 กิจกรรมก่อนการส่งต่อ คือ มาตรการการให้ความช่วยเหลือระยะ เริ่มต้นของปัญหาที่ครูปกติใช้ เมื่อพบว่ามิผู้เรียนที่มีปัญหา หรือบกพร่องอยู่ในชั้นเรียนของตน โดยครูใช้วิธีการง่ายๆ ที่ใช้อยู่ในชั้นเรียน รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของผู้เรียน และ ด้วยความช่วยเหลือจากบุคคลเหล่านี้ ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษ ศึกษานิเทศก์ หรือผู้ช่วยอาจารย์ ใหญ่ฝ่ายวิชาการ ครูจะทำการวิเคราะห์ปัญหาวิชาการและพฤติกรรมของผู้เรียน จากนั้นจะร่วมกัน ประเมินหาหรือถึงวิธีต่างๆ ในการช่วยเหลือผู้เรียนที่อยู่ในชั้นเรียนปกติ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา หรือความบกพร่องเหล่านี้ ในขั้นตอนนี้อาจใช้รูปแบบการให้ความช่วยเหลือในระยะเริ่มต้น ของปัญหา 2 รูปแบบ คือ การให้คำแนะนำ และการจัดคณะครูช่วยและผู้ร่วมงานทำงาน
 - ขั้นที่ 2 การส่งต่อและการวางแผนในระยะเริ่มต้น (Referral And Initial Planning) คือ การส่งต่อผู้เรียนเพื่อเข้ารับการประเมิน อาจผ่านมาได้จากหลายทาง ได้แก่ จากพ่อแม่ ครู นักอาชีพอื่นๆ ผู้ซึ่งรู้จักคุ้นเคยกับผู้เรียน หรือผู้เรียนอาจส่งต่อตนเองก็ได้ บุคลากรของโรงเรียน จะต้องทำหน้าที่ติดตามการส่งต่อนั้น ต้องมีการแจ้งให้พ่อแม่ทราบว่าทางโรงเรียนค้นพบอะไร เกี่ยวกับผู้เรียน และทางโรงเรียนจะต้องวางแผนให้มีการประเมินผู้เรียน นอกจากนี้จะต้องมี การตัดสินใจว่าต้องการข้อมูลอะไรเพิ่มเติมอีก และกำหนดผู้รับผิดชอบการรวบรวมข้อมูลเหล่านี้

2. ขั้นตรวจสอบ เป็นส่วนสำคัญยิ่งของกระบวนการสอนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการจัดทำแผน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นที่ 3 การประเมินโดยคณะสหวิทยาการ (Multidisciplinary Assessment)

ในขั้นตอนนี้ คณะสหวิทยาการ คือ ผู้เชี่ยวชาญหลายด้าน เช่น นักจิตวิทยาโรงเรียน พยาบาล โรงเรียน นักแก้ไขการพูดและภาษา ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนหรือผู้เชี่ยวชาญทางการอ่าน รวบรวมข้อมูลที่จำเป็นจากการตรวจสอบทางวิชาการและพฤติกรรมที่สงสัยว่าจะเป็นความบกพร่องของผู้เรียน ในขั้นนี้เป็นการร่วมมือ และการทำงานเป็นคณะ

การทดสอบ ต้องกระทำโดยบุคลากรที่ได้รับการฝึกอบรมมาโดยเฉพาะ คณะผู้ตรวจสอบจะต้องประกอบด้วยครูการศึกษาพิเศษเป็นหนึ่งในคณะผู้ตรวจสอบ หากผู้เรียนใช้ภาษาพูดเป็นภาษาถิ่น การทดสอบก็ควรจะดำเนินการโดยใช้ภาษาถิ่นที่ผู้เรียนใช้ แบบทดสอบต้องมีความเที่ยงตรงและค่าความเชื่อมั่นในระดับสูง และต้องใช้ได้กับประเภทความบกพร่องที่แตกต่างกันของผู้เรียน ผลที่ได้จากการทดสอบต้องสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถที่แท้จริง หรือระดับผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนจริงๆ ที่แบบทดสอบนั้นประเมิน

ขั้นที่ 4 การประชุมเด็กเฉพาะกรณี หรือการประชุมเพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Case Conference or IEP Meeting for the IEP) หลังจากรวบรวมข้อมูลโดยคณะสหวิทยาการแล้ว ต้องมีการติดต่อพ่อแม่เพื่อประชุมร่วมกัน ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล โดยการประชุมต้องประกอบด้วย

1) ผู้แทนจากโรงเรียนปกติ หมายถึง ผู้ที่มีคุณวุฒิและมีความรู้ความสามารถในสาขาความบกพร่องที่ตรงกับความบกพร่องของผู้เรียนแต่ไม่ใช่ครูผู้สอน ผู้แทนดังกล่าวจะทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตหรือให้บริการการศึกษาพิเศษ

2) ครู บุคคลที่ทำหน้าที่เป็น “ครู” เราอาจพิจารณาได้หลายประเด็น เช่น การที่ผู้เรียนได้รับการศึกษาพิเศษจาก “ครู” ครูคนนี้อาจเป็น “ครูการศึกษาพิเศษ ” หรือหากผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการพูด “ครู” ของผู้เรียนอาจเป็นครูปกติหรือครูการศึกษาพิเศษที่ให้บริการสอนเสริม หรือตัวแทนครูปกติหลายๆ คนที่สอนผู้เรียนคนเดียวกัน

3) ตัวผู้เรียนเอง ในหลายกรณีผู้เรียนเองสามารถเข้าร่วมประชุมเพื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และออกความเห็นเกี่ยวกับการศึกษาที่เขาต้องการ ฉะนั้นอาจให้ผู้เรียนเข้าร่วมประชุมด้วยหากเป็นไปได้

4) พ่อแม่ เป็นผู้ที่ต้องมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพราะพ่อแม่เป็นศูนย์กลางในเรื่องเกี่ยวกับ “การศึกษาของลูก ” ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเชิญพ่อแม่มาร่วมประชุม หากพ่อแม่มาไม่ได้ ทางโรงเรียนต้องมีวิธีให้พ่อแม่มีส่วนร่วม โดยอาจเชิญมาพบ

เป็นเฉพาะบุคคล ใช้การปรึกษาทางโทรศัพท์หรือจดหมาย นอกจากนี้จำเป็นต้องมีการรายงานความก้าวหน้าทางการศึกษาให้พ่อแม่ทราบ และมีการพบปะกันเป็นประจำ พ่อแม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจตั้งแต่ในขั้นตอนการส่งต่อ

แต่อย่างไรก็ตามที่ประชุมเด็กเฉพาะกรณีนี้ ไม่ควรมีจำนวนคนมากเกินไป เพราะจะทำให้ประสิทธิภาพในการประชุมตัดสินใจด้อยลง โดยทั่วไปมักจะประกอบไปด้วยบุคคลต่างๆ ประมาณ 3-7 คน และการประชุมดังกล่าวควรจัดเป็นระยะ เช่น 6-8 สัปดาห์ต่อครั้ง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนและทบทวนจุดประสงค์

3. ขั้นการเรียนการสอน หลังจากจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแล้ว ขั้นตอนต่อไป คือ ขั้นตอนการนำแผนดังกล่าวไปใช้ในทางปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยการสอนและการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ดังนี้

ขั้นที่ 5 การปฏิบัติตามแผนการสอน (Implementation Of The Teaching Plan) ในขั้นนี้ผู้เรียนจะได้รับการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เป็นไปตามแผนการสอน ซึ่งเรียกว่า “แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP)” ซึ่งเป็นแผนการสอนที่จัดขึ้นเฉพาะผู้เรียนคนใดคนหนึ่ง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในไออีพี

ขั้นที่ 6 การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน (Monitoring the students progress) ในหลักการได้มีการกำหนดให้มีการทบทวนแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอย่างน้อยปีละครั้ง ในปัจจุบันให้มีการทบทวนอย่างน้อยภาคเรียนละครั้ง และมีการประเมินโปรแกรม

ในลักษณะติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน ไออีพีเป็นระยะๆ ซึ่งต้องระบุว่า จะดำเนินการประเมินโดยวิธีใด ใครเป็นผู้ประเมิน และจะใช้เครื่องมือและเกณฑ์อะไรในการประเมิน ควรมีการ รายงานผลการประเมินให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น การนำเสนอในรูปแบบของกราฟแท่งหรือกราฟเส้น เป็นต้น

นอกจากไออีพี ซึ่งมีขั้นตอนของกระบวนการแบ่งเป็น ๖ ขั้นตอนแล้ว ครุยังจำเป็นต้องมีแผนการสอนสำหรับชั้นเรียนปกติ ที่บ่งชี้ถึงการสอนวิชาต่างๆ และการจัดกิจกรรมต่างๆ ได้แก่ ศิลปะ ดนตรี พลศึกษา ทัศนศึกษา เป็นต้น รวมทั้งจำเป็นต้องมีแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ให้กับผู้เรียนที่มีความบกพร่องแต่ละคนควบคู่กับการจัดทำไออีพีด้วย ในการจัดทำแผนไออีพีต้องพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนทั้งหมด เช่น จุดอ่อนและจุดเด่น ระดับพัฒนาการของผู้เรียน ทักษะที่ผู้เรียนมีอยู่แล้ว และทักษะที่ยังทำไม่ได้หรือยังไม่มี อายุ ความสนใจ เจตคติ เป็นต้น

จากข้อความข้างต้น สรุปว่าขั้นตอนในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล นั้นมีอยู่ 6 ขั้นตอน คือ กิจกรรมก่อนการส่งต่อ การส่งต่อและวางแผนในระยะเริ่มต้น การประเมินโดยสหวิทยาการ การประชุมเด็กเฉพาะกรณี การปฏิบัติตามแผนการสอน และขั้นสุดท้าย การติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ยึดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของกรณีศึกษาที่จัดทำไว้แล้ว และบรรจุการปรับพฤติกรรมเข้าไว้ด้วย จากนั้นจึงนำเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการปรับพฤติกรรมมาสร้างโปรแกรมการปรับพฤติกรรม หรือแผนการสอนเฉพาะบุคคลที่ใช้แก้ไขพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย ซึ่งแสดงออกทางพฤติกรรม คือ การเลี้ยงการส่งงาน การทำลายชิ้นงาน และการทำงานไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้องของกรณีศึกษาต่อไป

เนื้อหาสาระของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

เบญญา ชลธารันนท์ (2545: 52-53) กล่าวว่า ควรประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เรียน ได้แก่ ชื่อ เพศ อายุ ประเภทของความบกพร่อง ประวัติครอบครัว เป็นต้น
2. ข้อมูลทางการศึกษาของผู้เรียน ได้แก่ ชื่อโรงเรียน ระดับชั้น ทั้งในอดีตและปัจจุบัน
3. การวางแผนการจัดการศึกษา ได้แก่ ระดับความสามารถของผู้เรียน เป้าหมายทางการศึกษา แผนการเรียน วิธีการประเมินเพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ และผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาตามเป้าหมายแต่ละข้อ
4. ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ประกอบด้วย รายการ ผู้จัดหา วิธีการจัดหา เหตุผลและความจำเป็นของผู้เรียน เป็นต้น ในส่วนนี้จะระบุบริการเกี่ยวข้องที่ผู้เรียนที่มีความบกพร่องจำเป็นต้องได้รับ เช่น การสอนเสริม การแก้ไขการพูดสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หรือผู้เรียนที่มีปัญหาทางการพูด เป็นต้น ในกฎกระทรวงศึกษาธิการที่ออกตามความในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติระบุไว้ว่า ผู้เรียนที่มีความบกพร่องจะต้องได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ซึ่งผู้เรียน 1 คน อาจต้องการบริการด้านใดด้านหนึ่ง หรือหลายๆ ด้าน ฉะนั้นจึงต้องมีการระบุไว้อย่างชัดเจนในไออีพี

5. คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

6. ความเห็นชอบจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือตัวผู้เรียนเอง เมื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก่อนที่จะส่งผู้เรียนเข้ารับบริการ และการบริการจะเริ่มได้นั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือตัวผู้เรียนจะต้องลงความเห็นในแผนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร จากข้อความข้างต้น สามารถสรุปเนื้อหาสาระของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลได้เป็น 6 หัวข้อ คือ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้เรียน ข้อมูลทางการศึกษาของผู้เรียน การวางแผนการจัดการศึกษา ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา คณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และหัวข้อที่ 6 คือความเห็นชอบจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง หรือตัวผู้เรียนเอง

ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ยึดแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของกรณีศึกษาที่ทางโรงเรียนจัดประชุมคณะกรรมการจัดทำแผนของกรณีศึกษาได้จัดสร้างขึ้น เนื่องจากมีการบรรจุเนื้อหาและหัวข้อการปรับพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายไว้ด้วย

ประโยชน์ของแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

เบญญา ชลธารันนท์ (2545 : 53) กล่าวว่า ไออีพี เกิดขึ้นจากพื้นฐานทางกฎหมาย เพื่อคุ้มครองสิทธิทางการศึกษาที่บุคคลที่มีความบกพร่องพึงได้รับ โดยมุ่งที่จะให้บุคคลเหล่านี้ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคลนั้นนับเป็นประโยชน์โดยตรง นอกจากนี้ไออีพียังบอกให้รู้ว่า ทักษะที่ผู้เรียนยังไม่มีหรือยังไม่เรียนรู้คืออะไร ความสนใจและเจตคติของผู้เรียนเป็นอย่างไร เป็นต้น สำหรับการวางแผนยุทธศาสตร์การสอนนั้น ครูจะต้องมีความเข้าใจอย่างกว้างขวางในเรื่อง วิธีการสอน สื่อ เนื้อหา หลักสูตรและระดับพัฒนาการของผู้เรียน นอกจากนี้ นักการศึกษาพิเศษของประเทศต่างๆ ก็ยอมรับว่าไออีพีมีคุณประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่อง และได้รับหลักการไออีพีเข้าไปในการจัดการเรียนการสอนของประเทศตน ในปัจจุบันประเทศไทยนำไออีพีบรรจุไว้ในกฎกระทรวงมาตรา 10 วรรค 3 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 ฉบับแก้ไขปรับปรุงพุทธศักราช 2545 โดยกำหนดการให้บริการ และสิทธิในการรับบริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นๆ ตามความต้องการจำเป็น

ศูนย์วิจัยและพัฒนาการจัดการศึกษาพิเศษแบบเรียนรวมสำหรับเด็กออทิสติก (2548) กล่าวสรุปถึงประโยชน์ของไออีพี โดยแยกประเภทของผู้ได้รับประโยชน์ไว้ดังต่อไปนี้

1. ต่อเด็กออทิสติก คือ ได้รับความช่วยเหลือสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลือได้เรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล และได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลและการปรับปรุงการจัดการศึกษา
2. ต่อ ผู้ปกครอง คือสามารถปรึกษาและขอคำแนะนำกับผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับเด็กแต่ละคนได้มีส่วนร่วม และรับรู้การกำหนดเป้าหมายในการจัดการทำแผนช่วยเหลือ สามารถขอรับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ได้ สามารถเรียนรู้ เข้าใจ และมีส่วนร่วมในการฝึกพร้อมทั้งพัฒนาการศึกษาของบุตรได้อย่างถูกต้อง ประการสุดท้ายคือ ได้มีส่วนร่วมในการประเมินผลและปรับปรุงการจัดการศึกษาให้เหมาะสม
3. ต่อครูผู้สอน คือ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาและวิเคราะห์ผู้เรียน รู้ขอบเขตความรับผิดชอบของตนเอง มีการจัดทำแผนการสอนให้สอดคล้องกับผู้เรียนมากขึ้น จัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆ ให้เด็กได้ ตามความเหมาะสม ประเมินและรายงานความก้าวหน้า สอดคล้อง กับเป้าหมาย และมีส่วนร่วมในการประเมินผล และปรับปรุงการจัดการศึกษา

4. ต่อสถานศึกษาและผู้บริหาร คือ เป็นข้อมูลในการจัดผู้เรียนเข้าเรียนในรูปแบบและระดับที่เหมาะสม เป็นข้อมูลในการวางแผนการบริหาร การจัดงบประมาณ และการจัดการเรียนการสอน มีสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ เป็นข้อมูลพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเป็นฐานในการพัฒนาหลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนการสอน ประการสุดท้ายคือเป็นตัวช่วยของการรับประกันการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพให้กับผู้เรียน ไม่ใช่จัดให้ผู้เรียนเข้าเรียนโดยทางครูและโรงเรียนไม่มีหน้าที่รับผิดชอบในการติดตามผลความก้าวหน้า และนอกจากนี้ต้องนำเสนอผลการประเมินต่อพ่อแม่ ผู้ปกครองด้วย (ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย อ้างใน เบญจา ชลธารันนท์, 2545 : 54)

จากข้อความที่กล่าวมาข้างต้นนั้นสรุปได้ว่าการทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลนั้นมีคุณประโยชน์ และมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องประเภทต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพที่ผู้เรียนเหล่านั้นมีอยู่ นอกจากนี้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลนั้น ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนที่มีความบกพร่อง เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2545 ซึ่งกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และสิทธิในการรับบริการช่วยเหลือตามความต้องการตามความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลได้ดำเนินการมาตั้งแต่ต้นปีการศึกษา 25 52 และได้กำหนดเนื้อหา การปรับพฤติกรรมการปฏิบัติงาน ที่ได้รับมอบหมายไว้ด้วยเนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่ต้องได้รับการปรับเปลี่ยน เพื่อไม่ให้ก่อให้เกิดเป็นปัญหาต่อเนื่องในอนาคต เมื่อจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแล้ว ผู้วิจัยได้นำจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมในเรื่องการปรับพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย มาสร้างโปรแกรมการปรับพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจำนวน 1 โปรแกรม ทั้งนี้ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเพื่อหาวิธีการปรับพฤติกรรมจากทฤษฎีการเรียนรู้และรูปแบบ หรือแนวทางการปรับพฤติกรรม ต่างๆ มาสร้างโปรแกรมการปรับพฤติกรรมการปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายโดยเฉพาะ

แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individualized Implementation Plan: IIP)

ความหมายของแผนการสอนเฉพาะบุคคล

เบญจา ชลธารันนท์ (2546 : 16) กล่าวว่า เป็นแผนการสอนที่จัดขึ้นเฉพาะเจาะจง สำหรับนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องคนนั้นๆ ในวิชาหรือทักษะที่เป็นจุดอ่อน แผนการสอนเฉพาะบุคคลนี้จัดทำขึ้น เพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุจุดประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

ขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP)

เบญจา ชลธารันนท์ (2546 : 56-57) กล่าวว่า ขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคลมี 4 ขั้นตอนที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1. กำหนดทักษะทักษะที่จะสอนโดยการตรวจสอบ ในขั้นนี้ ครูจะตัดสินใจว่าจะสอนอะไรนักเรียน เพราะการสอนที่จะประสบความสำเร็จนั้นจะต้องเริ่มจากการเลือกสิ่งที่จะสอนได้อย่างเหมาะสมในการที่ครูจะบ่งชี้ให้ได้ว่าสอนอะไร ครูต้องประเมินความสามารถขั้นพื้นฐานของนักเรียนก่อน แบบทดสอบที่ใช้ อาจเป็นแบบทดสอบที่ครูนำเอาขอบข่าย และ ขั้นตอนทักษะที่ใช้สอนนักเรียนในแต่ละวิชาจัดทำให้เป็นแบบทดสอบ เช่น การสอนการสะกดคำจะต้องสอนตามขั้นตอน คือ สอนสะกดคำที่มีพยัญชนะ 2 ตัว และ 3 ตัวก่อนสอนให้สะกดทั้งชื่อและสกุลได้ เป็นต้น หรือแบบทดสอบอาจเป็นแบบทดสอบอิงเกณฑ์ที่ครูจัดทำขึ้นเองก็ได้ เมื่อครูทดสอบและวิเคราะห์ความสามารถพื้นฐานของนักเรียนได้แล้วให้กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน เพื่อเป็นทักษะเป้าหมายที่ต้องการให้นักเรียนเรียนรู้โดยมีสถานการณ์ที่ต้องการให้เกิดพฤติกรรม หรือทักษะ และเกณฑ์ในการประเมินร่วมด้วย เช่น เมื่อครูสอนเกี่ยวกับทวีปต่างๆ บนแผนที่โลกแล้ว ค.ช.ทศพลสามารถเขียนชื่อทวีปทั้งเจ็ดลงบนแผนที่โลกได้ถูกต้องร้อยละ 100 ภายในเวลา 2 นาที เมื่อครูกำหนดจุดประสงค์รายสัปดาห์ หรือจุดประสงค์เริ่มแรก ได้แล้ว จุดประสงค์ย่อยที่กำหนดใช้สอนในแต่ละวันก็จะสามารถกำหนดตามมาได้

2. กำหนดองค์ประกอบและสถานการณ์ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ขั้นนี้ครูต้องเลือกวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน วิธีที่จะช่วยให้ครูได้ข้อมูลที่ทำให้ประสิทธิภาพในการสอนเพิ่มขึ้น คือ การสังเกตนักเรียนโดยตรง สัมภาษณ์พ่อแม่ ผู้ปกครอง พูดคุยกับนักเรียน อ่านประวัติการศึกษา ระเบียนสะสม หรือสมุดประจำตัวนักเรียน โดยไม่จำเป็นต้องขอให้ผู้เชี่ยวชาญทดสอบเด็กโดยแบบทดสอบมาตรฐาน

3. วางแผนการสอน ในขั้นนี้ครูต้องพัฒนาหรือจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล โดยใช้ข้อมูลจากขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 มาเป็นฐาน แล้วให้ใช้หลักการสอนหรือเทคนิคการสอนที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน เพื่อก่อให้เกิดการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง

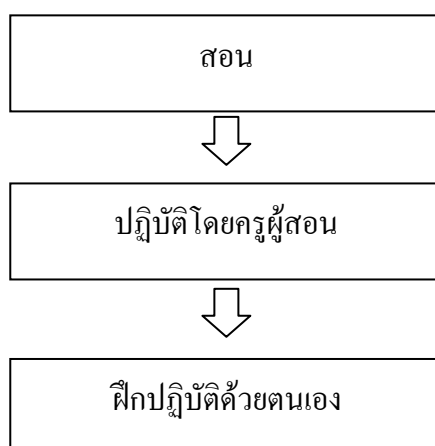
การสอนให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และถ้าหากครูมีความรู้ลึกไวกในการรับรู้พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน จะเป็นสิ่งชี้้นำครูไปสู่การสอนนักเรียนที่ถูกต้อง และเหมาะสมกับปัญหาที่นักเรียนประสบอยู่

4. เริ่มต้น การสอนประจำวัน ขึ้นนี้ครูจะพบว่าการเรียนรู้และการปฏิบัติงาน ของนักเรียนมีหลากหลายและหลายระดับ เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายที่ตั้งไว้ครูต้องมีการประเมินผล การเรียนของนักเรียนง่ายๆ หรือทุกวัน ซึ่งผลการประเมินจะเป็นข้อมูลช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการสอนของตน หากนักเรียนมีความรู้หรือทักษะหรือปฏิบัติงานที่สอนได้แล้ว ครูจะเริ่มสอนเนื้อหา หรือทักษะใหม่ และทำการสอนโดยใช้วงจร สอน-ทดสอบ-สอน และถ้าหากนักเรียนยังไม่มีทักษะ หรือปฏิบัติงานในเนื้อหาที่สอนไปแล้วไม่ได้ ครูมีทางเลือก 4 ประการ คือ 1) สอนเรื่องเดิมซ้ำ 2) ปรับกระบวนการสอนใหม่ 3) ใช้ยุทธศาสตร์การสอน และ 4) สอนทักษะหรือเนื้อหาที่ง่ายขึ้น เมื่อครูเลือกทางเลือกแล้วก็ทำการสอนโดยใช้วงจร สอน-ทดสอบ-สอน แบบเดิมอีก

จากข้อความ ข้างต้นสรุปได้ว่า ขั้นตอนของกระบวนการจัดทำแผนการสอน เฉพาะบุคคลที่สำคัญมีอยู่ 4 ขั้นตอน คือ กำหนดทักษะที่จะสอนโดยการตรวจสอบ กำหนดองค์ประกอบ และสถานการณ์ที่จะช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ วางแผนการสอน และขั้น 4 คือ เริ่มต้นการสอน ขั้นตอนการเรียนรู้ของการสอน

เบญจา ชลธารันนท์ (2546 : 57) กล่าวว่า โดยทั่วไปการเรียนรู้ทักษะใหม่ จะเกิดขึ้นตามขั้นตอนที่เป็นลำดับและต่อเนื่องสำหรับขั้นตอนการสอนของครูควรมีลักษณะดังนี้ คือ 1) สอน 2) ให้ฝึกปฏิบัติภายใต้การควบคุมของครู และ 3) ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งสามขั้นตอนของการเรียนรู้นี้จะช่วยให้นักเรียนเรียนรู้ทักษะ และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในสถานการณ์ อื่นได้ นอกจากนี้ครูต้องใช้วงจรการสอนโดยใช้ข้อมูลจากการทดสอบทุกขั้นตอนของการสอนของครู เพื่อช่วยให้ครูสามารถตัดสินใจได้ถูกต้อง

ขั้นตอนการสอน

จากข้อความข้างต้น แผนการสอนเฉพาะบุคคลที่สามารถนำมาใช้ได้ประจำวัน ต้องเริ่มจากการเขียนชื่อเด็กนักเรียน กำหนดเนื้อหาหรือทักษะที่จะสอนซึ่งอาจเป็นทักษะหนึ่ง หรือหนึ่งเนื้อหา หรือมากกว่านั้นก็ได้ ต่อจากนั้นกำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมให้สอดคล้อง กับทักษะหรือเนื้อหาที่สอน กำหนดสื่อและวิธีการสอน สิ่งเสริมแรงที่ใช้ รวมทั้งการประเมินผล และการติดตามความก้าวหน้าด้วยการจดบันทึก เพื่อเป็นการสรุปผลการสอน และนำข้อมูลที่ได้ ไปปรับวิธีการสอนให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพในการพัฒนานักเรียนต่อไป

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำโปรแกรมการปรับพฤติกรรมในรูปแบบของ แผนการสอนเฉพาะบุคคล เพื่อสะดวกต่อการใช้และตรงตามขั้นตอนของการพัฒนา

ข้อมูลพื้นฐานของกรณีศึกษา

ประวัติกรณีศึกษา

กรณีศึกษา เกิดเมื่อวันที่ 26 เมษายน 2538 เป็นบุตรลำดับที่ 2 ในจำนวนพี่น้อง 3 คน ซึ่งเป็นผู้ชายทั้งหมด กรณีศึกษามีพัฒนาการที่เป็นปกติจนถึงอายุ 2 ปี จากนั้นเกิด อาการป่วยอย่าง รุนแรง และเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่อาการป่วยของกรณีศึกษา คือ มีไข้ขึ้นสูง เดินไม่ได้ ท้องเสียอย่างรุนแรง และไม่สามารถรับประทานอาหาร ได้ เมื่อเข้ารับการ รักษาอาการป่วยในโรงพยาบาลเป็นเวลานาน 2 สัปดาห์ กรณีศึกษาก็สามารถกลับไปพักฟื้นที่บ้าน ได้ แต่ปรากฏว่าพัฒนาการทางด้านร่างกาย และสมองของกรณีศึกษามีการ ถดถอย กล่าวคือ ไม่ สามารถเดินได้ กล้ามเนื้อมือและเท้าอ่อนแรง ระบบขับถ่ายผิดปกติ คือ ฉี่รดกางเกง และไม่สามารถควบคุมการขับถ่ายให้คืนดังเดิม มารดาของกรณีศึกษาต้องเริ่มการสอนทักษะทางการ ช่วยเหลือและดูแลตนเองขึ้นพื้นฐานให้ใหม่ แต่การเรียนรู้ของกรณีศึกษาก็เป็นไปอย่างล่าช้ากว่า เด็กที่อยู่ในวัยเดียวกัน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความวิตกกังวลแก่ผู้ปกครองเป็นอย่างมาก อายุ 6 ปี กรณีศึกษามีพัฒนาการที่ล่าช้า ไม่สามารถพูดสื่อสารกับบุคคลใกล้ชิดหรือ ผู้อื่นได้ อีกทั้งความสามารถระดับสติปัญญาที่ต่ำกว่าเด็กปกติหรือพี่น้องอย่างเห็นได้ชัด คือ ไม่สามารถปฏิบัติตามคำสั่งได้ ส่งเสียงร้องดังรบกวนผู้อื่นโดยไม่มีความหมาย มีอาการไม่อยู่นิ่ง วิ่งไปมาตลอดเวลา ไม่สบตาเมื่อมีผู้พูดด้วย หรือมีการมองแบบไร้ความหมาย ซึ่งปัญหาของ กรณีศึกษาดังกล่าวส่งผลให้มารดาของกรณีศึกษาที่เฝ้าสังเกตอาการ และติดตามพัฒนาการของ กรณีศึกษาตลอดเวลา ได้เล็งเห็นว่า ต้องเกิดความผิดปกติบางอย่างในตัวกรณีศึกษาที่ทำให้กรณีศึกษา พฤติกรรมและพัฒนาการที่ล่าช้าและแตกต่างจากเด็กทั่วไปที่อยู่ในวัยเดียวกันอย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น มารดาจึงพยายามศึกษาสาเหตุและอาการของกรณีศึกษาว่ามาจากสาเหตุใด แล้ววันหนึ่งมารดา บังเอิญได้รับข้อมูล ข่าวสารทางโทรทัศน์ที่นำเสนอความรู้เรื่องของเด็กออทิสติก ทำให้มารดาได้

พิจารณาเปรียบเทียบระหว่าง ลักษณะลูกตนเองกับลักษณะของเด็กออทิสติกว่ามีความคล้ายคลึงกัน เป็นอย่างมาก มารดาจึงตั้งข้อสันนิษฐานว่ากรณีศึกษาน่าจะเป็นเด็กที่มีภาวะออทิสซึม ดังนั้นมารดา จึงนำกรณีศึกษาเข้ารับการตรวจสอบจากสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ อำเภอแม่ริม จังหวัด เชียงใหม่ ในปี พ.ศ.2546 ปรากฏว่า กรณีศึกษาได้รับคำวินิจฉัยจากแพทย์ผู้เชี่ยวชาญว่า เป็นเด็ก ออทิสติกที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาไปด้วย พร้อมทั้งมีพฤติกรรมที่ไม่หยุดนิ่ง สมาธิสั้น ดังนั้นจึงสมควรได้รับการช่วยเหลือทางการแพทย์ ทางสังคมสงเคราะห์ และ ทางการศึกษาอย่าง เร่งด่วน จึงส่งผลให้กรณีศึกษาต้องเข้ารับการรักษาดังที่สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ เพื่อ ฝึกความพร้อมด้านต่างๆ และรักษาพฤติกรรมไม่อยู่นิ่งโดยการรับประทานยาคุมอาการทุกๆ วัน หลังรับประทานอาหารมื้อเช้าและกลางวัน กรณีศึกษาเข้ารับการรักษาก่อนเป็นเวลานาน 18 เดือน เมื่อ มีพัฒนาการที่ดีขึ้น ทางสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ได้จัดส่งกรณีศึกษาให้เข้ารับการศึกษា ขั้นพื้นฐาน โดยใช้ระบบการเรียนร่วมใน สถานศึกษาปกติ ดังนั้นกรณีศึกษาจึงเข้ารับการศึกษา และร่วมใช้ชีวิตกับคนแปลกหน้าในสังคมปกติ ในโรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นโรงเรียนที่มี การจัดการเรียนร่วม และตั้งอยู่ในชุมชนถิ่นอาศัยของ ครอบครัวของกรณีศึกษาเอง

กรณีศึกษาเข้ารับการศึกษาระยะเริ่มต้น โดยจัดให้รับบริการแบบระบบฝากเรียนครึ่ง วัน ในห้องเรียนร่วมของชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 4 ภาคเรียนที่ 2 ประจำปีการศึกษา 2547 ดำเนินการสอนโดยครูการศึกษาพิเศษประจำชั้นเรียนร่วม ทั้งนี้การจัดการเรียนการสอน ระยะเริ่มแรกนั้น ครูได้ขอความร่วมมือจากผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้กรณีศึกษา เกิดความไว้วางใจอันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ตามมา พร้อมกับเป็นการช่วยในเรื่องการปรับตัว ให้เคยชิน กับสถานศึกษาเสียก่อน มารดาของกรณีศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียน การสอนเป็นเวลา 2 สัปดาห์ กรณีศึกษาก็สามารถเข้ามาเรียนร่วมกับเพื่อนๆ ในชั้นเรียนได้เอง และ สามารถเรียนได้เต็มวัน โดยไม่ต้องใช้รูปแบบระบบฝากเรียนครึ่งวัน แต่เปลี่ยนเป็นระบบฝากเรียน เต็มวันได้

ปีการศึกษา 2548 - 2551 กรณีศึกษาได้เข้ารับการศึกษาก่อนขั้นพื้นฐานตามระบบปกติ และได้รับบริการทางการศึกษาโดยจัดให้เรียนในห้องเรียนร่วมเต็มเวลา มีการให้บริการสอนเสริม และการปรับพฤติกรรมต่างๆ ซึ่งการปรับพฤติกรรมนั้น กรณีศึกษาได้รับการปรับพฤติกรรมแบบ การวางเงื่อนไขการกระทำจากการปรับพฤติกรรมที่ดีเพื่อนทั้งนี้ผลการปรับพฤติกรรมสามารถ สร้างพฤติกรรมใหม่ให้กรณีศึกษาคือ การทักทายเพื่อนแทนพฤติกรรมการตีเพื่อน นอกจากนี้มี การฝึกทักษะพื้นฐานของการดำรงชีวิต และทักษะทางสังคมด้านต่างๆ ผลการพัฒนาของกรณีศึกษา ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน นับว่ามีแนวโน้มที่ดีขึ้น ผู้ปกครองพึงพอใจต่อผลการพัฒนา

และจิตใจที่ลูกของตนเริ่มมีการปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ ประการสำคัญ คือ กรณีศึกษาสามารถพูดสื่อสารและได้ตอบกับผู้อื่นได้ แต่มีการใช้คำพูดเป็นคำๆ และยังไม่เป็นประโยคที่ชัดเจน

ปัจจุบัน (ปี 2552) กรณีศึกษาได้ศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ห้อง 2 เนื่องจากผู้ปกครองได้แจ้งความประสงค์ให้กรณีศึกษา เข้ารับการศึกษาในระบบการสอนเสริมแบบเต็มเวลากับครูการศึกษาพิเศษประจำชั้นเรียนร่วมในห้องเรียนร่วมเต็มเวลาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ห้อง 2 โดยกรณีศึกษามีพัฒนาการทางร่างกาย สังคม และอารมณ์อยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่การพัฒนาทางด้านสติปัญญาต้องใช้เวลาในการสอนและการเรียนรู้ต่อไป (โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว, 2551)

ความสามารถพื้นฐาน

จุดเด่น กรณีศึกษามีความสามารถทางด้านการเข้าใจถึงผลการวางแผนไขการกระทำโดยอาศัยการเลียนแบบพฤติกรรมและการฟังการชี้แนะได้อย่างรวดเร็ว เช่น เมื่อเห็นการสาธิตการประกอบอาหารในโทรทัศน์ กรณีศึกษาสามารถจดจำแล้วมาเลียนแบบทำทางการประกอบอาหารให้ผู้อื่นดูได้ แม้ว่าจะเห็นต้นแบบเพียงครั้งเดียวก็ตาม สามารถปฏิบัติตามคำสั่งง่ายๆ ได้ เข้าใจการพูด การโต้ตอบกับผู้อื่น และช่วยเหลือตนเองได้ดีพอสมควร เช่น อาบน้ำแต่งตัว รับประทานอาหาร ชื่อของที่มียาไม่มากนัก ทำความสะอาดห้องเรียน กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจานได้ สามารถแสดงความรักโดยการโอบกอดผู้ที่ชื่นชอบ และแสดงอาการดีใจเมื่อได้ยินเสียงเพลง หรือการได้เล่นหรือร่วมกิจกรรมกับเพื่อนๆ หรือได้เล่นสิ่งของที่มีลักษณะหมุนๆ เป็นต้น

จุดด้อย กรณีศึกษามีพฤติกรรมไม่อยู่นิ่ง เดินไปมาในเวลาที่อยู่ในห้องเรียนหรือทำกิจกรรม และทำกิจกรรมในเวลาที่ต้องนั่งไม่ได้ มีอารมณ์ฉุนเฉียวได้ง่าย มีการแสดงพฤติกรรม การแกล้งเพื่อนเมื่อเพื่อนไม่สนใจหรือเล่นของเล่นด้วยกัน มีพฤติกรรมเคลื่อนไหวมือแบบซ้ำๆ เช่น การโบกมือ การบิดข้อมือตนเอง และในบางครั้ง กรณีศึกษาแอบหนีออกจากห้องเรียน โดยเฉพาะในเวลา 12.40 – 15.40 น. (โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว, 2551)

จากข้อความข้างต้น สรุปได้ว่า กรณีศึกษามีพัฒนาการทางสังคม และอารมณ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม จัดได้ว่าเป็นกลุ่มเด็กออทิสติกที่อยู่ร่วมกับกลุ่มคนได้ สามารถเรียนรู้การวางแผนไขการกระทำของผู้อื่นได้

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการปรับพฤติกรรมที่ไม่ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายในชั้นเรียน โดยแสดงออกทางพฤติกรรม คือ การเลี้ยงการส่งงาน การทำलयชิ้นงาน และการทำงานไม่เรียบร้อยไม่ถูกต้องของกรณีศึกษา โดยการใช้วิธีการปรับพฤติกรรมแบบการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์มาเป็นพื้นฐานประกอบกับการใช้เทคนิคการเสริมแรงทางบวกแบบคิอาร์ไอ การลงโทษทางบวกโดยการแก้ไขเกินกว่าเหตุ และการชี้แนะทางทำทางและวาจามาใช้ร่วมใน โปรแกรมการปรับพฤติกรรมครั้งนี้

โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว

ประวัติสังเขปของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว ตั้งอยู่เลขที่ 134 หมู่ 10 บ้านใหม่หนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ทั้งหมด 32 ไร่ 22 ตารางวา จำนวนบุคลากรทั้งหมดในโรงเรียน 48 คน โดยแยกเป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน 1 คน รองผู้อำนวยการ 2 คน ครูผู้สอน 37 คน ครูอัตราจ้าง 1 คน พนักงานราชการ 2 คน เจ้าหน้าที่ธุรการ 2 คน พี่เลี้ยงคนพิการ 2 คน และนักการภารโรง 1 คน ส่วนนักเรียนประจำปีการศึกษา 2552 รวมทั้งสิ้น 1,031 คน ซึ่งในจำนวนนักเรียนเหล่านี้ มีนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ประเภทต่างๆ รวมจำนวนทั้งสิ้น 78 คน คิดเป็นร้อยละ 7.57 ของนักเรียนทั้งหมด ทั้งนี้จำนวนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษนั้น แยกเป็นประเภทต่างๆ ได้คือ เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ 33 คน เด็กบกพร่องทางสติปัญญา 39 คน เด็กออทิสติก 1 คน และเด็กพิการซ้อน 5 คน โดยนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทุกคนได้รับการคัดกรองเบื้องต้นจากคณะครูผู้เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบคัดกรองของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จากนั้นก็ส่งต่อผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางวินิจฉัยอีกครั้ง ได้แก่ โรงพยาบาลมหาราชนครเชียงใหม่ โรงพยาบาลนครพิงค์ โรงพยาบาลฝาง และสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นต้น ทางด้านการจัดให้บริการการเรียนการสอนเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รวมจำนวนห้องทั้งหมด 28 ห้องเรียน ซึ่งเปิดให้บริการแก่นักเรียนในชุมชนและบริเวณใกล้เคียง ส่วนลักษณะของสภาพการดำเนินชีวิตนักเรียนทั้งหมดเป็นชนเผ่าจึงมีการใช้ภาษาจีนป็นส่วนใหญ่ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน จะมีการสื่อสารภาษาไทยเฉพาะภายในห้องเรียนหรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเท่านั้น

โดยสภาพแวดล้อมทั่วไปบ้านใหม่หนองบัวเป็นหมู่บ้านชาวจีนฮ่อ ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยจึงทำให้กลุ่มบุคคลในหมู่บ้านใช้ภาษาจีนกลางในการสื่อสารเป็นส่วนใหญ่ ทางด้านความเป็นอยู่มีฐานะยากจน-ปานกลาง มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก รองลงมาคือการค้าขายและรับจ้าง ลักษณะทางกายภาพส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขาและภูเขา พืชเศรษฐกิจ คือ ส้มและลิ้นจี่ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนก็มีโรงงานทำไม้กวาดในหมู่บ้าน โรงงานอุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตการเกษตร ฟาร์มจระเข้ฟาร์มนกกระจอกเทศและถ้ำในชุมชน (โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว 2551)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเทศ

เนื่องจากงานวิจัยเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมของเด็กออทิสติกยังมีไม่แพร่หลายมากนัก ดังนั้นจึงขอนำเสนองานวิจัย ส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปรับพฤติกรรมเด็กที่มีอาการของเด็กที่มีภาวะออทิสซึมหรือมีลักษณะใกล้เคียง มาเป็นแนวทางและประยุกต์ใช้กับกรณีศึกษาในการวิจัยครั้งนี้

นันท และคณะ (อ้างใน ประเทือง ภูมิภักทราคม , 2540) ที่ทดลองการใช้การเสริมแรงแบบคิอาร์ไอเพื่อลดพฤติกรรมการทำร้ายตนเองของเด็กที่มีความพิการทางสมองรายหนึ่ง การทดลองกระทำโดยการให้การเสริมแรงทันทีเมื่อเด็กไม่ทำร้ายตนเอง เมื่อใดที่เด็กเริ่มทำร้ายตนเองผู้วิจัยจะงดการเสริมแรง ผลการวิจัยปรากฏว่าพฤติกรรมการทำร้ายตนเองของเด็กลดลง

เพ็ญศรี ศรีมา (2550) ได้ศึกษาการปรับพฤติกรรมการตีผู้อื่นของเด็กออทิสติก ในห้องเรียนร่วมโดยใช้หลักการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ กรณีศึกษาศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านใหม่หนองบัว อำเภอไชยปราการ จังหวัดเชียงใหม่ ผู้ศึกษาใช้เทคนิคการให้แรงเสริมทางบวกในรูปแบบของเบี้ยอรรถกร การใช้ตัวแบบการกระทำที่มีชีวิต การลงโทษด้วยการปรับสินไหมและการชี้แนะทางกายและวาจาแผนการปรับพฤติกรรมเป็นแบบวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ เครื่องมือที่ใช้คือโปรแกรมการปรับพฤติกรรมการตีผู้อื่น ใช้เวลาในทดลองรวม 3 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า หลังจากใช้หลักการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ในการปรับ พฤติกรรม กรณีศึกษามีพฤติกรรมการตีผู้อื่นที่ลดลงจากร้อยละ 92 เป็นร้อยละ 32 และเลือกแสดงพฤติกรรมกรูบแขนมาแทน พฤติกรรมการตี คิดเป็นร้อยละ 72

ศศิพิมพ์ นิตโย (2549) ได้ศึกษาการปรับพฤติกรรมความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 / 8 โดยการใช้การเสริมแรงทางบวก จำนวน 3 คน ผลปรากฏว่าการให้แรงเสริมทางบวกคือสามารถลดพฤติกรรมการขาดความรับผิดชอบในการทำงานของนักเรียนทั้ง 3 คนได้เป็นอย่างดี เพราะนักเรียนมีความพึงพอใจที่ได้รับแรงเสริม มีความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้นเพื่อจะได้รางวัล หรือคำชมเชย และได้ให้คำชี้แนะว่าการเสริมแรงทางบวกสามารถนำไปใช้กับการปรับพฤติกรรมของนักเรียนคนอื่นๆ ได้ต่อไป

พหุหัส แลสันกลาง (2549) ได้ศึกษาการ ปรับพฤติกรรมการเข้า -ออกห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาตของเด็กออทิสติกที่มีอาการไม่รุนแรงโดยใช้เทคนิคการเสริมแรง โดยกรณีศึกษาเป็นเด็กออทิสติกที่มีอาการไม่รุนแรง ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนกาวีละอนุกุล อำเภอเมืองเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2548 ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจงที่เรียนร่วมกับเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญาจำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ประกอบด้วยเทคนิคการเสริมแรง ประกอบกับการทำสัญญาเงื่อนไข โดยทดลองเป็นระยะเวลาทั้งหมด 4 สัปดาห์ ผลการศึกษาพบว่า

การใช้เทคนิคการเสริมแรง ประกอบการทำสัญญาเงื่อนไข สามารถลดพฤติกรรมการเข้า-ออกห้องเรียนโดยไม่ขออนุญาตของเด็กออทิสติกที่มีอาการไม่รุนแรงได้ จากก่อนการทดลองจำนวน 32 ครั้ง เป็น 0 ครั้งหลังการทดลอง

ศิวาณา พันธรัตน์ (2549) ได้ศึกษาถึงการปรับพฤติกรรมภาวะไม่อยู่นิ่งและสมาธิสั้นของเด็กออทิสติกกรณีศึกษาในห้องเรียนร่วม โรงเรียนวัดช่างเคี่ยน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการใช้เทคนิคเพื่อนสอนเพื่อนที่อยู่ต่างระดับชั้น การทดลองใช้เวลา 6 สัปดาห์ โดยแบ่งเป็นระยะเส้นฐาน และระยะติดตามผล 1 สัปดาห์ เป็นระยะทดลอง 4 สัปดาห์ ผลการทดลอง คือเด็กมีพฤติกรรมที่ดีขึ้น โดยมีความสนใจในสิ่งต่างๆ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ได้นานกว่าเดิม ทั้งนี้ศิวาณาได้เสนอแนะว่า ควรจัดการเรียนให้เด็กในรูปแบบการเรียน และปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ร่วมกันไม่ควรแยกออกจากกันโดยสิ้นเชิง และควรใช้เทคนิคอื่นมาใช้ในการปรับ พฤติกรรมของเด็กออทิสติกที่ไม่พึงประสงค์ต่อไป

อำไพ เพื่องฟู (2528) ศึกษาผลการใช้เทคนิคการใช้สัญญาเงื่อนไขในการลดพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา คือ พฤติกรรมไม่สนใจเรียน ของนักเรียนชายที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญาระดับเรียนได้ จำนวน 5 คน ในชั้นเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนเจ้าพระยาวิทยาคม กรุงเทพมหานคร โดยครูทำสัญญาเงื่อนไขกับนักเรียนเป็นรายบุคคล และมีการสังเกตระยะเส้นฐาน ระยะการทำสัญญาเงื่อนไข ซึ่งประกอบด้วยผลกรรมที่เป็นการเสริมแรง การลงโทษ และรางวัลพิเศษตามที่ระบุไว้ การทดลองใช้เวลา 1 เดือน ผลปรากฏว่านักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่สนใจเรียนลดลง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างประเทศ

ชานนอน โครเซียร์ และแมทธิว เจ ทินคานี (Shannon Crozier and Matthew J.Tincani, 2005) ได้ทำการทดลองเกี่ยวกับการปรับพฤติกรรมเด็กออทิสติกที่มีความบกพร่องทางสังคม ซึ่งเด็กมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเมื่อต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม แต่หลังจากการฝึกไปแล้ว 2 สัปดาห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ พฤติกรรมประยุกต์ ปรากฏว่าเด็กสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่น และเข้าใจขอบเขตในการแสดง ออกจากพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสม สามารถลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมลงได้ พร้อมทั้งยังนำไปประยุกต์ใช้ในเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

ซูซาน อาร์ เอสเทอร์บรูคส์ และ ไมเคิล แฮนด์ลีย์ (Susan R. Easterbrooks and Michele Handley, 2005) ได้ทำการวิจัย เกี่ยวกับการเปลี่ยน แปลงพฤติกรรมเด็กออทิสติกประเภทพีดีดีเอ็นไอเอส (PDD-NOS) ที่มีปัญหาทางพฤติกรรม คือ ไม่สนใจฟังในเวลาเรียนหนังสือ ซูซานใช้การปรับพฤติกรรมด้วยวิธีวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ หลังจากทดลองไปเป็นเวลา 2 สัปดาห์ ผลการวิจัยปรากฏว่าเด็กออทิสติกประเภทพีดีดีเอ็นไอเอส มีการตอบสนองที่ดีต่อโปรแกรมการปรับพฤติกรรมโดยเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว และให้ความสนใจต่อการเรียนร่วมในชั้นเรียน และการปฏิบัติกิจกรรมที่ดีขึ้น

จากรายงานการวิจัยข้างต้น นับเป็นการสนับสนุนและยืนยันได้ว่าวิธีการปรับพฤติกรรมแบบการวิเคราะห์พฤติกรรมประยุกต์ (ABA) นั้นมีความเหมาะสม และสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการลดพฤติกรรมการเลิ่ยงการส่งงาน การทำลายชิ้นงาน และการทำงานไม่เรียบร้อย ไม่ถูกต้องของกรณีศึกษา แล้วสร้างพฤติกรรมใหม่ คือ การปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้อง สมบูรณ์ และส่งภายในเวลาที่กำหนด ทั้งนี้เพื่อช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ สมาธิ ทางสังคม และการปฏิบัติตัวของกรณีศึกษาให้เหมาะสม

เผยแพร่บนเว็บไซต์
www.kroobannok.com